

VITORLÁST BONTS!

Tanári közönyv

6. OSZTÁLY

EVANGÉLIKUS HIT TAN

Vitorlát bonts!

Tanári kézikönyv

BUDAPEST, 2015

A könyv a Magyarországi Evangélikus Egyház támogatásával készült.

Lektorálta
Kodácsy-Simon Eszter
Pethő Attila

Szerzők
Isó Dorottya
Matus Klára Krisztina
Mesterházy Balázs

Minden jog fenntartva. Bármely másolás, sokszorosítás,
illetve adatfeldolgozó rendszerben való tárolás
a kiadó előzetes írásbeli engedélyéhez van kötve.

© A Magyarországi Evangélikus Egyház Luther Kiadója, 2015
© Isó Dorottya, 2015
© Matus Klára Krisztina, 2015
© Mesterházy Balázs, 2015

Kiadja a Magyarországi Evangélikus Egyház Luther Kiadója, 2015
Felelős kiadó: Kendeh K. Péter
Olvasószerkesztő: Petri Gábor
Műszaki szerkesztő: Török Andrea

TARTALOM

BEVEZETÉS	5
TANMENET	7
ÉN	14
1. Mondd, ki vagyok én?	14
2. Mit hozok én otthonról? • Pál apostol fiatalokora	15
3. Meddig megyek el Isten követésében?	
István vértanúsága	17
4. Miért üldözöl engem? • Saul megtérése,	
Pál Antiókhiaiban	22
5. Mit vállalok az Isten ügyéért, a hitemért?	
Missziói utak, munkatársak	24
6. Mihez igazodunk? Ki dönt? • A jeruzsálemi zsinat	27
7. Hol a határ? Tényleg tiszta? • Péter és Kornéliusz	29
8. A rács melyik oldalán van a szabadság?	
Pál Filippiben	31
9. Hová mégy? • Pál apostol útjának vége	35
10. Pál apostol • Összefoglalás	40
CSALÁD	42
11. Családban élek • A közösség alapja	42
12. Isten ajándéka a család • Párvalasztástól a családig	44
13. Hogyan éltek Jézus korában? • Családi szokások	45
14. Tiszteld? Tiszteld! • Isten parancsa	47
15. Hol a helyem? • Szerepek a családban	49
16. Miért élek a világban? • Isten dicsőségére –	
embertársaim javára	51
ISTEN ÉS ÉN	53
17. Ki vagyok én, hogy Isten megszólít?	
Ábrahám elhívása	53
18. Mit vár tőlem Isten? • Szövetségekötés	54
19. Szívem legmélyebb titkát is ismeri? • Izsák ígérete	56
20. Miért tesz próbára Isten? • A hit próbája	57
21. Megszerezhető az áldás? • Ézsau és Jákób	58
22. Tudok-e mit kezdeni az örökséggel?	
Jákób álma és fogadalma	60
23. Mitől áldás az áldás? • Jákób tusakodása	61
24. Kire vagyok féltékeny? • József álmai,	
testvérei eladják	62
25. Észreveszem-e Isten vezetését? • József börtönben	
és a fáraónál	63
26. Kik fontosak számunkra, és mit teszünk meg értük?	
Imádság és megbocsátás	64

27. Végül mégis így volt jó? • Az áldás beteljesülése	66
28. Isten, én és az ősatyák • Összefoglalás	67
BIBLIA	68
29. Több, mint könyv • A könyvek könyve	68
30. Mi a lényeg? • A Szentírás Krisztust hirdeti	69
31. Hogyan keletkezett? • Ószövetségi kánon	71
32. Miért éppen ez a huszonhét könyv? • Újszövetségi kánon	71
33. Hogy mindenki értse... • Bibliafordítások	73
34. Honnan ismerős? • A Biblia és a világ	74
VILÁGVALLÁSOK	76
35. Hogyan lehet megmenteni? • Mózes születése	76
36. Ki vagyok én, hogy a fáraóhoz menjek? Mózes elhívása	78
37. Miért? Miért a nehézség? • A tíz csapás	80
38. Honnan hová? • Kivonulás, pusztai vándorlás	82
39. Mi az alap? • A Sínai-hegynél	83
40. Mózes és a kivonulás – Összefoglalás	85
41. Hogyan élhető meg a közösség? • Ünnepek	86
42. Hogyan él ma a zsidóság? • Mai judaizmus	88
43. Új a szövetség? • A szeretet parancsa	89
44. Küldetésünk? • A missziói parancs	90
45. Biztos, hogy más? Miben más? • Hasonlóság és különbözőség a felekezetek között	91
46. Jézus utáni kinyilatkoztatás? Az iszlám rövid története	92
47. Mi a hívő kötelessége? • Muzulmán hétköznapiak	93
48. Békés vagy erőszakos vallás? • Túllátni a dzsihádon	94
TEREMTETT VILÁG	96
49. Baj van a Földdel! A Földdel van baj? Felelőségünk	96
50. Isten ura a természetnek, gondviselés Teremtéisleírások a zsoltárokból	98
51. Hogyan jelented ki Gondviselésedet, Uram? Illés és a szárazság	101
52. A legkisebbre is gondod van? • A mustármag	102
53. Kísértések között vár növekedést? A búza és a konkoly példázata	103
54. Pásztor vagy bárány? • A teremtett világ pásztora	105
55. Pásztor vagy bárány? • A teremtett világ báránya	107
56. Megnyílt a menny? • Jézus megkeresztelkedése	108
TÁRSADALOM	110
57. Hol a hazám? • Népemhez tartozom	110
58. Magyar vagyok? • Magyar vagyok!	112
59. Miben más? • Kultúra, ünnepeink, himnusz	113
60. Miért ne keverednénk? • Többetnikumú ország	114

BEVEZETÉS

Kedves Kollégák!

A tankönyv a tanítás-tanulás folyamatában nagyon lényeges eszköz, de nem minden. Mellette ott vannak további segédanyagok, a tanár személye tudásával, tapasztalatával, saját motivációjával és nem utolsósorban a tanuló környezet.

Fontosnak tartjuk, hogy hitoktatóként, lelkészként minden egyes órára szükséges a külön előkészület – akkor is, ha az adott bibliai történetet már „több százszor” tanítottuk.

Minden csoport más – összetételében, létszámában, előtanulmányaiban, megőrzött ismereteiben, ezért egy óra sem lehet egy másik óraterv alapján pontosan megismételhető sehol sem, és talán ez a legcsodálatosabb az oktatás folyamatában.

Ezen a téren is szeretnénk a lehető legtöbb segítséget adni ebben a tanári kézikönyvben a hatodik osztályos hittankönyvhöz, hiszen tisztában vagyunk azzal, hogy a rengeteg egyéb feladat közt a lelkészeknek és a hittanároknak nincs sok idejük a készülésre. A rutinszerű órátartástól óvhat meg bennünket egy előre elkészített óravázlat-javaslat, amelyet átolvasva sokkal egyszerűbb módosítani és kiegészíteni, mint a kezdetektől felépíteni.

Egy percig sem gondoljuk, hogy a gyerekek ne vennék észre, hogy mi készültünk-e az adott órára, vagy velük együtt nyitjuk csak ki először a tankönyvet az órán. Ezért is szánjunk minden alkalommal legalább annyi időt a készülésre, hogy elolvassuk és átgondoljuk az adott leckéhez a kézikönyvben megfogalmazott segítséget.

Felépítés

Ebben a tanári kézikönyvben igyekszünk világos felépítést követni. Minden leckéhez tartozik egy rövid exegézis, amely az adott bibliai szakaszt magyarázza, bevezetéstani és kortörténeti ismeretekkel kiegészíti, vagy éppen több lehetséges megvilágításból exponálja a témát. Ezek természetesen nem órai felolvasásra valók, hiszen akkor a kék háttérű érdekességek sorába is kerülhetek volna a tankönyvben, sokkal inkább a tanárt hivatottak segíteni a készülés során, hogy esetleg a csoporthoz inkább közelebb álló hangsúlyt is megtalálhasson benne.

A szövegmagyarázat után mindig megfogalmazzuk az **óra célját**, kiemeljük az adott leckében előkerülő **fogalmakat**, illetve javaslatot teszünk az **óra menetére**, a tanulandó **énekekre**, valamint közöljük a **feladatok megoldásait**.

Munkaeszközök

- Feltételezzük a munkatankönyvön kívül egy füzet használatát, amelybe különböző reflexiókat írhatnak a gyerekek, házi fogalmazások kerülhetnek bele, valamint ebbe ragaszthatják az órán kapott fénymásolatokat.
- A tanórákon mindenképpen legyen elérhető a gyerekek számára a Biblia, legyen akár saját, iskolai vagy gyülekezeti példány. Szövegeinkben (pl. feladatoknál) a 2014-es revideált új fordítású Bibliát

használtuk, de természetesen a Magyar Bibliatársulat 1990-es új fordítású Bibliája is megfelelő, ám régebbi fordítású szöveget nem javasolunk.

- Az *Evangélikus énekeskönyv* és az *Új Ének/Zarándokének* füzetek használata szintén ajánlott, a legtöbb leckéhez javasolunk is éneket, hogy ezekkel is ismerkedjenek a gyerekek, az éneklés segítse a ráhangolódást, és gazdagítsa az anyag elmélyítését.

A tankönyvhöz és a tanári kézikönyvhöz

- A **könyvecske ikon** azt feltételezi, hogy a Bibliát használják a gyerekek, nem állítottunk össze külön szövegbankot, olvasókönyvet.
- A főszöveg jelöletlen (fehér háttérben fekete betűk), néhányszor szándékosan összefolyik a kérdésekkel.
- A **kérdőjel ikon** olyan számozott feladatot tartalmaz, amely beszélgetést von maga után, illetve szóban való válaszadást igényel.
- A **ceruza ikon** számozott írásos feladatot jelöl. Ez legtöbbször megoldható a munkatankönyvben, a *vitórlaváson háttérű* felületen. Amennyiben ez a hely kevésnek bizonyul, a füzetben folytatódnak a feladatok megoldása. A szövegkiegészítéseknél, keresztretjvényeknél értelemszerűen azt szeretnénk, ha a könyvben dolgoznának a gyerekek.
- **Kék háttérben** az érdekességek, **Tudod-e?** típusú kérdések, magyarázatok találhatóak, legtöbbször kortörténeti információk, fogalommagyarázatok.
- A **képek** is legtöbbször beszélgetés alapját szolgálják – szinte kivétel nélkül feladat is kapcsolódik hozzájuk. Amennyiben a tankönyvben nem szerepel ilyen instrukció, a tanári kézikönyvben mindig található utalás a képek szerepére és használhatóságára.
- A tankönyv minden egyes leckéje egy oldalpáron található. Ennek ellenére vannak rövidebbnek és hosszabbnak tűnő leckék is; ezek feldolgozására mindig a tanári kézikönyvben teszünk javaslatot, de természetesen mindig az adott csoport ismeretében dönti el a tanár, hogy melyik leckét hagyja ki, esetleg melyik kettőt vonja össze.
- Tankönyvünk központi figurája a **matróz**. Karakterét az alább látható öt alapérzelemmel vagy -attitűddel ábráztuk az adott témához, kérdéshez való hozzáállásától függően. Bár tudjuk, hogy néha hasznos lett volna néhány további attitűd ábrázolása is, az érzelmek karaktertársítása terén ennél az ötnél húztuk meg a határt.

tanácstalan

elgondolkodó

helyeslő

piszkálódó

általános

- Ahogyan a tankönyv bevezetőjében is leírtuk, bátorítjuk a diákokat arra, hogy a matróz kérdése alapján „kihangosítsák” saját gondolataikat, megfogalmazzák saját kérdéseiket. Vitatkozzanak vele, hagyják magukat provokálni, vagy éppen helyeseljenek. Akár olyan értelemben is segítheti a matróz a beszélgetést, hogy a diákokkal megvitathatjuk, hogy egy-egy ilyen gondolathoz milyen további arckifejezésű matrózt helyeztek volna el.

Isten áldja a tankönyv használatát!

A szerzők

Tanmenet

Az alábbiakban az év lehetséges felépítéséhez közöljük a heti egy- és a heti kétórás tanmenetjavaslatot. Ennek kiegészített és aktualizált változata lehet a tanév elején iskolákban leadandó, 36 hétre tervezendő munkaanyag, amelyben normál betűvel írtuk a könyvben számozott leckéket, és *dólt betűvel* jelöltük az összefoglalásra, számonkérésre, ünnepekre, értékelésre szánható órákat.

Tartalom: (heti 2 órás)

- ÉN – 10 lecke
- CSALÁD – 6 lecke
- ISTEN és ÉN – 12 lecke
- BIBLIA – 6 lecke
- VILÁGVALLÁSOK – 14 lecke
- TEREMTETT VILÁG – 8 lecke
- TÁRSADALOM – 4 lecke

Tartalom (heti 1 órás):

- ÉN – 4 lecke
- CSALÁD – 3 lecke
- ISTEN és ÉN – 7 lecke
- BIBLIA – 4 lecke
- VILÁGVALLÁSOK – 7 lecke
- TEREMTETT VILÁG – 3 lecke
- TÁRSADALOM – 2 lecke

EVANGÉLIKUS HIT TAN

Heti 2 óra

Tervezett tanmenet 6. évfolyam

Óra	Dátum	Az óra témája	Segédeszköz, megjegyzés
1.		<i>Ismerkedés a tanév anyagával, követelmények</i>	
2.		Mondd, ki vagyok én?	ÉN-modul indul
3.		Mit hozok én otthonról? • Pál apostol fiatalkora	
4.		Meddig megyek el Isten követésében? • István vértanúsága	
5.		Miért üldözöl engem? • Saul megtérése, Pál Antióchiában	
6.		Mi mindent teszek Isten ügyéért? • Pál missziói útjai	
7.		Mihez igazodunk? Ki dönt? • A jeruzsálemi zsinat	
8.		Hol a határ? Tényleg tiszta? • Péter és Kornéliusz	
9.		A rács melyik oldalán van a szabadság? • Pál Filippiben	
10.		Merre tartasz? • Pál apostol útjának vége	
11.		Én és Pál apostol • Összefoglalás	
12.		<i>Számonkérés</i>	<i>ÉN-modul</i>
13.		Családban élek • A közösség alapja	CSALÁD-modul indul
14.		Isten ajándéka a család • Párvalasztástól a családig	
15.		Hogyan éltek Jézus korában? • Családi szokások	
16.		Tiszteld? Tiszteld! • Isten parancsa	<i>Őszi szünet előtt/után...</i>
17.		Hol a helyem? • Szerepek a családban	
18.		Miért élek a világban? • Isten dicsőségére – embertársaim javára	<i>+ a modul összefoglalása</i>
19.		Ki vagyok én, hogy megszólít Isten? • Ábrahám elhívása	ISTEN ÉS ÉN-modul indul

20.		Mit vár tőlem Isten? • Szövetségekötés	
21.		Szívem legmélyebb titkát is ismeri? • Izsák ígérete	
22.		Miért tesz próbára Isten? • A hit próbája	
23.		Megszerezhető az áldás? • Ézsau és Jákób	
24.		Tudok-e mit kezdeni az örökséggel? • Jákób álma és fogadalma	
25.		Mitől áldás az áldás? • Jákób tusakodása	
26.		Kire vagyok féltékeny? • József álmai, testvérei eladják	
27.		Észreveszem-e Isten vezetését? • József börtönben és a fáraónál	
28.		Kik fontosak számunkra, és mit teszünk meg értük? • Imádság és megbocsátás	
29.		<i>Ünnepeink I.</i>	<i>Karácsony tája</i>
30.		Végül mégis így volt jó? • Az áldás beteljesülése	
31.		Isten, én és az ősatyák • Összefoglalás	
32.		<i>Számonkérés</i>	<i>CSALÁD + ISTEN ÉS ÉN Első félév vége</i>
33.		Több, mint könyv? • A könyvek könyve	EGYHÁZ/BIBLIA-modul indul
34.		Mi a lényeg? • A Szentírás Krisztust hirdeti	
35.		Hogyan keletkezett? • Ószövetségi kánon	
36.		Miért éppen ez a 27 könyv? • Az újszövetségi kánon	
37.		Hogy mindenki értse... • Bibliafordítások	
38.		Honnan ismerős? • A Biblia és a világ	
39.		<i>Bibliai vetélkedő diákok által készített feladatokból</i>	<i>34. lecke 5. feladatának ajánlása alapján</i>
40.		Hogyan lehet megmenteni? • Mózes születése	VILÁGVALLÁSOK-modul indul
41.		Ki vagyok én, hogy a fáraóhoz menjek? • Mózes elhívása	
42.		Miért? Miért a nehézség? • A tíz csapás	

43.		Honnan hová? • Kivonulás, pusztai vándorlás	
44.		Mi az alap? • A Sínai-hegynél	
45.		Mózes és a kivonulás • Összefoglalás	
46.		<i>SZÁMONKÉRÉS</i>	<i>BIBLIA-modul és Mózes-téma</i>
47.		Hogyan élhető meg a közösség? • Ünnepek	
48.		Hogyan él ma a zsidóság? • Mai judaizmus	
49.		Új a szövetség? • A szeretet parancsa	
50.		Küldetésünk? • A missziói parancs	
51.		Biztos, hogy más? Miben más? • Hasonlóság és különbözőség a felekezetek között	
52.		Jézus utáni kinyilatkoztatás? • Az iszlám rövid története	
53.		Mi a hívő kötelessége? • Muzulmán hétköznapiak	
54.		Békés vagy erőszakos vallás? • Túllátni a dzsihádon	
55.		<i>Összefoglalás és számonkérés</i>	<i>VILÁGVALLÁSOK-modul</i>
56.		<i>Ünnepünk II.</i>	<i>Húsvét tája</i>
57.		Baj van a Földdel! A Földdel van baj? • Felelősségünk	TEREMTETT VILÁG-modul indul
58.		Isten Ura a természetnek, ugye? • Teremtés-leírások a zsoltárokból	
59.		Hogyan jelentetted ki gondviselésedet, Uram? • Illés és a szárazság	
60.		A legkisebbre is gondod van? • A mustármag	
61.		Kísértések között vár növekedést? • A búza és a konkoly	
62.		Pásztor vagy bárány? • A teremtett világ pásztora	
63.		Pásztor vagy bárány? • A teremtett világ báránya	
64.		Megnyílt a menny? • Jézus megkeresztelkedése	

65.		Hol a hazám? • Népemhez tartozom	TÁRSADALOM-modul indul
66.		Magyar vagyok? • Magyar vagyok!	
67.		Miben más? • Kultúra, ünnepeink, himnusz	
68.		Miért ne keveredjünk? • Többetnikumú ország	
69.		<i>Összefoglalás</i>	<i>TEREMTETT VILÁG + TÁRSADALOM</i>
70.		<i>Számonkérés</i>	<i>TEREMTETT VILÁG + TÁRSADALOM</i>
71.		<i>A tanév értékelése I.</i>	
72.		<i>A tanév értékelése II.</i>	

EVANGÉLIKUS HIT- ÉS ERKÖLCSTAN

Heti 1 óra

Tervezett tanmenet 6. évfolyam

Óra	Dátum	Az óra témája	Segédeszköz, megjegyzés
1.		Mondd, ki vagyok én?	ÉN-modul + <i>Ismerkedés, követelmények</i>
2.		Meddig megyek el Isten követésében? • István vértanúsága	
3.		Miért üldözöl engem? • Saul megtérése, Pál Antiókhában	
4.		Mi mindent teszek Isten ügyéért? • Pál missziói útjai	
5.		Családban élek • A közösség alapja	CSALÁD-modul
6.		Hogyan éltek Jézus korában? • Családi szokások	
7.		Hol a helyem? • Szerepek a családban	
8.		<i>Összefoglalás, ismétlés, számonkérés: ÉN + CSALÁD modulok</i>	<i>Őszi szünet előtt/után...</i>
9.		Ki vagyok én, hogy megszólít Isten? • Ábrahám elhívása	ISTEN és ÉN-modul
10.		Mit vár tőlem Isten? • Szövetségekötés	
11.		Miért tesz próbára Isten? • A hit próbája	
12.		Megszerezhető az áldás? • Ézsau és Jákób	
13.		Mitől áldás az áldás? • Jákób tusakodása	
14.		<i>Ünnepünk I.</i>	<i>Karácsony tája</i>
15.		Kire vagyok féltékeny? • József álmai, testvérei eladják	
16.		Észreveszem-e Isten vezetését? • József börtönben és a fáraónál	
17.		<i>Összefoglalás, ismétlés, számonkérés: ISTEN és ÉN modul</i>	<i>Első félév vége</i>
18.		Több, mint könyv? • A könyvek könyve	EGYHÁZ/BIBLIA-modul
19.		Mi a lényeg? • A Szentírás Krisztust hirdeti	

20.		Hogyan keletkezett? • Az ószövetségi kánon	
21.		Miért éppen ez a huszonhét könyv? • Az újszövetségi kánon	
22.		Ki vagyok én, hogy a fáraóhoz menjek? • Mózes elhívása	VILÁGVALLÁSOK-modul
23.		Miért? Miért a nehézség? • A tíz csapás	
24.		Honnan hová? • Kivonulás, pusztai vándorlás	
25.		Mi az alap? • A Sínai-hegynél	
26.		<i>Ünnepünk II.</i>	<i>Húsvét tája</i>
27.		Új a szövetség? • A szeretet parancsa	
28.		Biztos, hogy más? Miben más? • Hasonlóság és különbözőség a felekezetek között	
29.		Mi a hívő kötelessége? • Muzulmán hétköznapok	
30.		Összefoglalás/számonkérés: BIBLIA + VILÁGVALLÁSOK modul	
31.		Baj van a Földdel! A Földdel van baj? • Felelősségünk	TEREMTETT VILÁG-modul
32.		Hogyan jelentetted ki Gondviselésedet, Uram? • Illés és a szárazság	
33.		Megnyílt a menny? • Jézus megkeresztelkedése	
34.		Hol a hazám? • Népemhez tartozom	TÁRSADALOM-modul
35.		Miért ne keveredjünk? • Többetnikumú ország	
36.		Összefoglalás + évértékelés	

ÉN

1. Mondd, ki vagyok én?

Már az antik filozófia is megkövetelte a fenti kérdés megválaszolását az „Ismerd meg önmagad!” felszólításával.

Diákjaink több területen is érintettek e téma kapcsán. Hallanak róla többek között természetismeret/biológia, történelem, művészettörténet órán is. A mi feladatunk az eddigi tudás rendszerezése, illetve új keretbe helyezése.

A teremtéstörténet megismerése által megtanulták, hogy az ember Isten teremtménye, akit Isten a maga képmására alkotott. Isten minden földi teremtménye közül kiemelte az embert, hogy személyes életközösségben élhessen vele. Ezért nem is tekinthetünk magunkra másképp, csakis Istennel való összefüggésben, hiszen ez embervoltunk lényege.

Az embernek segítőtársra volt szüksége, akivel ragaszkodnak egymáshoz. Innen levezethetjük, hogy az ember társas lény, akinek támaszra van szüksége.

Az óra célja

Egymás és önmagam megismerése, érzékeltetve a diákokkal, hogy ők Isten egyedi és pótolhatatlan alkotásai.

Fogalmak

én, helyes önismeret

Az óra menete

Az órát ismerkedős játékokkal kezdjük, elmélyítve az eddigi ismeretségeket.

Javasolt a „Szél fújja azokat...” játékkal kezdeni. Székekre leülve kört alakítunk. A csoport létszámánál eggyel kevesebb széket helyezünk el. Egy ember a kör közepére állva mond egy rá jellemző tulajdonságot, és ezt ezzel a mondattal kezdi: „Szél fújja azokat, akik...” Akikre az állítás igaz, felállnak, és egy új, üres széket kell keresniük. Értelemszerűen a kör közepén állónak is. Aki nem talált magának széket, az marad középen, és mondja a következő állítást.

Egy-két fős csoportlétszám esetén lehet ezt felállva-leülve, a tanár állításaival együtt játszani.

Érdeemes figyelni arra, hogy belső tulajdonságok is előkerüljenek a játék során.

Ezután a „Mi lenne, ha...” játékot is játszhatjuk. A tanár készíthet előre témakártyákat: állat, növény, étel, épület, tárgy, játék, szín, hangszer, sport, természeti jelenség, foglalkozás, bútor, anyag stb.

A kitaláló kimegy a teremből. A többiek megbeszélés alapján választanak valakit a bent maradók közül: az ő személye lesz a kérdések tárgya.

A kitaláló visszajön, és „Mi lenne, ha...?” kezdetű kérdéseket feltéve kell a válaszok alapján rájönnie, kire gondoltak a többiek. Az előre készített kártyákból húzva teszi fel kérdéseit. A kitaláló maga döntheti el, hogy milyen taktikával kérdez. Adhatja ugyanazt a kérdést mindenkinek, de külön-külön, személyre szólóan is kérdezhet.

Érdeemes – hogy minél több fordulóra kerülhessen sor – felső időhatárral játszani: két percen belül rá kell kérdezni.

A tankönyvi képek segítségével beszéljünk arról, hogy kik vagyunk mi, ki vagyok én. Mit gondolnak a diákok arról, miért kell erről gondolkodni.

Ha belenéznek a tükörbe, ki néz vissza rájuk, mit látnak. Vajon ugyanazt látják-e, mint mások, vagy valaki mást. Beszéljünk arról, miből adódnak a különbségek.

Ezután az 1. feladat szerint a diákok írjanak bemutatkozást magukról. Figyeljük meg, mit emelnek ki: maradnak a felszínen, a külső leírásánál, vagy egy pár belső dolgot is megemlítenek?

Ezután térjünk rá a 2. feladatra. Weöres Sándor verse is arról szól, hogy nincs mindig összhangban a mások alkotta vélemény az ember sajátjával vagy a valósággal. Mindenki szemében mások vagyunk. Ez a sokszínűség jellemez minket.

A 3. feladat a Bibliából, a 139. zsoltárból állít példát, milyen is az ember.

Ezt követően a tankönyvi szöveg alapján, a matróz kérdéseit is megválaszolva, beszéljünk diákjainkkal.

Énekjavaslat

EÉ 97 – Ébredj fel, szívem, vigadj

2. Mit hozok én otthonról? • Pál apostol fiatalkora

Pál apostol gyermekkorát nem ismerjük, nincs feljegyzés róla. Azonban maga az apostol tesz néhány utalást származására.

A Filippi levélben (3,5) utal arra, hogy amit megtérése előtt felmutathatott magáról, nemcsak a pogányokkal szemben, hanem a saját honfitársaival szemben is előnyhöz juttatta. Ugyanis a zsidóság szemében az Istenhez való tartozás egyik fontos feltétele volt a kiválasztott népből való testi származás. Minél messzebbre lehetett visszavezetni valakinek a származását, ez annál nagyobb előnyt jelentett a zsidóság szemében. Pál családja Benjáminig vissza tudta vezetni családfáját, ezért tősgyökeres palesztinainak számított. Érdekesség, hogy egy midrás tudni véli, hogy Benjamin volt az egyedüli ősatya, aki Izrael földjén (Betlehemben) született. Vagyis Pál olyan diaszpórazsidó volt, akinek családja idegenben is hűségesen őrizte az óhaza hagyományait, az ottani étellel szoros kapcsolatot tartott. Az ünnepi, de a hétköznapi együttléteken is használta az otthoni, arámi nyelvet. Pál még azt is kiemeli, hogy olyan farizeus volt, aki a Tórán kívül a Tóra magyarázatából kialakult hagyományt is kötelező érvényűnek tartotta.

A Második korinthusi levélben (11,22) leszögezi, hogy származása tekintetében, nincs mit a szemére vetni. Ereiben zsidó vér folyik. Ő is héber, a választott nép, Izrael közösségébe tartozó. Sőt az ígéreteknél Ábrahám magvából való örökösei közé is számít.

Az Apostolok cselekedeteiben (22,27–28) pedig arról olvashatunk, hogy római polgár, aki ezt a jogot nem vásárolta, hanem ebbe született bele, így szülei már ezzel a joggal rendelkeztek.

Több forrás szerint a család Galileában, Giskalában élt, ahonnan rómaiak hurcolták el őket hadifogolyként, s adták el őket rabszolgának Tarzuszban. Egyedül Jeromos említi a Filemonhoz írt levél kommentárjában, hogy Pál Galileában született, de az is lehet, hogy már korábban, Kr. u. 5 körül Tarzuszban.

A szülőket feltehetőleg egy *római polgárjoggal* rendelkező tarzuszi polgár vette meg, majd azután fel is szabadította őket. Így a felszabadítás után ők is automatikusan római polgárrá váltak.

Az óra célja

Pál apostol fiatalkorát áttekintve felismerni azt, hogy otthonunk mennyire meghatározó az életünkben. Hálásnak lenni azért, amit szüleink (gondviselőink) tesznek értünk.

Fogalmak

áldozatvállalás, lemondás

Az óra menete

Az órát kezdjük a matróz mondatából kiindulva beszélgetéssel. Jó volt-e, miért volt jó kisgyermeknek lenni? Mire emlékeznek kisgyermekkorukból? A beszélgetés során felszínre kerülhetnek az önfeladás, a játék örömeinek emlékei, a gondok, kötelességek, felelőségek nélkül élt étellel kapcsolatos gondolatok. Nem feladatunk értékelnünk ezeket, csak hallgassuk meg diákjaink visszaemlékezéseit, élményeit, véleményét.

A tankönyvi képek kapcsán beszélgethetünk érzésekről, amelyek a kisgyermekkorat idézik elénk.

Ezután rátérünk Pál apostolra, akiről ez a fejezet szól. Mutassuk meg a diákoknak az előző oldalon lévő mozaikképet róla. Mondjuk el, hogy gyermekkoráról nem maradt feljegyzés, csak apró mozaikok összeillesztéséből lehet következtetni rá.

Az 1. feladat egy-egy mozaikot villant fel a kezdetekről. A feladat önálló, de páros munkára is lehetőséget ad.

A feladat megoldása:

- (ciliciai) Tarzusz
- római polgárok
- (zsidó ember) Izrael nemzetségéből, Benjamin törzséből, héber, Ábrahám utóda, (farizeus)
- Gamáliel lábainál

A 2. feladatban a diákok készítsék el a maguk eddigi életútját.

A tanár ismertesse mindazt, amit Pál fiatalkoráról tudni lehet. El lehet mondani, hogy Pál születésekor két nevet kapott: Saul és Pál. Saulnak hívták a Benjamin törzséből származó első királyt Izraelben. A Pál pedig római név. Pál apostol élete döntő fordulata után tudatosan már csak a római nevét használta. Ki kell térni vallásos és világi műveltségére is. Érzékeltetni, hogy ezt abban a korban nem mindenki engedhette meg magának. A taníttatás nagy anyagi áldozatot jelentett a családoknak, így Pál kivételes helyzetben volt.

A 3. feladatban pedig a diákok gyűjtsék össze ezekből az információkból, hogy miben befolyásolták Pált a szülei. Ezeket közösen fel is írhatjuk a táblára.

Ezt a gondolatmenetet folytatva beszélgethetünk még arról is, hogy a diákok mit köszönhetnek szüleiknek. Lássák meg, hogy az, amit természetesnek vélnek, nem az. Esetlegesen sok munka, fáradtság, lemondás és áldozatvállalás van mögötte.

Énekjavaslat

ÚÉ 83 – Az Úr van itt

3. Meddig megyek el Isten követésében?

István vértanúsága

Az első Krisztus-követők ellen irányított üldözési hullám oka István volt.

István a hét diakónus egyike volt, akit a gyülekezet választott ki, hogy segítse az apostolokat az asztaloknál való szolgálatban. Erre azért volt szükség, hogy az apostolok válláról terhet vegyenek le, és csak az ige hirdetésére figyelhessenek, hiszen a tanítványok száma kezdett jelentősen megnövekedni. A diakónusokat az apostolok kézrátétellel áldották meg.

István telve volt kegyelemmel és erővel, csodákat és jeleket tett a nép körében (6,8). A zsidók ezt megirigyelték, és arra törekedtek, hogy fölé kerekedjenek és legyőzzék.

Háromféleképpen szálltak vele szembe: vitában, hamis tanúk elővezetésével és kínzások alkalmazásával. Ő azonban a vitázókat legyőzte, a tanúkra rábizonyította hamisságukat, kínzóit felett pedig győzedelmeskedett.

Első tehát a vita volt. Némelyek megjelentek a különböző zsinagógákból, és vitába szálltak Istvánnal. Azonban kudarcot vallottak, mert nem tudtak szembeszállni bölcsességével és az Istentől kapott Lélekkel (6,10).

A *második* István ellen irányult kísérlet a tanúk előállítására volt. Két hamis tanút béreltek fel a zsidók, hogy négyszeres káromlással vádolják meg. Azaz Mózes, Isten, a törvény és a templom elleni káromlás vétkével álltak elő.

Istvánt a főtanács elé vezették, ahol ezeket a vádaként ismertették vele. A főtanácsban ülők ekkor István arcát olyannak látták, mint egy angyalét (6,15). Gyakorlatilag minden vád alól tisztázta magát.

A következő szavakkal tisztázta magát: a dicsőség Istene jelent meg atyánknak, Ábrahámnak. Azután Mózeset dicsérte sokszorosán, csodái miatt és Istennel szembeni bizalmas viszonya miatt is. Ezek után a törvény elleni káromlás vádja alól tisztázta magát: háromszor is dicsérte a törvényt. Azaz Isten miatt, aki adta a törvényt; Mózes miatt, aki közvetítette a törvényt; és célja miatt, mert örök életet ad. Beszédének végén a templommal szembeni káromlás vádja alól kezdte tisztázni magát. Hiszen Isten volt, aki megparancsolta, látomásban megmutatta Mózesnek, aki megalkotta a frigyládát, melyet később az ígéret földjére hoztak az atyák. Majd később Salamon építhetett templomot Isten dicsőségének. Így tisztázta magát István a felsorolt vádak alól.

A zsidók *harmadszor* is harcba szálltak István ellen, hogy kínzással és gyötrelmekkel győzzék le. István meg akarta tartani a felebarátok intésére vonatkozó parancsot, így három módon próbálta őket visszatartani tervüktől – megszegéssel, megfélemlítéssel és szeretettel.

Megszegéssel kezdte. Azaz a zsidók szemére vetette szívük keménységét, hogy szembeszálltak a Szentlélekkel, hogy üldözték a prófétákat, sőt végül azt, hogy annyira gonoszak, hogy meg is ölték őket. István látta haragjukat, ezért a megfélemlítéssel folytatta, hogy jobb belátásra térjenek. Elmondta, hogy látja Jézust Isten jobbjára felül állni. Ezzel azt akarta tudtukra adni, hogy Jézus kész segítségére jönni, hogy ellenségeit elítélje. Ekkor a zsidók bedugták fülüket, és kiáltozni kezdtek, mert ez számukra már istenkáromlásnak számított. A törvény szerint az istenkáromlót a táboron kívül kell megkövezni (4Móz 24,14), eszerint eljárva Istvánt a városon kívülre vitték, hogy megkövezzék.

Ekkor István a szeretet nyelvén szólt hozzájuk. Imádkozott. Imádkozott magáért, hogy Jézus vegye magához életét. Imádkozott az üldözőiért, hogy tettük ne minősüljön bűnnek.

Imádságában is Jézust követte, aki a kereszten hasonlóképpen imádkozott keresztre feszítőiért.

Így lett István a kereszténység első vértanúja. István halála után egy nagyobb üldözési hullám kezdődött. A gyülekezet több tagja elmenekült Jeruzsálemből, ők később a júdeai, samáriai, föníciai, ciprusi és antiókhiai zsidóság körében munkálkodtak lelkesen, és hirdették az evangéliumot. Az apostolok azonban a városban maradtak, és kitartottak.

Az óra célja

Megismerni, hogy már az első keresztény közösséget is érte támadás, amely halálos áldozatot is követelt István személyében. Tudatosítani a diákokban, hogy nem az ember feladata ítélni.

Fogalmak

első közösség, vélemény, konfliktus, mártír

Az óra menete

A kép alapján beszéljünk a diákokkal. Kerültek-e már ők is ilyen helyzetbe, ahol széthúzás, nézeteltérés volt, vagy egyszerűen mindenki mást akart.

Az ötödikes tanulmányok felfrissítésére, illetve az ősgyülekezetéről szóló rövid összefoglalásként szolgál az 1. (kiegészítendő) feladat.

Megoldása

Az első gyülekezet *Jeruzsálemben* alakult, 50 nappal Jézus feltámadása után, amikor Isten elküldte a *Pártfogót* a tanítványokhoz. Ők különféle nyelveken kezdték el hirdetni Isten csodálatos tetteit. *Péter* apostol prédikációjára mintegy háromezren *keresztelkedtek meg*.

Ők továbbra is részt vettek a zsidó istentiszteleteken, azonban házanként is összegyülekeztek, megtörték a *kenyeret*, imádkoztak, énekekkel dicsérték Istent, és nem utolsósorban kitartóan részt vettek az apostoli *tanításban*. Olyan közösséget alkottak, ahol még a vagyonuk is egy volt, senki nem szenvedett közöttük hiányt. A keresztények első gyülekezetét *ősgyülekezetnek* nevezzük.

Ezután a matróz kérdésére keressük közösen a választ.

Ezek után mondjuk el a diákoknak, hogy az ősgyülekezeten belül is hamar belső konfliktusok keletkeztek. Egy ilyen konfliktusról lehet olvasni ApCsel 6,1–7-ben.

Füzetbe lehet vázlatot készíteni a 2. feladatban feltett kérdések alapján.

Az apostolok az imádkozás és az ige szolgálatát látták el.

Diakónusokat (7) választottak, akik az asztaloknál szolgáltak fel.

Mondjuk el, hogy az ősgyülekezet belső konfliktusát hamar külső támadások is érték. István, a hét diakónus egyikét támadták meg a zsidók.

Közösen olvassuk el ApCsel 6,8–15-öt, páros munkában pedig írják fel a diákok az István ellen felhozott vádakot a vitorlavászonra – 3. feladat.

- káromolta Mózeset és Istent
- a szent hely (templom) és a törvény ellen beszél

Ismertessük, hogy István beszédében mind a négy, ellene felhozott vád alól tisztázta magát. Azonban bíráló szavaival magára vonta a nagytanács dühét, ezért megkövezték. Az utóbbi részt közösen el is olvashatjuk a Bibliából.

Ezután beszéljünk a matróz kérdéséről: miért kívánják emberek mások halálát? Van-e jogunk mások élete felett dönteni, ítélni?

Az óra összefoglalásaként oldják meg a diákok a 4. feladatot!

Megoldása

						1.	M	E	S	S	I	Á	S			
						2.	V	Á	D							
						3.	G	Ö	R	Ö	G					
						4.	T	Ö	R	V	É	N	Y			
5.	F	E	L	L	Á	Z	Í	T	O	T	T	Á	K			
						6.	J	E	R	U	Z	S	Á	L	E	M

Házi feladatnak adjuk fel az 5. feladatot!

Énekjavaslat

EÉ 408 – Ó, nagy Isten, sok a vétkem

ÚÉ 56 – Uram, kérlek, gyere el hozzám

3/6. Védőbeszédében István Izrael történetének nagy alakjait idézte. Kösd össze a neveket a hozzájuk kapcsolódó tartalommal!

Ábrahám	megtanították az egyiptomiak minden bölcsességére
József	könyörgött, hogy hajlékot találhasson Jákób Istenének
Mózes	Istennek épített házat
Dávid	utódja jövevény lesz idegen földön
Salamon	eladták Egyiptomba, de Isten mindvégig vele volt

3/6. Védőbeszédében István Izrael történetének nagy alakjait idézte. Kösd össze a neveket a hozzájuk kapcsolódó tartalommal!

Ábrahám	megtanították az egyiptomiak minden bölcsességére
József	könyörgött, hogy hajlékot találhasson Jákób Istenének
Mózes	Istennek épített házat
Dávid	utódja jövevény lesz idegen földön
Salamon	eladták Egyiptomba, de Isten mindvégig vele volt

3/6. Védőbeszédében István Izrael történetének nagy alakjait idézte. Kösd össze a neveket a hozzájuk kapcsolódó tartalommal!

Ábrahám	megtanították az egyiptomiak minden bölcsességére
József	könyörgött, hogy hajlékot találhasson Jákób Istenének
Mózes	Istennek épített házat
Dávid	utódja jövevény lesz idegen földön
Salamon	eladták Egyiptomba, de Isten mindvégig vele volt

3/7. István élete és halála több helyen is Jézuséra hasonlít. Kire igazak az állítások?

István: _____

Jézus: _____

1. Bölcsességgel és Lélekkel telve beszélt az embereknek.
2. Hirdette az evangéliumot.
3. Hamis vádak alapján fogták perbe.
4. Az istenkáromlás bűnével vádolták.
5. A nagytanács haragját vonta magára.
6. Halálra ítélték.
7. Ellenségeiért imádkozott.
8. Ártatlanul kellett meghalnia.

3/7. István élete és halála több helyen is Jézuséra hasonlít. Kire igazak az állítások?

István: _____

Jézus: _____

1. Bölcsességgel és Lélekkel telve beszélt az embereknek.
2. Hirdette az evangéliumot.
3. Hamis vádak alapján fogták perbe.
4. Az istenkáromlás bűnével vádolták.
5. A nagytanács haragját vonta magára.
6. Halálra ítélték.
7. Ellenségeiért imádkozott.
8. Ártatlanul kellett meghalnia.

3/7. István élete és halála több helyen is Jézuséra hasonlít. Kire igazak az állítások?

István: _____

Jézus: _____

1. Bölcsességgel és Lélekkel telve beszélt az embereknek.
2. Hirdette az evangéliumot.
3. Hamis vádak alapján fogták perbe.
4. Az istenkáromlás bűnével vádolták.
5. A nagytanács haragját vonta magára.
6. Halálra ítélték.
7. Ellenségeiért imádkozott.
8. Ártatlanul kellett meghalnia.

4. Miért üldözik engem? • Saul megtérése, Pál Antiókiában

Pál megtérésének története a Feltámadottal való találkozás története egyben. Ha jól megfigyeljük, a tudósítások (Mária Magdolna: Jn 20,11–16; Emmausi tanítványok: Lk 24,13–42; Tizenegy tanítvány: Jn 20,19–20) azonos sémát követnek.

1. Jézus halott. A helyzet reménytelen.
2. Jézus megjelenik.
3. Jézus jelét adja, hogy ő az.
4. A tanítványok felismerik Jézust.

Gyakorlatilag a második ponttól kezdve ezt a sémát követi Pál Jézussal való találkozásának története is, amelyről a Bibliánkban több helyen is olvashatunk: Gal 1,11–16; 1Kor 15,8–9; Fil 3,6–7; ApCsel 9.

Pál Jeruzsálemből utazott Damaszkusz felé, valószínűleg egy karavánhoz csatlakozva, amikor rendkívüli esemény történt vele.

Kérdés az, hogy Pál mennyire ismerhette Jézust? Személyesen valószínűleg nem ismerte, hiszen arról említést tett volna. Meggyőződése szerint az „elbizakodott” Jézus megérdemelte, hogy kínhalált szenvedjen. Ő pedig mindent elkövetett annak érdekében, hogy Jézus követőit visszaterelje a helyes irányba.

Megtérésének kezdeményezője maga Jézus volt, ezt Pál 1Kor15,5–8ban ki is fejti.

Honnan tudhatta azt, hogy Jézus az, aki megjelenik neki az úton? Azt feltételezhetjük, hogy a feltámadott Krisztusról szóló beszámolóiban szereplő személyt Pál egyértelműen azonosítani tudta a látomásban Jézus néven bemutatkozó mennyei alakkal.

Bármi is történt vele az úton, Pál minden kétséget kizáróan meggyőződött róla, hogy a Poncius Pilátus által kivégzett Jézus él. Pál értékrendje megváltozott.

Fil 3,12-ben írja, hogy Krisztus magával ragadta. Azaz Jézus belenyúlt az életébe és más pályára állította. Rádöbrent, hogy Jézus az Úr, a Krisztus (Felkent), azaz a zsidó Messiás, akinek eljövételét Pál is várta. Attól fogva a törvény ideje lejárt, hiszen amit az szab meg az üdvösség feltételeként, nem érvényes többé. Nem a törvénynek való engedelmség a döntő, hanem Jézus elfogadása.

Mit emel ki Pál életfordulatának lényegeként?

Élesen szembeállítja mindazt, ami a fordulat előtt volt, mindazzal, ami a fordulat után következett. 1Kor 15,9–11-ben írja magáról, hogy egyházüldöző volt. Fil 3,4–11-ben írja, hogy az, ami egykor büszkesége volt, hozzá sem mérhető Jézus Krisztus ismeretének mindent felülmúló voltához.

Pál saját beszámolója és az ApCsel Lukács szerinti tudósítása, ha nem is mindenben egyeznek, de a lényegben egyek: a döntő életfordulat a damaszkuszi úton történt és a páli küldetés fő iránya a pogányok között történő evangéliumhirdetés.

Pál beszámolójának célja, hogy megmutassa: az evangéliumot ő is magától Krisztustól kapta, nem csak a Jézust személyesen ismerő tanítványi kör. A lukácsi tudósítás célja pedig bemutatni a feltámadott Úr szolgái által végigjárt diadalutat Jeruzsálemtől Rómáig.

A megtérése utáni időről nincs összhang az Apostolok cselekedeteiben leírtak és Pál saját beszámolója között. Az ApCsel szerint azonnal prédikálni kezdett Damaszkuszban, ahonnan aztán ki kellett menekíteni, mert a zsidók ellene fordultak, s ezután Jeruzsálembe ment. Itt is bizalmatlanul fogadták, de Barnabás pártfogásába vette, és az apostolok bizalmába ajánlotta Pált, aki tanítani is elkezdett.

Pál ezzel szemben másként tudósít. Azt írja, hogy megtérése után Arábiába ment, a Szíriához közel fekvő területet kereshette fel, ahol missziói munkát végzett. Három év múlva ment Jeruzsálembe, ahol tizenöt napot töltött, és találkozott Kéfással és Jakabbal.

Pál első jeruzsálemi útja után a Galata-levél szerint Szíria és Cilicia vidékére ment. Tizennégy év után mentek ismét Jeruzsálembe Barnabással és Titusszal, az apostoli gyűlésre.

Az ApCsel szerint az első jeruzsálemi tartózkodás után Pál Cézarea vidékére és szülőföldjére, Tarzuszba ment. Ide Barnabás ment érte, hogy magával vigye Antiókhíába, ahol egy évig működtek a gyülekezetben.

Az óra célja

Meglátni, hogy Isten kezében van a megtérés lehetősége. Isten képes az ember életét teljesen megváltoztatni.

Fogalmak

üldözés, megtérés

Az óra menete

Az óra bevezetéseként az „üldözés” témáját boncolgassuk a diákokkal. Lehet asszociogrammot készíteni a táblára. Majd pedig megbeszélni, hogy általában mi az üldözés célja, és kik az áldozatok.

Érdekes állóképet is készíttetni a diákokkal, amelyben üldözési helyzetet mutatnak be. A diákok mondják el, milyen érzések, gondolatok ébrednek bennük az állóképben ábrázolt szituáció, a szereplők mozdulatai láttán. Ezúttal figyeljünk elsősorban az üldözőre! Az állóképnél használjuk az ötödik osztályban „megtanult” belső hang-technikát (lásd a *Szálljunk hajóra!* tanári kézikönyvének bevezetőjében: <http://bolt.lutheran.hu/html/Szalljunk%20hajora.pdf>)!

A tankönyvi képek is segítségül lehetnek a beszélgetésben.

Ezután mondjuk el, hogy Pál fanatikus Krisztus-üldöző volt, aki mindent megtett annak érdekében, hogy visszatérítse az embereket a zsidó törvény megtartására. Szemében a Krisztus-követők az egy igaz hit ellenségei voltak, akikkel szemben mindenképpen fel kell lépni. Eszközeiben pedig nem válogatott. Ebben az élethelyzetben következett életében egy nagy fordulat.

Megtéréseinek történetét elolvashatjuk a Bibliából, majd az 1. feladat kérdései alapján készítsenek vázlatot a diákok.

Másik lehetőségként adódik, hogy mi magunk meséljük szemléletesen, a diákokat *szerepjátékra* hívva. Meg-megállíthatjuk a történetet, hogy közben a Pál fejében kavargó gondolatokról „képzeld-jünk”. Ilyen megállási lehetőséget adnak a következő témák:

- útközben
- mennyei hang, fény
- vakságban,
- Anániásnál

2. feladat

A Galata-levél szerinti beszámolót *szorgalmi* feladatként adhatjuk fel, vagy *gyors és érdeklődő csoportokban* páros munkában dolgozhatják fel a tanulók.

Pál múltjából kiemeli azt, hogy féktelenül üldözte Isten egyházát, és buzgó rajongója volt az atyák hagyományának. Azonban Krisztustól kapott új feladata az, hogy hirdesse őt a pogányok között.

3. feladat

Közösen beszéljük meg, és a vitorlavázaszatra írják fel a tanulók, mi változott Pál életében.

A Pál Antiókhában című részből emeljük ki, hogy Pál nem tétlenkedett, azonnal hirdetni kezdte Krisztus evangéliumát, utazni kezdett, és egyik állomása volt ez a város volt.

4. feladat

A gyülekezetről négy fontos jegyzet (ApCsel 11,19–26) található:

- 20. vers: Ciprusi és cirénei férfiak hirdették a Jézusról szóló örömhírt a pogányoknak.
- 22–23. vers: Barnabás Jeruzsálemből jött. Akihez a gyülekezet fejlődése szorosan kötődik.
- Barnabás megnyerte Pált, és együtt hirdették az igét.
- 25. vers: Először ők nevezik magukat keresztényeknek.

A matróz kérdésével zárhatjuk az órát, házi feladatnak adva a saját gyülekezet megalakulása dátumának kikutatását.

5. feladat megoldása

Saul buzgó ~~szadduceus~~ (farizeus) volt, aki erőszakkal is vissza akarta téríteni a zsidó életre ~~Keresztelő~~ János (Jézus Krisztus) követőit. Egy alkalommal épp ilyen szándékkal tartott ~~Jeruzsálem~~ (Damaszkusz) felé, amikor hirtelen ~~egy galamb szállt rá~~ (mennyei fény villant fel), és hang szólt hozzá, aki megkérdezte tőle, hogy miért ~~gyűlöli~~ (üldözi). Saul megkérdezte, hogy kivel beszél. A hang azt válaszolta, hogy ő ~~az Isten~~ (Jézus), akit üldöz, ezért menjen be a ~~faluba~~ (városba), és ott majd megtudja, mit kell tennie. Saul felállt, de mivel ~~megsüketült~~ (megvakult), úgy kellett bekísérni a városba. Egy ~~Antóniás~~ (Anániás) nevű tanítványnak időközben látomásban kijelentette az Úr, hogy azt a Sault, aki eddig üldözte a ~~zsidókat~~ (Krisztus-követőket), keresse fel, mert kiválasztotta őt az Úr, hogy tanítványává tegye. Eközben Saul ~~12~~ (3) napig nem ~~hallott~~ (látott), nem evett és nem ivott. Mikor ~~Antóniás~~ (Anániás) bement Saulhoz, rátette kezét, és elmondta, hogy az Úr küldte hozzá, hogy ~~halljon~~ (lásson), és megteljen Szentlélekkel.

Erre azonnal visszatért Saul ~~hallása~~ (látása), megkeresztelkedett, evett és erőre kapott. Innentől kezdve pedig hirdette a ~~zsidók~~ (pogányok) között, hogy Jézus a Krisztus.

Énekjavaslat

EÉ 332 – Mit Isten akar énvelem

EÉ 62 – Fényességedbe én

5. Mit vállalok az Isten ügyéért, a hitemért? Missziói utak, munkatársak

A misszió fogalma

A misszió szó jelentése: 'küldetés'. Isten népe körében ez a fogalom először a pogányok zsidó hitre térítésére (a prozelitizmusra) vonatkozott. A babiloni fogság után erősödött meg Isten népében az a gondolat, hogy a pogány népekhez is küldetett azzal, hogy Isten szavát és akaratát hirdesse. Jézus korában a zsidóság már komoly missziót folytatott. Jézus a tizenkét tanítványával már kezdetektől fogva odafordult a pogányokhoz. A Jézusról szóló örömhírt Jézus missziói parancsa szerint a tanítványok hirdetni kezdték. A jeruzsálemi keresztényüldözés után Antiókhába menekültek Jézus követői. Ebben a hellenista pogány környezetben nagyon gyorsan terjedni kezdett a kereszténység

a pogányok között is. Isten Szentlelke vezetésére az antiókhiai gyülekezet tudatos missziót indított pogány területekre. Ennek a küldetésnek élére kérték fel Pál apostolt.

Az első missziói út (46–47)

Isten Szentlelke hatására az antiókhiai gyülekezet vezetői megbízták – és kézzel és lábbal felhatalmazták – Pál apostolt és Barnabást, hogy hirdessék az evangéliumot. János-Márk, Barnabás unokaöccse is velük tartott.

Útvonal: Antiókhia, Ciprus szigete és Kis-Ázsia

Események: Ahogyan maga Jézus is tette, úgy Pálék is először a zsinagógákba mentek az evangéliumot hirdetni, Pál nem tagadta ősei hitét. Isten csodával is igazolta Pálakat. Az ellenük forduló hamis próféta megvakult egy időre. Ciprus után János-Márk otthagya őket, visszament Jeruzsálembe. Pál a missziót a zsinagógákban azzal kezdte, hogy Jézusról prédikált, bizonyította a Lélek erejével, hogy Isten ígéretei hogyan teljeseznek be Jézusban. A kezdeti sikerek után minden városban szembesülni kellett a zsidó ellenfelekkel. Pál még az életét is kockáztatta az evangélium hirdetése érdekében, hiszen több városban is kikergették a zsinagógákból és elűldözték Jézus küldötteit. Lassanként a nem zsidókhoz fordult, mert a pogányok nyitott szívvel fogadták. Minden városban megtért néhány ember, akiknek a csoportja alkotta a későbbi keresztény gyülekezetek magját. Ikóniumban meg is követték Pált. Az út végén visszatértek Antiókhiaába, beszámoltak a missziói eredményekről. Az első missziói út következménye volt az apostoli gyűlés, mellyel későbbi leckénk foglalkozik.

A második missziói út (50–52)

Pál úgy tervezte, hogy második útja során meglátogatja a megalakult gyülekezeteket. Barnabás ismét szeretne volna magával vinni János-Márkot. Pál azonban nem volt erre hajlandó, mivel János-Márk az első út során visszafordult, és otthagya őket. Ez a nézetletérés Pál és Barnabás között is konfliktushoz vezetett. Ezért Pál egyedül indult útnak. Barnabás elutazott János-Márkkal Ciprusra, Pál társa pedig Szilász lett.

Útvonal: Szíria, Cilícia, Likaónia, Galácia, Mízia, Macedónia, Ázsia, Jeruzsálem

Események: Barnabás helyett Pál apostolnak új útítársa lett: Timóteus. A második út során Pál apostol Istentől álmában új munkaterületet kapott, Európát. Az első keresztény európai Lídia lett. A nehézségek itt sem kerültek el Pálakat. Filippiben Pál és Szilász börtönbe kerültek (ApCsel 16), de Isten csoda révén kiszabadította őket. A második út során is konfliktusba került Pál a zsidósággal. Thesszalonikában, Macedónia tartományi fővárosában nagy zsidó gyülekezet volt. Itt hamis tanúkat béreltek fel az evangélium hirdetői ellen. Athénban, a fővárosban nem talált nyitott szívekre a Jézusról szóló evangélium. Korinthusban Pál komoly munkatársakra tett szert (ApCsel 18). Akvila és Priscilla menekült zsidókból lettek Pál munkatársai. Korinthus sokáig a missziói munka központja lett. Pál másfél évig dolgozott itt. Megélhetését saját szakmája biztosította: sátorponyvákat készített. Majd Efezuson és Cézareán keresztül visszatért Antiókhiaába.

A harmadik missziói út (53–58)

Események: A harmadik missziói út célja az volt, hogy a Kis-Ázsiában megalakult gyülekezeteket látogatásával megerősítse Pál. Korinthusban egy Apolló nevű férfi nagy lendülettel tanított, és igazolta az Írások alapján, hogy Jézus a Krisztus (ApCsel 18). Talán az ő tevékenysége nyomán alakultak ki súlyos feszültségek a gyülekezetekben. Pál látogatása nyomán sem állt helyre a rend, sőt valaki még meg is bántotta az apostolt. Efezusba ment ezután, ahonnan leveleket írt Korinthusba, melyek hatására rendeződött a konfliktus. Efezusban Pál Keresztelő János tanítványjaival találkozott (ApCsel 19), akik még nem részesültek a Szentlélek ajándékában. Szembe kellett nézniük a pogány ötvösök zavargásával is, akik Artemisz istennő kultuszához készítettek kegytárgyakat, de a kereszténység terjedése veszélybe sodorta megélhetésüket. Másfél év után indult tovább Macedónia felé Pál, hogy összegyűjtse a jeruzsálemi gyülekezetnek gyűjtött adományokat. Három hónapig Görögországban tartózkodott, tanítványok kísérték az úton (ApCsel 20). Amikor élete veszélybe került, mert a zsidók merényletet terveztek ellene, elhajózott, és Jeruzsálembe indult az adományokkal.

Pál és munkatársai

Pál missziói szolgálatának egyik jellemző vonása az, hogy különböző munkatársak segítségét veszi igénybe. Ezek a férfiak és nők nem csupán Pál segítői vagy beosztottjai, hanem valódi munkatársai. Pál munkatársainak három csoportja különböztethető meg.

Az első csoport a legfelsőbb kör: Barnabás, Szilász és főleg Timóteus.

A második a „független munkatársak” köre, mint Priscilla, Akvila és Titusz.

A harmadik – és talán legfontosabb – pedig a helyi gyülekezetek képviselői, mint Epaphroditosz, Epaphrasz, Arisztarkhosz, Gájusz és Jászón.

Munkatársaiban Pál a gyülekezeteket öleli magához, azok pedig az ő missziói erőfeszítéseit teszik a magukévá. A közösségnek a missziói munkára kiválasztott tagjai meghatározott időre a misszió rendelkezésére bocsátják karizmáikat, a gyülekezetek pedig küldöttjeik által válnak az egész vállalkozás részeseivé. A munkatársak szerepét csak akkor érthetjük meg igazán, ha a gyülekezetek élete felől szemléljük. Ez a szolgálat a gyülekezetek nagykorúságát mutatja. Teológiai szempontból pedig azt, hogy Pál az egyház munkájának tekinti a maga missziói munkáját.

Az óra célja

Megismerni Pál missziói munkája által, hogy Isten a legnagyobb veszélyben is mellettünk van. Tudatosítani, hogy a keresztény élet során a hangsúlyok átrendeződnek. Megerősíteni a diákokat, hogy Isten nekik is szánt feladatot.

Fogalmak

misszió, küldetés, elköteleződés, hivatás

Az óra menete

Az órát kezdhetjük „fülbésűgős” játékkal. Találjon ki a tanár egy mondatot, amelyet fülbe súgva ad tovább mindenki a mellette ülőnek. Az utolsó pedig hangosan elmondja azt a mondatot, amit hallott. Ha útközben elferdült a mondat, beszéljünk annak okáról.

Az 1. feladatban fogalmazzák meg, szerintük mi a misszió.

2. feladat. Ezután beszéljünk a diákokkal arról, mi lenne az a fontos hír, amelyet semmilyen körülmények között sem tartanának magukban, s kinek mondanák el először.

A beszélgetést ezután vezessük át ahhoz a témához, hogy milyen hírt kellene az Istennel kapcsolatban mindenkinek tudnia. Hogyan lehetnek ennek a „hírvitelnek” ők is részesei? Tudatosítsuk, hogy mindenkinek van feladata, de ezek nem mindenkinek ugyanazok.

3. feladat. A missziói utak feldolgozására a csoport létszámától függően az alábbi lehetőségek adóttak:

Nagy létszámú csoport esetén csoportmunkában önállóan feldolgoztatni a missziói utakat. A tanulmányi vázlatkérdéseket alapul véve, a Bibliát lapozgatva, történetek címeit olvasva válaszolni. Utána a három csoport munkáját felolvasni.

Kis létszámú csoport esetén csak egy utat kiválasztani és az előbb említett módszerrel feldolgozni az adott igeszakaszt.

Ebben a korban nem cél, hogy a missziói utak minden részletét ismerjék. A cél inkább az, hogy

megismerjék, milyen hosszú ideig tartott az út, milyen sok helyen járt Pál, és hogy az utak során veszélybe is került.

Az 1. feladatot *szorgalmi* feladatként adjuk fel (az ilyen feladatok miatt szükséges a füzet).

Ezután mondjuk el a diákoknak, hogy Pál munkatársakkal együtt utazott. Közösén gondolkodjunk az 5. feladat kérdésein, majd pedig nézzük meg a matróz hozzászólását.

A 6. feladatban önálló vagy páros munkában keressük ki a Bibliából Pál munkatársait.

Az Újszövetség két neki címzett levelet is őriz: *Timóteus*

Lisztrában Zeusznek nevezték őt az emberek, Pál a második missziói útjára már nem vitte magával: *Barnabás*

Pál vele raboskodott Filippiben: *Szilász*

Pál náluk lakott Korinthusban: *Akvila és Priscilla*

Efezusban velük rohant Pál a színházba: *Gájusz és Arisztarkhosz*

A 7. feladatban található rejtvény megoldása (csigavonalban kell haladni): *sátorkészítő*

Énekjavaslat

EÉ 357 – Jézus boldogságom

6. Mihez igazodunk? Ki dönt? ♦ A jeruzsálemi zsinat

Antiókhiaiban feszültség támadt amiatt, hogy egyes zsidókból lett keresztények az üdvösség feltételeként szabták a körümetékedést, a mózesi törvények és zsidó étkezési szokások betartását, így megoldást kellett keresniük a válságos helyzetre. A gyülekezet képviselőket küldött Jeruzsálembe, hogy az ottaniak előtt tárják fel a problémájukat. Pált és Barnabást – aki az antiókhiai gyülekezet legtekintélyesebb tagja és Jeruzsálemben is nagyra becsült munkatárs volt – küldték el. Gal 2 szerint Titusz is velük tartott, aki próbaköve lett a jeruzsálemi döntésnek, mivel görög származású volt, tehát körümetéletlen, ugyanakkor Krisztus-követő igehirdető, aki eredményes missziói munkát folytatott. Amit a jeruzsálemiek tőle el fognak várni, iránymutató lesz minden nem zsidó származású keresztényre is.

Luther így magyarázza: „Azt tervezte ugyanis Pál, hogy nyilvánvalóvá teszi: a kegyelem elégséges a pogányoknak, mind a zsidóknak, akár körül vannak metélve, akár nem.”

Gal 2,9 szerint Jeruzsálemben bizottság fogadta őket, amely Jakab, Kéfás és János személyéből állt össze. Őeljük tárta Pál az evangéliumát, amelyet a pogányok között hirdetett. Azért az evangéliumot, hogy az alapján jussanak egyezsége. Konfliktusra nem került sor. Pál kitartott álláspontja mellett, Jakab pedig hozzájárult ahhoz, hogy Titusz esetében nincs szükség körümetelésre (Gal 2,3).

Ennek a kijelentésnek súlya volt, hiszen az, „aki körümetékedik, köteles az egész törvényt megtartani” (Gal 5,3). Akkor tehát, amikor Jakab nem tartotta Titusz körümetelését szükségesnek, ezzel közvetve elismerte Pál minden törvényes előírástól mentes evangéliumának jogosultságát. Ami érvényes Tituszra, érvényes minden nem zsidó származású keresztényre is. Ezzel Jakab minden pogánykeresztényt felszabadított a törvény igája alól, és Pálnak adott igazat: csak a Jézusba vetett hit számít.

Az apostoli gyűlés (Kr. u. 48) az ősegyház legfontosabb döntését hozta meg.

Pál és Barnabás missziója a Szentlélek jelenlétének jele, és azt az isteni akaratot jelzi, hogy a pogányok közvetlenül (pogányként) nyerjenek felvételt Krisztus egyházába.

A legfontosabb különbség az ApCsel és a Galata levél beszámolója között az apostoli határozat. Valószínűleg az eredeti döntésben nem volt benne az, amit az ApCsel ír. Hiszen Pál azt írja, a tekintélyesek közül őt senki nem kötelezte semmire. Az ApCsel-ben található határozat megfelel azoknak a minimum követelményeknek, amelyeket a mózesi törvények a kultuszi tisztaságról és az idegenekről írnak. De ezeket a rendelkezéseket Pál soha nem vezette be missziós területein.

Az óra célja

Felismerni, hogy az apostoli gyűlés a mi életünkre is hatással lévő döntést hozott.

Fogalmak

meggyőzés, meggyőződés, pogánykeresztény, zsidókeresztény, körülmetélés, apostoli gyűlés

Az óra menete

A tankönyvi kép alapján beszélgetni (1. kérdés), mire valók a viták, konfliktusok. Kerültek-e már a diákok valódi vitahelyzetbe, s annak mi lett a kimenetele? Beszéljünk arról, hogy jó az, ha egy vita kapcsán olyan megoldás születik, amely mindkét fél számára elfogadható.

Ezután mesélje el a tanár, milyen komoly feszültség támadt az antiókhiai gyülekezetben, amelyre egyetlen megoldást az jelentett, ha maguktól az apostoloktól várnak választ Jeruzsálemből.

2. feladat. A diákok dolgozzák fel a Bibliából az apostoli gyűlést a jegyzőkönyv alapján.

A gyűlés helyszíne: Jeruzsálem

Résztevők: Pál, Barnabás, néhány antiókhiai, apostolok (Péter, Jakab), vének

A vita tárgya: Szükséges-e az üdvösséghez körülmetélkedni?

Pál álláspontja: Nem kell.

Eddigi szokásrend: Nem kellett (a pogányokból lett keresztényeknek körülmetélkedniük és a mózesi törvényeket betartaniuk).

Apostoli határozat: Tartózkodni kell a bálványáldozati hústól, vértől, megfulladt állattól és a paráznaságtól.

A határozat közlésének módja: Küldöttek által levélben

Ezek után eljátszhatják a diákok a gyűlést némajátékkal, megfigyelve az egyes szereplők magatartását, testtartását, kézmozdulatait. Ezáltal lehetőség nyílik arról beszélni, hogy milyen nagy kockázata volt ennek a gyűlésnek Pál számára, hiszen végső soron egész addigi munkásságának elismerése volt a tét (lásd 3. feladat).

3. feladat. *Szorgalmi:* Érdekességként elolvashatjuk Pál saját beszámolóját a Galata-levélből. Vessük össze az ott olvasottakat a jegyzőkönyvben rögzítettekkel, esetleg más színnel kiegészíthetjük azt.

Az óra összefoglalásaként oldjuk meg az 5. feladatot!

A feladat megoldása

Pál apostol Barnabással a második missziói útjukról hazaérve nagy vitás kérdésben találták magukat.

Hamis

A Jeruzsálemből Antiókhíába látogató keresztények azt állították, hogy az üdvösséghez zsidó szokás szerint a pogányoknak is körül kell metélkedni. *Igaz*

Pál álláspontja ezzel szemben az volt, hogy az üdvösség feltétele csak az Isten parancsainak betartása. *Hamis*

A gyülekezet Pált és Barnabást Jeruzsálembé küldte az apostolokhoz, hogy ők döntsenek a vitában. *Igaz*

Jeruzsálemben ebben a kérdésben nagy vita támadt. *Igaz*

A nagy vitában Pál nem is tudott megszólalni. *Hamis*

A vitát végül Péter felszólalása zárta le és hozott megoldást. *Hamis*

Pál beszámolójában olvashatjuk, hogy az apostolok elé magával vitte a pogányból lett keresztény Tituszt is. *Igaz*

Az apostolok határozata az volt, hogy minden kereszténynek be kell tartani a mózesi törvényeket. *Hamis*

Az antiókhiai gyülekezetnek Júdás és Szilász adta át levélben a gyűlés határozatát. *Igaz*

Énekjavaslat

EÉ 338 – Isten nékem eróm, bizodalmam

ÚÉ 190 – Te vagy az út

7. Hol a határ? Tényleg tiszta? • Péter és Kornéliusz

A történet központi mondanivalója, hogy az istenfélő pogányok nem teszik tisztátalanná Jézus Krisztus egyházát, ezért gyülekezeti tagokká is válhatnak.

Rövid felsorolás mutatja be Kornéliusz vallásosságát, amely zsidó szempontból kitünteti őt és egyben a zsidóság küszöbére is helyezi. De nemcsak egyedül ő kegyes ember, hanem az egész házanépe is az istenfélőkhöz tartozik. Viszont amiért nincsenek körülmetélve, a zsidó emberek számára tisztátalannak számítottak.

Mi lehetett Kornéliusz könyörgéseinek állandó tárgya? Az, hogy Isten népének teljes értékű tagja lehessen.

Kornéliusz és Péter kiinduló helyzete párhuzamos. Mindkettőjükhöz imádság idején szól az angyal.

Péter Joppében volt, mintegy 50 kilométerre Cézaréától. Imádsága közben látomása lesz.

Ez a látomás egy allegória. A lepedőben ugyanis tiszta és tisztátalan állatok is voltak, ami Péter számára fontos üzenetet rejtett a majdani gyülekezetek tagjainak vegyes hátterére, származására vonatkozóan. Az indoklást az elbeszélő környezet adja, Isten a tisztátalant tisztává tette, úgy, hogy a pogányok részeseivé válhatnak Isten üdvösséget adó gyülekezetének azáltal, hogy Szentlelkét adják nekik is.

A látomás értelmén Péternek nincs lehetősége elgondolkodni, hiszen azonnal ismeretlen embereket kell követnie.

Pétert Kornéliusz ünnepélyesen fogadja, mintha egy emberfeletti lény lépett volna házába. Ezzel szemben Péter természetesen viselkedik.

Péter beszéde közben Kornéliuszra és házanépére szállt a Szentlélek, nyelveken szóltak, és Istent dicsőítették.

Isten lelkének kiáradása által a pogányok egyházának tagjaivá váltak, ami azt követelte, hogy ezután meg is keresztelkedjenek.

A keresztelés a kezdeti szokásoknak megfelelően történt, Jézus nevére.

Érdekes, hogy azt olvassuk, Péter elrendelte a keresztséget, nem pedig azt, hogy megkeresztelte őket. Valószínűleg a helyi közösség elöljárói keresztelték meg őket.

Péter pedig ott marad a házban, mert számára Kornéliuszék minden tekintetben tisztának számítanak. A jeruzsálemiek ugyanis megkérdőjelezték, hogy a körülmetéletlenek egyáltalán a gyülekezethez tartozhatnak-e. Ami itt történik a pogányokkal, egy második pünkösd az első jeruzsálemi pünkösd mintájára.

Ami Cézareában történt, nem más, mint Jézus szavainak betöltése, Isten üdvtervének megnyilvánulása.

Az óra célja

Meglátni, hogy Isten képes az előítéleteinket, hamis meggyőződéseinket lebontani. Megerősíteni, hogy Isten számára minden ember fontos.

Fogalmak

kívülálló, befogadás, tiszta, tisztátalan, pünkösd

Az óra menete

Az órát kezdjük a „be nem fogadott”, „kívülálló” témájának feldolgozásával. Tehetjük ezt a tankönyvi kép segítségével: Hogy lesz valaki kívülálló? Mit élhet át? Lehet-e segíteni? Mi van a többséggel?

Vagy állóképként is beállhat a csoport, és ebből kiindulva beszéljünk a kívülálló személy és a közösség érzéseiről, arról, hogyan lehet ezt az állapotot feloldani, tudnak-e konkrét esetekről beszámolni.

A tanár mondja el, hogy a Bibliában is található olyan személyek, akiket egy közösség nem fogadott be, de végül Isten feloldotta ezt az állapotot. Az egyik ilyen eset Kornéliusz, aki pogányként istenfélő ember volt, buzgón betartotta a zsidó vallás szokásait, mégsem tartozhatott a zsidó közösséghez. Tegyük fel a kérdést, hogy vajon mit tehetett, hogy ez a megszűnjön. A diákok válaszait akár a táblára is rögzíthetjük – 2. feladat.

Ezután közösen olvassuk el ApCsel 10,1–6-ot, s nézzük meg, vajon szerepel-e a táblán a válasz: szüntelenül könyörgött Istenhez.

Majd folytassuk a Biblia olvasását ApCsel 10,7–16-tal. Beszéljük meg, mit látott Péter a kendőn (ennek lerajzolását a 3. feladatban házi feladatnak is feladhatjuk), s miért nem akart arról a kendőről enni.

Ezután beszéljük meg, hogyan talált Kornéliusz befogadó közösségre. A keresztény közösség tagjává vált, Péternek pedig Isten megmutatta, hogy a pogányok is részesei lehetnek Isten tervének, velük is lehet asztalközösséget vállalni. Említsük meg, hogy a mostani esemény az első pünkösdre emlékeztethet bennünket.

Majd visszatérhetünk az óra eleji állóképhez annyi változtatással, hogy a kívülálló embert egy másik közösség fogadja magához.

Levezetésnek adjuk fel a 4. feladatot, amelynek megfejtése (hátról kezdve visszafelé):

Menjetek el tehát, tegyetek tanítvánnyá minden népet, megkeresztelve őket az Atyának, Fiúnak és Szentléleknek nevében, tanítva őket, hogy megtartsák mindazt, amit én parancsoltam nektek.

Illetve az 5. feladatot, amelynek megoldása:

Brrrrr. Ezt nem! – Péter

Csak nem? Hozzám jön egy angyal? – *Kornéliusz*
Kik ezek az emberek?! – *Péter*
Jaaaj, ez azért már túlzás. – *Péter*
Nincs mitől félnem. – *Péter*
Nem tudja, miért kellett idejönnie??? – *Kornéliusz*
Halljátok? Valami más nyelven beszélnek! – *zsidó származású hívők*
Igen, Jézus a mi Urunk! – *Kornéliusz*
Őket is meg kell keresztelni. – *Péter*
De jó lenne, ha itt maradhatna nálunk. – *Kornéliusz*

Énekjavaslat

ÚÉ 56 – Uram, kérlek, gyere el hozzám

8. A rács melyik oldalán van a szabadság? Pál Filippiben

Filippi körülbelül 68 hektáron terült el. Lakossága trákokból, görögökből, macedónokból és rómaiakból tevődött össze. A várost rómaiak irányították. A római telepesek hivatalos nyelvnek a latint tették meg, azonban az őslakosság görögül beszélt.

Filippiben nem volt zsinagóga, sem olyan ház, ahol a zsidók rendszeresen összejöttek volna.

A zsidó asszonyok jártak össze közös imádkozásra a Mars kapun kívül, a folyónál. Az ő alkalmukat felkeresték az úgynevezett „istenfélők” is, azaz az egy istenhez vonzódó, de a zsidó törvény előírásait nem követő pogányok.

A történetben itt találkozik Pál egy Lídia nevű asszonnyal, aki épp egy ilyen összejövetelen vett részt. Lídia gazdag üzletasszony volt, aki saját házzal és szolgálkkal rendelkezett Filippiben. A hazájában, Thiatirában készített bíborfestékkel festett kelmék kereskedője volt.

Pál igehirdetésére először ő tért meg, majd rá is beszélte Pált arra, hogy költözzön hozzá, és nála rendezze be a Filippiben folytatott misszió központját. Filippi evangélizálásában így feltehetőleg ő is tevékenyen részt vett, akárcsak Evodia és Szintihé (Fil 4,3), akik a házi istentiszteletek vezetői is lettek.

Pál munkáját hamarosan súlyos nehézségek fenyegették, ugyanis hittérítői tevékenysége zavart keltett némelyekben. Miután Pál a rabszolga leányban lakó jövendőmondó lelket kiűzte, a leány kárvallott szolgálai Pált és társát, Szilászt a város fórumára hurcolták, ahol bevádolták őket. A város vezetői levetkőztették és megvesszőztették, majd pedig börtönbe zárták őket. Erről Pál meg is emlékezett, amikor nem sokkal később a thesszalonikaiaknak azt írta, hogy Filippiben szenvedést és hatalmaskodást kellett elviselnie (1Thessz 2,2).

A börtönben töltött éjszakán a földrengés és Pálék magatartásának hatására a börtönőr is megtért és azonnal meg is keresztelkedett egész háza népével együtt. Pálékát házába vitte, és asztalt terített nekik. Ez a börtönőr afelett érzett örömeinek jele, hogy istenhívővé vált, s így az üdvösség részese lehet.

Pál másnap nyilvános bocsánatkérést követel a város vezetőitől, akik titokban akarták Pálékát elbocsátani. Pál római polgárjogára hivatkozik, amely ellen vétettek a vezetők. Ők félelmükben meg is követték Pálékát, de szépen kérték őket, hogy hagyják el a várost.

Az első keresztények Filippiben, akikről tudomásunk van, pogányokból lettek keresztényekké.

Filippiben született meg az első keresztény gyülekezet görög földön. Pál maga is jelentősnek érzi ezt az eseményt, így fogalmaz: „az evangélium hirdetésének kezdetén” (Fil 4,15).

Az óra célja

A Filippiben történt események által megismerni, hogy Isten a leghetlenebb helyzetben is gondoskodik, s hogy a látszat ellenére szabadságot ajándékozik.

Fogalmak

elköteleződés, belső szabadság

Az óra menete

Készítsünk a táblára a „rács” szóval asszociogramot, amelyet a diákok a könyvükbe le is jegyeznek (1. feladat). Beszélgessünk ennek kapcsán a szabadság elvesztésének okairól, következményeiről. Az első kép kapcsán különösen is jól feltehető a kérdés: vajon a rács melyik oldalán van a szabadság?

Ezután dolgozzuk fel a történetet négy szakaszban (2. feladat): Pál és Lídia; Pál kiúzi a jövőmondó lelket; Pál és Szilász a börtönben; A börtönőr megtérése.

A tények mellett figyeljenek a diákok a lehetséges érzésekre, gondolatokra. Mindegyik feldolgozási szakaszban szót ejthetünk a (belső) szabadságról is: miként van jelen, kiben hiányzik.

A végén emeljük ki, hogy bár Pál csak pár napot töltött Filippiben, mégis jelentős gyülekezet született ott, amelyik Pál szemében különösen is kedvesnek számított.

Összefoglaló feladatként oldják meg a diákok az 5. és a 6. feladatot!

Megoldás:

8. Most tehát távozzatok, menjetek el békecséggel! – *A börtönőr Pálnak és Szilásznak*

6. Higgy az Úr Jézus Krisztusban, és üdvözlés mind te, mind a te házád népe! – *Pál a börtönőrnek*

1. Ha úgy látjátok, hogy az Úr híve vagyok, jöjjetek, szálljatok meg a házamban! – *Lídia Páléknak*

3. Ezek az emberek felforgatták városunkat. – *A kárvallott urak a hatóságnak*

4. Ne tégy kárt magadban! – *Pál a börtönőrnek*

2. Ezek az emberek a magasságos Isten szolgálói. – *Szolgálólány az úton levőknek*

7. Bocsásd szabadon azokat az embereket! – *A törvénytisztogató a börtönőrnek*

5. Mit kell cselekednem, hogy üdvözljek? – *A börtönőr Pálnak és Szilásznak*

Énekjavaslat

EÉ 338 – Isten nékem erőm, bizodalمام

ÚÉ 135 – Térj be vendég hozzám

A tankönyvből kimaradt további lehetséges feladatok és megoldásaik

8/7. *Kit rejtenek a mondatok?*

a) Imádságom idején találok valakivel, aki megváltoztatta addigi életem. *Lídia*

b) Ijedtemben majdnem öngyilkosságot követtem el. *börtönőr*

c) Éjfél tájban egyszer csak lehullottak a bilincsek rólunk. *rabok a börtönben*

d) Képes voltam az emberek jövőjébe látni, de Jézus hirdetői kiűzték belőlem. *szolgálólány*

e) Egy ember úgy felbolydította a várost, hogy kénytelenek voltunk letartóztatni. *a hatóság emberei*

8/8. Megoldás

Lídia: imádság, istenfélő, szállásadó
szolgálólány: jövőbe látás, sok pénz, kiűz
hatóság emberei: zavargás, letartóztatás, verés
rabok a börtönben: éjfél, bilincs, nyitva
börtönőr: ijedség, öngyilkosság, hit

8/7. Kit rejtenek a mondatok?

Imádságom idején találkoztam valakivel, aki megváltoztatta addigi életem. _____

Ijedtemben majdnem öngyilkosságot követtem el. _____

Éjfélután egyszer csak lehullottak a bilincsek rólunk. _____

Képes voltam az emberek jövőjébe látni, de Jézus hirdetői kiűzték belőlem. _____

Egy ember úgy felbolydította a várost, hogy kénytelenek voltunk letartóztatni. _____

8/7. Kit rejtenek a mondatok?

Imádságom idején találkoztam valakivel, aki megváltoztatta addigi életem. _____

Ijedtemben majdnem öngyilkosságot követtem el. _____

Éjfélután egyszer csak lehullottak a bilincsek rólunk. _____

Képes voltam az emberek jövőjébe látni, de Jézus hirdetői kiűzték belőlem. _____

Egy ember úgy felbolydította a várost, hogy kénytelenek voltunk letartóztatni. _____

8/8. Milyen szavak, kifejezések illenek a személyekre? Mindegyikhez keress hármat!

imádság, öngyilkosság, nyitva, istenfélő, zavargás, szállásadó, jövőbe látás, éjfél, bilincs, verés, sok pénz, letartóztatás, hit, ijedség, kiűz

Lídia: _____

szolgálólány: _____

a hatóság emberei: _____

rabok a börtönben: _____

börtönőr: _____

8/8. Milyen szavak, kifejezések illenek a személyekre? Mindegyikhez keress hármat!

imádság, öngyilkosság, nyitva, istenfélő, zavargás, szállásadó, jövőbe látás, éjfél, bilincs, verés, sok pénz, letartóztatás, hit, ijedség, kiűz

Lídia: _____

szolgálólány: _____

a hatóság emberei: _____

rabok a börtönben: _____

börtönőr: _____

9. Hová megy? • Pál apostol útjának vége

Pál harmadik missziói útjának végén Jeruzsálembé tért.

Útja közben figyelmeztetik, hogy Jeruzsálemben veszély fenyegeti. Pált valóban le is tartóztatják. Római polgárjoga miatt megmenekül a korbácsolás elől. Pál önmaga védelmére kelhetett, de valójában a népnek is és a nagytanácsnak is Jézusról tett bizonyosságot a védőbeszédében. Miután összeesküvést terveztek ellene a zsidók, és ezt megtudta Pál egyik rokona, aki fel is jelentette az összeesküvőket, az apostol életét féltve elszállították őt Cézáréába, ahol hosszú ideig börtönben maradt. Félix helytartó nem döntött Pál ügyében, ezért az ő utódjára, Fesztuszra várt volna a feladat. Újabb vádeljárás kezdődött Pál apostol ellen. Pál a császárhoz fellebbezett. Így néhány fogollyal együtt Rómába szállították hajóval. Útközben hajótörést szenvedtek. Rómában házi őrizetben lehetett. Pál ezt az időt is arra használta, hogy mindenkinek Jézusról szóljon. A Szentírás nem szól arról, hogy hogyan végződött a kétévi fogság. A hagyomány szerint Pál apostol Péterrel együtt szenvedett vértanúhalált Rómában Néró császár uralma alatt.

A legkorábbi egyházi hagyomány megfogalmazója, Római Kelemen 95 körül – vagyis hozzávetőleg harminc évvel Pál halálát követően – azt sugallja, hogy Pál megvalósította a Római levélben említett tervét (15,23), és eljutott Hispániába, majd újra perbe fogták és a Néró-féle keresztényüldözés során mártírhalált halt (vö. 1Kor 5,7). Euszebiosz a IV. század elején már konkrétan említi Pál második római fogságát, majd ezt követő mártíriumát a nérói üldözés alatt (*Egyháztörténet* II.22.3), de hispaniai útjáról nem tesz említést. Szót ejt viszont egy Dionüsziosz nevű korinthusi püspökről, aki – feltehetőleg 170 körül – arról írt, hogy Pétert és Pált egyszerre végezték ki Rómában a Néró idején kirobbant üldözés alatt.

A mai szentírástudomány mind Római Kelemen, mind pedig Euszebiosz tanúságával óvatosan bánik. A kutatók egy része elfogadhatónak tartja Pál kiszabadulását, míg mások szerint ez nem valószínű, és az apostol nem élte túl az első római fogságot.

Erről többet:

http://www.romaikor.hu/vallas_es_mitologia/kersztenyek_a_romai_birodalomban/az_első_romai_keresztenyuldozes/cikk/szent_pal_halala

Az óra célja

Pál életútjának végén keresztül megláttatni, hogy Isten örök életre hív.

Fogalmak

érték, cél, örök élet

Az óra menete

Az órát kezdhethjük az „árverés” játékkal.

Az árverés értékeiről (ezek lehetnek erkölcsi, szellemi vagy tárgyi értékek) kártyákat készítünk (lásd a függelékben). Minden résztvevő 100 zsetonnal rendelkezik.

A *játék menete*: a játékvezető, későbbiekben kikiáltó, felolvassa az árverésre bocsátott „tárgyak” teljes listáját, majd a kikiáltási árat közölve egyenként megvételre kínálja azokat. Az aukció végén beszéljük meg, hogy ki mit, mennyiért és miért vásárolt.

A játék során betekintést kaphatunk a diákok céljainak világába, melyről a lecke első része is szól. Ezután megbeszélhetjük, hogy Pál apostolnak milyen céljai lehettek, s tudatosítsuk a diákokban, hogy legfőbb célja az volt, hogy minden ember üdvösségre jusson, minél többekhez elvigye az evangéliumot.

A lecke nagyrészt Pál apostol útjának végével foglalkozik. Izgalmas lehet a diákok számára a tengeri utazásának története, a hajótörés és a kígyómarás is.

Ezt feldolgozhatjuk tanári elbeszélés alapján vagy csoportmunkában. Ez utóbbi esetén öt csoportot kell kialakítani, akik a következő szakaszokat dolgozzák fel: ApCsel 27,9–13; 27,14–20; 27,22–26; 27,39–44; 28,1–6. Mindegyik csoport egy-egy szakaszt dolgoz fel, a végén pedig beszámol a csoportnak. (Kis létszámú csoport esetén egy-egy csoport több szakaszt is feldolgozhat.) Az adott igeszakaszokhoz tartozó kérdések a tankönyvben szerepelnek.

A 3. feladathoz: Pál 58 őszén indult el Rómába, és 59 tavaszán érkezett meg, így kb. fél évig tartott az útja.

A Rómában történtek ismertetésével zárul a Pál apostol életét, munkásságát felvillantó fejezet. Ennek során az örök életről mindenképpen beszéljünk a diákokkal.

Ezt az utolsó részt segítheti a tankönyvből kimaradt alább található fénymásolható feladat (9/8.), ami egy kicsit több időt igényel.

1. **Ö** Pál magához hívhatta a római zsidók előljáróit.
2. **R** Pál elmondta, hogy miért fellebbezett a császárhoz, valójában miért is került Rómába.
3. **Ö** A szállásán egy napon nagyon sok zsidót fogadhatott.
4. **K** Igyekezett a zsidókat meggyőzni Jézusról Mózes törvénye és a próféták alapján.
5. **É** Néhányan hittek Pál beszédének.
6. **L** Pál Ézsaiás prófétát idézve a zsidók tudára adta, hogy megkeményedett a szívük, ezért nem gyógyítja meg őket Isten.
7. **E** Bérelt szállásán két évig tartózkodott.
8. **T** Pál a szállásán mindazoknak, akik felkeresték, teljes bátorsággal hirdette Krisztust.

Megfejtése: *örök élet*

Énekjavaslat

EÉ 505 – Már búcsút veszek tőled

ÚÉ 184 – Istenünk, itt hozzuk néked

9/8. Olvasd el ApCsel 28,16–31-et, és karikázd be a HELYES mondatok betűjelét!

P Pált Rómában rögtön a császári börtönbe vitték.

Ö Pál magához hívhatta a római zsidók elöljáróit.

T A római zsidók elmondták Pálnak, hogy már nagyon várták, mert levelet kaptak róla Júdeából.

Ö A szállásán egy napon nagyon sok zsidót fogadhatott.

K Igyekezett a zsidókat meggyőzni Jézusról Mózes törvénye és a próféták alapján.

É Néhányan hittek Pál beszédének.

L Pál Ézsaiás prófétát idézve a zsidók tudtára adta, hogy megkeményedett a szívük, ezért nem gyógyítja meg őket Isten.

Z Nagy vita kerekedett Pál szállásán.

R Pál elmondta, hogy miért fellebbezett a császárhoz, valójában miért is került Rómába.

E Bérelt szállásán két évig tartózkodott.

T Pál a szállásán mindazoknak, akik felkeresték, teljes bátorsággal hirdette Krisztust.

B Pál ezután hazatért szülővárosába, Tarzuszba.

Ha időrendi sorrendbe teszed a helyes mondatok betűjelét, egy fogalmat kapsz megfejtésként:

9/8. Olvasd el ApCsel 28,16–31-et, és karikázd be a HELYES mondatok betűjelét!

P Pált Rómában rögtön a császári börtönbe vitték.

Ö Pál magához hívhatta a római zsidók elöljáróit.

T A római zsidók elmondták Pálnak, hogy már nagyon várták, mert levelet kaptak róla Júdeából.

Ö A szállásán egy napon nagyon sok zsidót fogadhatott.

K Igyekezett a zsidókat meggyőzni Jézusról Mózes törvénye és a próféták alapján.

É Néhányan hittek Pál beszédének.

L Pál Ézsaiás prófétát idézve a zsidók tudtára adta, hogy megkeményedett a szívük, ezért nem gyógyítja meg őket Isten.

Z Nagy vita kerekedett Pál szállásán.

R Pál elmondta, hogy miért fellebbezett a császárhoz, valójában miért is került Rómába.

E Bérelt szállásán két évig tartózkodott.

T Pál a szállásán mindazoknak, akik felkeresték, teljes bátorsággal hirdette Krisztust.

B Pál ezután hazatért szülővárosába, Tarzuszba.

Ha időrendi sorrendbe teszed a helyes mondatok betűjelét, egy fogalmat kapsz megfejtésként:

FÜGGELÉK – ÉRTÉKKÁRTYA

MOBILTELEFON	TABLET	ARANYÓRA
JACHT	FARM	NYARALÓ
HÁZ	KERT	AUTÓ
MOTOR	ROLLER	HÁZIMOZI
TENGEREN TÚLI ÚT	MAGÁNREPÜLŐGÉP	BECSÜLET
HŰSÉG	SZORGALOM	KITARTÁS
ÖNZETLENSÉG	SEGÍTŐKÉSZSÉG	LELKIISMERETESSÉG
EGYENESSÉG	BARÁTSÁG	JÓSÁG

FÜGGELÉK – ÉRTÉKKÁRTYA

TÜRELEM	LELKIERŐ	BIZALOM
HIT	REMÉNY	FEGYELEM
SZERETET	MEGBOCSÁTÁS	BÖLCSESSÉG
EMPÁTIA	FIGYELMESSÉG	UDVARIASSÁG
MÉRTÉKLETESSÉG	BÁTORSÁG	LÓ

10. Pál apostol • Összefoglalás

A feladatok megoldásai:

1. Ki ő? Hogyan került kapcsolatba Pállal?

Barnabás – Az apostol munkatársa, ő hívja Antiókhia.

Jakab – Az ősegyház vezetője, az apostoli gyűlésen találkoztak egymással.

Anániás – Krisztus-hívő tanítvány, aki Damaszkuszban Pál szemére teszi a kezét, hogy lásson.

Timóteus – Pál barátja és munkatársa.

Lídia – Bíboráros asszony, Filippiben ő tér meg először Pál igehirdetésére.

Szilász – Pál munkatársa, Filippiben együtt raboskodtak.

Péter – Az ősegyház „alapítója”, az apostoli gyűlésen találkoztak egymással.

István – Az első keresztény vértanú, Pál ott volt a megkövezésénél.

Akvila – Sátorkészítő, nála lakott Pál Korinthusban.

2. Mi történt az alábbi helyszíneken Pál apostollal?

Antiókhia: Innen indult az apostol missziói útjaira.

Filippi: zavart keltett a városban és börtönbe zárták.

Korinthus: teljesen az ige hirdetésének szentelte magát, de a zsidók ellene szegültek és szidalmazták.

Málta: hajótörést szenvedett, megmarta egy mérgeskígyó.

Róma: házi őrizetben várta a kihallgatását, itt halt meg.

Jeruzsálem: az apostoli gyűlésen közvetítette álláspontját, amelyet a pogányoknak is hirdetett.

Damaszkuszba vezető út: Jézus jelent meg számára, akinek hatására megtért.

3. Tedd időrendbe az előző feladatban felsorolt helyszínekhez köthető eseményeket!

2 – 4 – 5 – 6 – 7 – 3 – 1

4. Magyarázd meg az alábbi fogalmakat!

Mártír: vértanú, Krisztus ügyéért szenvedést, halált vállaló ember

Apostoli gyűlés: Jeruzsálemben tartott összejövetel, ahol az apostolok határoztak arról, hogy a pogányoknak nem kell zsidóvá válniuk ahhoz, hogy keresztények lehessenek.

Misszió: megbízatás, küldetés, a keresztény hit terjesztése

Diakónus: asztalnál felszolgáló személy, akit az apostolok választottak maguk mellé

Apostol: küldött, Krisztus ügyének továbbvivője

CSALÁD

11. Családban élek • A közösség alapja

Az emberi közösségek legalapvetőbb és legősibb egysége a család. Az emberi társadalom számára meghatározó szerepe van. Olyan funkciókat lát el, amely az emberiség számára nélkülözhetetlen. Ezek közül számunkra – vagyis a katechetika, a hitbeli és erkölcsi nevelés szempontjából – a legfontosabb a gyermekek szocializációja és a családban élő felnőttek pszichés védelme.

A gyermekek szocializációja ugyanis magában hordozza a fogantatástól kezdődően a gyermek gondozását, a gyermek számára megteremtett biztonságot. A családban tanul meg a gyermek beszélni, kommunikálni, emberi kapcsolatokat létrehozni, fenntartani, helyreállítani. A gyermek számára a család felnőtt tagjai nyújtják az első mintákat, modelleket magatartásformákra, gondolkodási sémákra, problémamegoldásra, érzelmi megnyilvánulásokra, a hit megélésére, erkölcsi döntésekre. Ezek harmonikus léte vagy hiánya a gyermek személyiségére, fejlődésére és felnőtt életére döntő hatással vannak.

A családban élő felnőttek pszichés védelme azt jelenti, hogy a házastársak kapcsolatba léptek egymással, és azért tartják fenn a kapcsolatot, hogy általa érzelmi biztonságot nyerjenek, és társas viszonyban éljék meg az élet örömeit, a nehézségek megoldására és elhordozására pedig együtt törekedjenek.

Nyilvánvaló, hogy a társas kapcsolatban bekövetkező diszharmónia rontja a házastársak életminőségét, és ha a házastársak egyben szülők is, akkor az kihat a gyermekek fejlődésére, növekedésére.

Ugyanakkor a családnak ez a funkciója segítségünkre van abban, hogy a gyermekeket szüleik iránti felelősségvállalásra neveljük, amely nemcsak a gyermekkori, hanem felnőtté válva az idős szülők iránti segítségnyújtásban realizálódik.

Egy család felépítése többféle lehet – különösen mai világunkban. Család már az is, amikor két fiatal házasságra lép egymással. Ez a család bővül, amikor gyermek(ek) születnek. A családhoz hozzátartoznak, tartozhatnak a nagyszülők is. A család manapság sokszor csak „egyszülős”, többnyire „anyás”, mert a gyermekek csupán az édesanyjukkal élnek együtt. Megjelenik a nevelőapa/nevelőanya is a családképben. A katechetika, a hitbeli és erkölcsi nevelés szempontjából azért fontos ez, mert jó, ha minden hittanosunk családi helyzetével meg tudunk ismerkedni, és anélkül, hogy a gyermeknek ítéletet mondanánk szülei kapcsolatáról, fontos megszólítanunk őt az adott helyzetben úgy, hogy közben tanítjuk őt a családról és a családdal kapcsolatos kérdésekről Isten igéje fényében.

A családban minden családtagnak megvan a maga szerepe, amelyet egyedül ő tölthet be. Egy személynek azonban több szerepe is lehet. Egy családban van férj- és feleségszerep, apai és anyai szerep, gyermekszerep, testvéri szerep stb. A szerepekről való tanítás szintén része katechetikai feladatunknak és célkitűzésünknek.

Az óra célja

Alkalmat adni a tanulóknak arra, hogy „meséljenek” a családjukról. Ez fontos kiindulópont témánk szempontjából, mert így a hitoktató is képbe kerülhet az egyes tanulók családi helyzetével kapcsolatban, másrészt pedig arról, hogy a gyermek hogyan éli meg az ő családi helyzetét.

Fogalmak

család, közösség

Az óra menete

Ha lehetséges, akkor az előző órán (!) házi feladatnak adjuk, hogy hozzanak a gyermekek fényképeket a családjukról, családtagokról, közös családi tevékenységekről, ünnepekről stb. Ha ez nem valósítható meg, akkor maradhat pusztán a „mesélés” műfaja is.

Ének és órakezdő imádság után szánjuk az órát a beszélgetésre.

Foglalkozunk a tankönyv feladataival, a zsoltárversek feldolgozásával.

Válaszok az 1. feladathoz:

- az Úr ajándékai; jutalom a szülőknek
- mint hős kezében a nyilak
- kitartás, erő, felajzottság (több is elfogadható – inkább beszélgetési alap legyen)
- „sem mire sem jók, linkek stb.” «–» „előttük a jövő”

Ezután beszélgessünk a képeken látható és a leírásban szereplő családokról.

Fontos, hogy a saját családokra ne direktben kérdezzünk rá, hanem használjuk a 3. feladat példáit, és a 4. feladatban megadott mondatkezdéseket.

Az alábbi kérdések lehetnek segítségünkre:

Kik tartoznak a családba? Együtt él-e minden családtag? Kinek mi a feladata a családban? Van-e testvéred? Jó-e, hogy van/hogy nincs? Milyen kapcsolat fűz a testvéredhez? Milyen szokásai vannak a családnak (ünnepek, szabadidő eltöltése, étkezések stb.)? Milyen körülmények között laktok? Mi az, amire édesanyád tanított meg? Mi az, amit édesapádtól kaptál? Miben számíthatsz rájuk? Példaképek-e ők számodra? Miben? Van-e, amit teljesen másként csinálnál, mint ők?

Lehetőség: Bár ennél a korosztálynál már nem releváns a családrajz, azért megtehetjük azt, hogy megkérjük a tanulókat, egy-egy üres papírlapon helyezték el a családtagokat (pálcikaemberkével vagy a nevekkel kiírva), és kössék össze az legerősebb kapcsolatokat pirossal, az erős kapcsolatokat zölddel, a gyengébb kapcsolatokat kézzel. (Egy ilyen szociometriai ábra segítségünkre lesz abban, hogy a tanuló hová helyezi magát a családban – a középpontba vagy éppen a perifériára –, és megmutatja, kihez kötődik a legjobban, milyen a kapcsolata a testvérével stb.)

A fogalmazást (5. feladat) mindenképpen házi feladatnak javasoljuk. Nem kell hosszú írás, elég néhány mondat, amely a vitorlavászonra felfér.

Énekjavaslat

EÉ 50 – Dicsőült helyeken

12. Isten ajándéka a család • Párválasztástól a családig

Isten igéje alapján a családról, a házasságról, a családban betöltött szerepekről és a család áldásos funkciójáról még sokkal többet tudunk elmondani, mint amit a szociológia leírásai lehetővé tesznek. Isten igéje ugyanis elmondja, hogy a család azért a legalapvetőbb és legősibb egysége az emberi közösségeknek, mert eredete Isten teremtésére megy vissza: a család, a házasság Istennek az ember számára alkotott teremtési rendje. Amikor Isten azt mondja a második teremtéstörténetben: „*Nem jó az embernek egyedül lenni*” (1Móz 2,18), akkor azt juttatja kifejezésre, hogy az ember közösségi lény, – akkor „jó”, vagyis harmonikus, rendezett, életre alkalmas számára az élet, ha mellette áll egy másik ember. Ezért teremti Isten a házasságot.

Amikor pedig az emberpárt Isten felhatalmazza az élet továbbadásával: „*Szaporodjatok, sokasodjatok, töltsétek be és hódítsátok meg a földet*” (1Móz 1,28), akkor létrehozza a családot mint az emberi közösségek alapsejtjét.

A házasságban két ember a lehető legszorosabb életközösségbe kerül egymással. Ez a kapcsolat van olyan szoros és ugyanúgy szétszakíthatatlan, mint a szülő–gyermek vérségi kapcsolata. Isten azonban úgy teremti meg a házasságot, hogy nem rendeli egymáshoz a párokat. Igaz, a férfihöz nőt rendel, a nőhöz férfit, de kinek-kinek szabadságot ad arra, hogy megkeresse a „hozáillő segítőtársat” (1Móz 2,18).

Istennek ez a jósága a bűneset miatt sok bonyodalom forrása lett a házasság terén. Sok házasság felbomlik, válással végződik. A válás Isten akaratával ellentétes, mégis van rá bocsánat, és Isten a bocsánatáért esedező embernek az új kezdés lehetőségét adja. Ugyanakkor a „bonyodalmak” (a házassági válságok s a válás) nem érvénytelenítik azt, hogy a házasság Isten jóságos szeretete által az ember javára megteremtett életrend.

Ráadásul a házastársakat Isten rendkívüli méltósággal ajándékozta meg: munkatársai lehetnek Istennek az élet továbbadásában. Luther Márton a *Nagy káté*-ban az Isten helyettesének nevezi a szülőket: „Isten ezt a szülői hivatást legfelső helyre emelte.” A gyermek Isten ajándéka, a több gyermek (nagycsalád) különösen is Isten áldásának jele.

Az óra célja

Megismertetni a tanulókat a család isteni eredetével, és azzal, hogy mit mond a családról Isten igéje.

Fogalmak

közösségi lény, párválasztás, válás

Az óra menete

Az ének és az órakezdő imádság után az óra első felében frontális indítást javasolt. Azután a feladatok segítségével elmélyíthető a tananyag.

A tanításnak arra a szintre kell építenie, ahová az előző órán eljutottak a tanulók.

A tanítás felépíthető a következőképpen: Mind családban élünk. Különböző családformában, de családban. És ez Istennek köszönhető. Miért? Azért, mert Isten, amikor megteremtette a világot, és benne az embert, akkor az ember mellé társat rendelt. Ezt mondta: 1Móz 2,18 és 1Móz 2,24. Ezzel Isten megteremtette két ember, egy férfi és egy nő együttélését. Ez a házasság. Ennek a parancsnak engedelmessékedtek szüleid, amikor összeházasodtak.

A tankönyvben látható néhány kép, amely a családalapítás első mozzanatát, a házasságkötést mutatja be. Itt megnézhetjük együtt a képeket, a gyermekek elmondhatják benyomásaikat.

Majd ezután így rendelkezett Isten: szaporodjatok és sokasodjatok, töltsétek be és hódítsátok meg a földet. Ezzel Isten elrendelte, hogy minden ember alapítson családot, szülessenek gyermekei, akiknek felneveléséről gondoskodnia kell. Így jött létre a család. Így született meg te is.

A családról és benne a szülők és gyermekek feladatairól Isten sokszor és a Biblia sok helyén szól. Néhány igehelyet találtok a tankönyvben. Keressük meg őket, és írjuk a pontozott részre, mit mondanak ezek az igék (1–2. feladat).

1. feladat: A Biblia szerint Éva *segítőtársa* Ádámnak. Ennek rokon értelmű szavai is megfelelnek. Alatta a *KÁIN ÉS ÁBEL* nevek betűi vannak összekeverve.

2. feladat: A kikeresendő igehelyek az alábbi igéket tartalmazzák:

5Móz 6,6–7: „Maradjanak a szívedben azok az igék, amelyeket ma parancsolok neked. Ismételd azokat fiaid előtt, és beszélj azokról, akár a házában vagy, akár úton jársz, akár lefekszel, akár fölkelsz!”
Péld 1,8: „Hallgass, fiam, apád intésére, és ne hagyd el anyád tanítását.”

Péld 19,26: „Szégyellni való és gyalázatos az a fiú, aki bántalmazza apját, vagy elkergeti anyját.”

Mt 19,6: „Amit tehát az Isten egybekötött, ember azt el ne válassza.”

Zsid 13,4: „Legyen megbecsült a házasság mindenki előtt, és a házaselet legyen tiszta!”

Kol 3,20: „Ti gyermekek, engedelmeskedjetek szüleiteknek minden tekintetben, mert ez kedves az Úrban.”

Ha az imádság megfogalmazása gondot jelent a tanulóknak, mert például még nem gyakorolták, akkor a feladatot egy közös tervezéssel kezdjük: hogyan szólítsuk meg Istent, milyen kéréseket vagy örömeiket mondanánk neki, hogyan zárjuk le az imádságot. Segíthetünk nekik a *hálaadás – dicséret – bűnvallás – könyörgés másokért – könyörgés magamért* lehetséges „ötösével” is.

Énekjavaslat

EÉ 50/4 – Ifjak és leányok...

13. Hogyan éltek Jézus korában? • Családi szokások

A családban való együttélés, a férjek és feleségek, az apák és anyák jogai és kötelezettségei, a gyermekek feladatai, a testvéri kapcsolatok az emberiség történetének évszázadaiban sokat változtak. Jézus korában Palesztinában a család patriarchális volt. A család feje a férfi, az apa, aki ura a feleségének és a gyermekeknek. Ő az, aki munkájával családjáról gondoskodik. Palesztinában a férfiak jobbra kétkézi munkát végeztek, ami jelenthette az állatok tartását, (pásztor), földművelést (pl. szőlő, búza termesztése), napszám vállalását vagy valamilyen kézműves szakmát (pl. fazekas, ács, kovács, kőfaragó stb.).

Az apa volt felelős gyermekei neveléséért. Különösen a fiúgyermekek tartoztak a „hatáskörébe”. A fiú vitte tovább apja foglalkozását. Az apa családja vallásos életéért is felelős volt. A zsinagógába magával vitte fiúgyermekeit, ahol megtanultak imádkozni, valamint írni és olvasni is itt tanultak. Az apa döntött gyermekei házasságáról is.

A feleség férje tulajdona volt, mert a férfi jegyajándékot fizetett érte a házasságkötéskor. A feleség értéke a gyermekek számával együtt növekedett. Minél több gyermeket szült, annál megbecsültebb volt. Az istentiszteleti életben nem voltak jogai, másodrendűnek számított.

A feleség élettere a háztartás vezetése volt – kenyérsütés, gabonaőrlés, vízfordás stb. –, de bekapcsolódott a gyermekek nevelésébe is, elsősorban a lányok nevelésébe.

A feleség, ha megözvegyült, nagyon nehéz helyzetbe került, hiszen gondviselőjét veszítette el. Ekkor visszamehetett szülei házába, vagy – ha nem volt gyermeke – elhunyt férjének testvére, közeli rokona vehette feleségül (sógorházasság).

A gyermekek feltétlen engedelmességgel tartoztak szüleiknek, (apjuknak, anyjuknak egyaránt). A gyermek értéke növekedésével együtt nőtt, mert egyre jobban ki tudta venni részét a munkából apja vagy anyja oldalán.

Palesztinában a családok zöme egyszerű körülmények között élt. Házuk egyetlen helyiségből állt, amelyben volt egy tűzhely, egy asztal, egy-két szék. A házak lapos tetősek voltak, ahová feljártak esti beszélgetésekre. Gyakran itt töltötték az éjszakát, köpönyegüket magukra terítve a földön aludtak. A mindennapi élet inkább a házon kívül, a szabad ég alatt zajlott. (Bővebben olvashatunk erről: Pálffy Miklós – Muntag Andor – Solymár Péter: *Az Ótestámentom világa*. Budapest, 1973. 44–71. és 80–88. o.)

Jézus és az asszonyok: Jézus a kialakult társadalmi viszonyokon, a család patriarchális formáján és a családban kialakult szerepeken nem változtatott, de a lenézettekhez, a kizsájtottakhoz, a másodrendűekhez – így az asszonyokhoz is – egészen más módon szólt, más módon alakított velük kapcsolatot, mint ahogyan a korabeli társadalmi elvárások megkívánták.

Az asszonyok ugyanúgy követői lehettek, mint a férfiak (Lk 8,2). Jézus elfogadta egy nő, Márta vendégszeretét, és megengedte Máriának, hogy lábaihoz telepedve hallgassa őt, a Mestert, pedig ez a tanító–tanítvány, a rabbi és fiútanítványai kapcsolatára utal (Lk 10,38–42).

Nyíltan beszélgetésbe kezd egy samáriai asszonnyal, amin még tanítványai is elcsodálkoznak (Jn 4,27). Feltámadtként is legelőször egy asszonynak jelenik meg, és megbízza őt a feltámadás hírének továbbadásával (Jn 20,11–18).

Jézus és a gyermekek: Hasonlóan az asszonyokhoz, Jézus a gyermekek értékét is másként jelölte ki, mint ahogy abban a korban szokás volt. Jézus magához engedi – bár a kisgyermekek még nem képesek Isten törvényének előírásait betartani – és megáldja őket (Mk 10,13–16). Sőt a gyermekekben Isten iránt meglévő bizalom alapján példaként állítja őket a felnőttek elé. („Ilyeneké az Isten országa.” – 14. vers) A gyermekeknek fedi fel Isten a titkait (Mt 11,25), s itt már nemcsak az életkor szerinti gyermekekre, hanem az Isten gyermekeivé lett felnőttekre is érti a gyermek szót. A gyermekek azok, akik dicsérik őt a templomban beteljesítve ezzel a Zsolt 8,3-ban szereplő próféciaát (Mt 21, 15–16).

Az óra célja

Megismertetni a tanulókat a Jézus korában élt családok életkörülményeivel, szokásaival és azzal, hogy Jézus hogyan tekintett a gyermekekre, asszonyokra, a családokra.

Fogalmak

patriarchális viszony, kiszolgáltatott helyzet, egyenrangúság

Az óra menete

Énektanítás és imádság után próbáljunk meg a gyerekek körül egy kis újszövetségi környezetet teremteni! Ennek többféle lehetősége van. Vásárolhatunk nagyobb szupermarketben pászkat, és megkínáljuk

vele őket. Készíthetünk magunk is egyszerű „lángost”, például a tankönyvben megadott (33. o.) recept szerint, és azt nyújtjuk át a gyermekeknek. Lehet úgy is, hogy magunkkal viszünk olyan magokat, fűszereket, amelyeket Palesztinában is használtak, és bemutatjuk őket. Szóba jöhet az árpa, a búza, a tönköly, a fahéj, a koriander, az aloé, a füge, a menta, a sáfrány stb.

Ez alkalmat ad arra, hogy a korabeli életről beszéljünk a tanulóknak. Fontos, hogy a gyermekek el tudják képzelni, mennyire más volt akkor az élet, mint most. Ebben a feltett kérdés és a matróz mondata is segítségükre van.

A megoldható 2. számú feladat azt mutatja meg számukra, hogy Jézus hogyan bánt a nőkkel és a gyermekekkel. Az egyes állításokhoz az alábbi igehelyek tartoznak:

Asszonyok is lehetnek Jézus követői, nem csak férfiak. – Lk 8,2

Jézust egy asszony fogadja a házában. – Lk 10, 38

Jézus a lábához telepedő asszonyt tanítványának tekinti. – Lk 10,39

Jézus mások szeme láttára beszélget egy asszonnal. – Jn 4,27

A feltámadott Úr egy asszonynak jelenik meg legelőször. – Jn 20,15

Jézus egy asszonyra bízta, hogy vigye hírül feltámadását. – Jn 20,17

Jézus magához hívja a gyermekeket. – Mk 10,14

A gyermekek elfogadják Isten országát. – Mk 10,15

A gyermekek dicsérik Isten Fiát! – Mt 21,15

A recept elkészítésével otthon is beszélhet a gyermek azokról az ismeretekről, amelyeket ezen az órán hallott. (Természetesen más módon is felhasználható a recept.)

Énekjavaslat

EÉ 484 – Ifjúságom teremtője (különösen a 3. versszak)

14. Tiszteld? Tiszteld! • Isten parancsa

A házasság és a család életrendje Isten törvényében – amellyel védi és fenntartja teremtési rendjét, és kinyilvánítja, hogy ez a rend jó – kiemelkedő helyen áll. A Tízparancsolatban a negyedik így szól: *Tiszteld apádat és anyádat!* Tehát a felebarátra irányuló parancsok között az első, a közvetlenül Istenre irányuló parancsolatok után következik. Azt sem feledhetjük, hogy ehhez a parancshoz ígéret is fűződik: „... *hogy hosszú ideig élhess azon a földön, amelyet Istened, az Úr ad neked!*” (2Móz 20,12)

A magyarázatos Biblia ezzel kapcsolatban hangsúlyozza, hogy a tisztelet az engedelmisségben valósul meg, amelybe belefoglaltatik az előttünk járó nemzedék élettapasztalatainak tisztelete is, valamint az idős szülőkről való gondoskodás is.

Luther azt mondja, hogy az ifjúságnak Isten parancsára tekintve kell engedelmeskednie a szülőknek, vagyis a szülőket – függetlenül attól, hogy hogyan töltik be szülői hivatásukat – Isten törvénye alapján illeti meg a tisztelet. Minden szülő azonban Isten előtt felelős azért, hogyan neveli gyermekét, és tölti be szülői hivatását. (Luther egyébként ebből a parancsolatból vezeti le a felsőbbség iránti tiszteletet, mert a felsőbbség lényegében „szülői hivatást” tölt be a maga helyén, egy társadalom valamely csoportja vagy egésze számára.)

Az óra célja

Megismertetni a tanulókkal Isten törvényét, amely a család védelmére adatott, amely a szülőknek méltóságot és felelős nevelési feladatot ad, a gyermekeket pedig tiszteletre kötelezi a szülők iránt.

Fogalmak

tisztelet, engedelmesség, törvény, Isten parancsa

Az óra menete

A múlt órán tanult ének átisméltése (EÉ 484/3). Az ima után a tanítás kezdődhet ezekkel a mondatokkal: Amikor Isten létrehozta a világot, fontosnak tartotta, hogy a világban rend legyen, az éjszakákat nappalok váltsák, és a nappalokat éjszakák. Éjjel világítson a hold és a csillagok, nappal pedig a Nap adjon fényt és meleget. Isten azt akarta, hogy minden ember gyermeknek, kicsiny csecsemőnek szülessen, majd felnőjön, és fiatalember legyen. Ezután megházasodjon, és legyenek gyermekei, végül megöregedjen, és elbúcsúzzon ettől az élettől. Milyen rémes lenne, ha összekavarodna ez a rend! Előbb lennének fiatalember, majd csecsemők, azután házasodnánk, megöregednénk, és ekkor születne gyermekünk.

Isten a rendet azért tartotta fontosnak, mert tudta, hogy nekünk, embereknek van szükségünk a rendre. Értünk alkotta meg tehát a természet, a világ és az ember életének törvényeit. Ezek azok, amelyek fenntartják a rendet, és biztonságot nyújtanak nekünk. Tudjuk, hogy reggel kell felkelnünk, és iskolába mennünk. Tudjuk, hogy este lefekszünk, de előbb meg kell fürödni és fogat kell mosni. Tudjuk, hogy amíg gyermekek vagyunk, vannak felnőttek – a szüleink, nagyszüleink, gondviselőnk – akik mindent megadnak nekünk, amire szükségünk van. Tudjuk, hogy ők dönthetnek helyettünk, s nekünk tisztelnünk kell őket.

A Tízparancsolat Isten törvényeit foglalja össze. Köztük van az, amelyik az ember felnövekedésének, a gyermekek és a szülők kötelességeinek törvénye, parancsa: Tiszteld apádat és anyádat.

Ebben a törvényben Isten arra kötelez bennünket, hogy szüleinket az ő „helyetteseinek” tekintsük, akik amikor felnevelnek bennünket, és mindenről gondoskodnak, amire csak szükségünk van, akkor Isten gondviselő akaratát teljesítik. Tőle kapták szülői hivatásukat, ő bízta meg őket azzal, hogy bennünket felneveljenek.

Sokat tanulhatunk a segítségükkel, sok mindent tanulhatunk tőlük: beszélni, járni, enni, öltözködni, tanulni, imádkozni, szokásokat, illetve ismereteket stb. Példát is vehetünk róluk sok mindenben. Persze vannak hibáik, ők sem tökéletesek, van, amikor igazságtalanok, vagy úgy érezzük, hogy azok, de még akkor is nagyon szeretnek bennünket. Ezért Isten azt akarja, hogy tiszteljük őket.

A tankönyv első kérdései és a matróz dohogása segítségével beszéljünk arról, mit jelent a tisztelet.

Ezután olvassuk el a hozzá kapcsolódó feladat figyelembe vételével, hogy mit mond Luther Márton a tiszteletről.

Oldjuk meg a 2. és 3. feladatot. Egyiknél sincsen kimondottan jó válasz vagy rossz válasz, sokkal inkább fontos, hogy a gyerekek a saját véleményükkel és megélt (akár pozitív, akár negatív) élményeikkel tudjanak kapcsolódni.

A 4. feladat mondanivalója az, hogy Isten törvénye olyan, mint a képeken szereplő korlát: megvéd bennünket a veszélyektől, biztonságot teremt. (Ha szükségesnek látjuk, arról is beszélgethetünk, hogy milyen veszélyekről van szó. például agresszív magatartás, túlzott kilengés, figyelmetlenség okozta következmények stb.)

Az 5. feladatban a *Kis kátéből* idézett, kiegészítendő mondat az alábbi:

„Istent félnünk és szeretnünk kell, hogy szüleinket és előljáróinkat meg ne vessük és meg ne ragítsuk, hanem tiszteljük, becsüljük és szeressük őket, szolgáljunk és engedelmeskedjünk nekik.”
(*Luther Márton négy hitvallása*. Szerk. Pröhle Károly. Evangélikus Sajtóosztály, Budapest, 1983.)

A 6. feladat kérdésére valójában nincsen „etalon” válasz, de az azért jó, ha előkerül a beszélgetésben, hogy a tisztelet egy kicsit más érzés, mint a szeretet.

Énekjavaslat

EÉ 484/3

15. Hol a helyem? • Szerepek a családban

A görög nyelv három különböző szóval fejezi ki az Újszövetségben azt, amit magyar fordításunk többnyire (és egysíkúan) engedelmességnek fordít. A legtöbbször előforduló szó a ὑπάκουω (hüpa-kuó), amely csak sokadik tartalmában hordozza az engedelmesség jelentését. A szóban felfedezhetjük az ἄκουω (akuó) 'hall', 'hallgat' igét, így a ὑπάκουω 'hallgat valakire', 'odahallgat', 'figyel valakire'. Ez azt jelenti, hogy szava iránymutató számára, rábizza magát, és így engedelmeskedik neki, követi őt. Ahogyan a nyáj követi a pásztort hangja nyomán.

A másik szó, amely kapcsolatba hozható az engedelmességgel a ὑποτάσσομαι (hüpotasszomai), amely tartalmilag pontosan ezt a jelentést hordozza: 'alkalmazkodni valakihez', 'alárendelni magát valakinek'. A harmadik szó pedig az ἀπειθεῖω (apeitheó), amelyben az α- fosztóképző, és a πείθω (peithó), amelyből származik ez a fosztóképzős alak, azt jelenti: 'meggyőz', 'rábeszél', 'megnyer', 'bizalmat kelt', 'hisz benne', 'bízik', 'biztat', 'bizalommal hagyatkozik'. Így a fosztóképzős változat mindenben ennek az ellentéte: engedetlen valaki iránt, nem keltett benne bizalmat, nem hagyatkozik bizalommal rá, nem hisz neki, nem hisz benne.

Az úgynevezett házitáblák (Ef 5,21–6,9; Kol 3,18–25; 1Pt 2,13–3,8), melyekben az apostolok, Pál és Péter a házastársak, a szülők és a gyermekek, valamint a szolgák és urak kapcsolatát szabályozzák a keresztény családban, az „engedelmisség” mindhárom görög szavát használják.

A felsőbbiség iránt, a férj és feleség közötti, valamint a szolga és ura közötti kapcsolatot a ὑποτάσσομαι szóval határozzák meg (egyetlen kivételtől eltekintve), az igének való engedetlenség (hitetlenség) az ἀπειθεῖω, és a gyermekek dolga a ὑπάκουω – hallgatni szüleikre.

Amikor tehát a gyermekek engedelmisségének tartalmát keressük, akkor azt ebben ragadhatjuk meg: a gyermekek hallgassanak szüleikre, fogadják el a szülők döntését. A szülők pedig vezessék őket, (hallassák hangjukat), mint pásztor a nyáját, mint a Jó Pásztor az övéit, vállalják fel a vezetés felelősségét, úgy bánjanak a gyermekeikkel, mint ahogyan Isten bánik velük, és minden teremtményével.

A páli házitáblák külön kitérnek arra, hogy az apák hogyan neveljék gyermekeiket: ne keserítsék meg őket, hanem az Úr tanítása szerint neveljenek. (Ez természetesen nem azt jelenti, hogy az anyák megkeseríthetik gyermeküket, sem azt, hogy nekik nem is kell nevelni őket.) Ef 6,4-ben a παροργίζω (parorgidzó) 'megharagít' szó szerepel, Kol 3,21-ben pedig az ἐρεθίζω (erethidzó) 'haragra ingerel', 'megkeserít', 'elkeserít' áll. Ez azt is jelenti számunkra a katechetika, a hitbeli és erkölcsi nevelés szempontjából – amellet, hogy ne legyen a szülő durva és erőszakos –, hogy vannak olyan szituációk, amelyekben a gyermeknek nem kell engedelmeskednie a szülőknek, vagyis nem kell rájuk hallgatnia. A szülő nem nevelhet olyanra, amely Isten ellen és az Isten alkotta jó rend felborítására késztet.

Fontos még az *Úrban* kifejezésre figyelni, amely szintén mindkét páli házitáblában szerepel.

A keresztény ember, család, szülő, gyermek azért engedelmes, hallgat a szülőre, alárendeli magát a másoknak, mert hite, egész élete az Úrra, Jézus Krisztusra irányul. Belőle nyer erőt, értelmet és példát élete, annak minden cselekvése, döntése, magatartása. A szülői és a gyermeki magatartás is. Ezért szülőnek és gyermeknek egyaránt az egyik legfontosabb kérdése e vonatkozásban: hogyan döntene Jézus, hogyan cselekedne Jézus, milyen nevelési megoldás, engedelmesség volna ebben a helyzetben neki tetsző?

Talán még azt is megfogalmazhatjuk itt, hogy a ὙΠΑΚΟΥΩ által meghatározott kapcsolatban (pásztor és nyája) a bárány soha nem egyedüli, mindig vannak testvérei. Ezért a tanítás kitérhet a testvér–testvér kapcsolat kérdésére is.

Az óra célja

Végiggondolni a tanulókkal a családban betöltött helyüket és szerepeiket Isten igéjének fényében.

Fogalmak

engedelmesség, szerep, ahogyan Jézus cselekedne

Az óra menete

Az énektanítás és az ima után a versek segítségével beszélgetünk el a gyermekkor örömeiről és nehézségeiről. A versek ebben segítségünkre vannak.

Aztán nézzük meg a képeket, és beszéljünk arról, hogy melyik milyen érzéseket hív elő. Majd kérjük meg egyesével a gyerekeket, hogy a társaikat használva (amennyiben lehetséges) mutassák be egy állóképben a saját családjukat egy-egy a tagokra jellemző tevékenység közben úgy, hogy mindenki egyszerre van a színen. Egymástól való távolságok, érintések megléte vagy hiánya, illetve arcok egymás felé (nem) fordulása lehet sokatmondó.

A 2. és 3. feladat az ige megértésére, feldolgozására készült. Hangsúlyozzuk a gyermekeknek, hogy az engedelmesség azt jelenti, hogy hallgatnak a szülőkre és bíznak bennük. Ezekben a feladatokban sincsen konkrétan megadandó helyes válasz, sokkal inkább a gyerekek érzéseit és megnyilatkozását próbálják segíteni előhívni.

A 4. feladatban megadott döntési helyzetekből szabadon válogathatunk. Mivel egy vitához mindig szükség van koordinátorra, aki összefogja, továbbblendíti, vezeti a vitát, ezt a szerepet a tanárnak kell betöltenie. A vitában nem hagyhatjuk magukra a gyerekeket. Ugyanakkor ne telepedjünk rá a vitára, vagyis most nem a tanár mondja meg a „tutit”, hanem pro és kontra érveket, különböző szempontokat mondhatnak el, érvényesíthetnek a gyerekek. Ebben segítségükre is kell lennünk. Ügyeljünk még arra, hogy a gondolatokat afelé irányítsuk, ha maguktól nem terelődnek oda, hogy mi lenne az Istennek tetsző megoldás, illetve mely megoldások „férnek bele” a hívó ember életébe.

Énekjavaslat

EÉ 463 – Áldlak irgalmas Isten (különösen is az 5–6. versszak)

16. Miért élek a világban? • Isten dicsőségére – embertársaim javára

Bár a megjelölt igehely – Kol 3,23–24 – konkrétan a keresztény szolgáknak szóló apostoli útmutatás, mondanivalója mégis alakíthatja tanításunkat. Benne Pál különbséget tesz embereknek végzett munka és Krisztusnak végzett munka között. Ezzel pedig – ne feledjük, rabszolgáknak szól az útmutatás – erőteljesen utal arra, hogy a munkát lehet kényszerből, fogcsikorgatva, unalommal és ránk erőltetetten végezni, tekinthetünk feladatainkra úgy, mint pusztán kenyérkereseti lehetőségre. Ezt nevezi Pál az emberek számára végzett munkának. Ezt a munkavégzést a félelem, a számítás vagy az anyagi javak gyarapítása motiválja.

A Krisztusnak végzett munka egészen más. Erre biztatja Pál a rabszolgákat, és az igén keresztül mindenkit. Az ige szó szerint a jó lélekkel, a szívből szívesen végzett munkára késztet. $\bar{\omega} \acute{\epsilon}\alpha\nu \rho\omicron\iota\eta\tau\epsilon, \acute{\epsilon}\kappa \psi\upsilon\chi\eta\varsigma \acute{\epsilon}\rho\gamma\acute{\alpha}\zeta\epsilon\sigma\theta\epsilon$ (ho ean poiéte, ek pszühész ergadzeszthe). Azt jelenti ez: az ember szereti a munkáját, szívesen végzi azt, hivatásának tekinti, legjobb tudása és szorgalma szerint végzi, Krisztus-hitéből fakadóan végzi. Azért dolgozik szívből, és tesz meg minden tőle telhetőt a rábízottakért, mert Krisztus is megtett érte mindent: életét áldozta oda bűnei bocsánatára a kereszten. Ez őt is önfeláldozó, hálából fakadó tevékenykedésre készíti. Az Úrban dolgozó ember tudja: amire szüksége van az élethez, azt Urától úgymint mindig megkapja. Nem kell tehát aggódnia: megélhetése nem munkájának eredményességén, hanem az Úr jóságán múlik.

Az Úrban dolgozó ember munkája révén tanúskodik Uráról, hiszen az az indulat munkál benne, amely Krisztusban is megvolt (Fil 2,5–11). Így a körülötte lévő emberek számára áldás lesz ő maga és munkája.

Ráadásul ez az ige még arra is rámutat, hogy a Krisztusban végzett munka jutalmát az Úr adja, s ez nem más, mint az örökség nála, a mennyek országában.

Pál a 24. vers végén összefoglalja mondanivalóját: az Úr Krisztusnak szolgáljatok tehát. Figyelniük kell arra, hogy itt nem a mi kegyes, keresztény szóhasználatunk szerinti szolgálatról van szó, hanem a rabszolgáknak ($\delta\omicron\upsilon\lambda\omicron\iota$) mondja, hogy szolgáljanak ($\delta\omicron\upsilon\lambda\epsilon\upsilon\epsilon\tau\epsilon$), azaz legyenek szolgák, Krisztus szolgálói. Ez számunkra azt jelenti, hogy ki-ki az Úrtól fogadja el hivatását, és az ő rendelése szerint töltse be azt. Gyermekes esetén még azzal a tartalommal is kibővíthetjük, hogy hivatásuk keresését és kiválasztását Istennel is „konzultálják meg”, azaz imádságban tárják Isten elé szándékaikat, és kérik azokra Isten megerősítését, áldását.

Az óra célja

Ismerjék fel a gyermekek, hogy munkájuk, a tanulás és az otthoni feladataik Jézus Krisztustól kapott hivatásuk, amellyel Istennek szolgálnak, ha hűségesen és jókedvűen végzik azt.

Fogalmak

Isten dicsőségére, embertársak javára

Az óra menete

A múlt órán megtanult ének átismétlése és az ima után a tankönyv 1. feladatát megoldva beszélgetünk azokról a feladatokról, amelyeket végeznek a tanulók.

Megoldókulcsot itt sem indokolt közölni, hiszen csak a beszélgetést segítőként kérjük azt, hogy írásban is megfogalmazzák gondolataikat.

Ezután jöhet a frontális tanítás az Úrban való munkavégzésről, szolgálatról, melyet a feladatok segítségével mélyítünk el, illetve tesszük konkréttá.

A 3. feladat gyermeklevelei egy-egy problémára mutatnak rá, amely sok gyermekben megfogalmazódik. Itt sincs egyetlen jó válasz, segítsük a gyerekeket pro és kontra érvelni.

A 4. feladat szituációs játéknál a hitoktató segítse a tanulókat abban, hogy az adott helyzeteket képesek legyenek különböző szempontokból meglátni, és vállalható kompromisszumokkal a megoldás felé vezetni őket.

Az 5. feladat feldarabolt képein mosogatás és a gyep rendbetétele / az avar összegyűjtése látható.

A 6. feladat megfejtése: *dicsőségére*.

Részválaszok: Dávid, ifjú, család, örökséget, segítőtársat, élhess, gondoskodik, édes, rossz, engedelmeskedjenek

A 7. feladatban Luther versikéje kiegészítve így hangzik:

Mindenki a maga dolgát
Jól tanulja, jól végezze
És az egész háznak dolgát
Felviszi az Úr kegyelme.

Énekjavaslat

EÉ 463,5–6 – Akik közé küldöttél, kiket testvérré tettél

ISTEN ÉS ÉN

17. Ki vagyok én, hogy Isten megszólít? Ábrahám elhívása

Isten sok embernek adott már elhívást. Talán a többség meg se hallotta, vagy nem törődött vele (például a gazdag ifjú), netán tiltakozott (Mózes, Jeremiás), ellene szegült (Jónás). Bizonyára csak kevesek engedelmessé váltak „csak úgy”, ellenvetés nélkül a hívásnak (Ézsaiás, Máté). Egészen bizonyos, hogy az egyik, leginkább feltétel nélkül elinduló ember Ábrám volt – ráadásul tőle követelte az engedelmessé a legnagyobb áldozatot, hiszen mindent, ami számára nemcsak megszokott, de biztonságot jelentő volt, ott kellett hagynia.

Isten ugyan igen nehéz parancsot ad választottjainak, de azt is meg kell látni, hogy nem valami önkényúr kegyetlenségével teszi ezt, hanem az áldások ígéretével! Épp ezért van annak realitása, hogy még ha Ábrámnak nem is volt könnyű elindulni, mégsem tépelődött rajta sokat. Semmit nem tudott még arról, mi fogadja majd őt az ismeretlen földön. Egyet azonban tudott: Isten szava szólította el, és épp ezért a sok nehézség, a szakítások fájdalma, az úttal járó kényelmetlenség és kiszolgáltatottság „megéri”, mert Isten ezeknél sokkal fontosabbat ígért: nem gazdagságot – bár ezt is megkapta; nem egészséget és hosszú életet – bár éppen ezt is megkapta, hanem áldást a személyes életében és rajta keresztül az egész világnak.

Az óra célja

Ráirányítani a figyelmet Isten szuverén döntésére és arra a felismerésre, hogy a kiválasztás nem érdem alapján történik. Tanulják meg a diákok az ósatyák történetének kezdetén, hogy minden az Isten általi kiválasztással, és a tőle kapott megbízással kezdődik.

Fogalmak

különlegesség, elhívás, ígélet

Az óra menete

Kezdeként a lépést ábrázoló képről kérdezhetünk. Készüljünk olyan szavakkal, akár kérdések formájában is, mint: *nomád, egyszerű, száraz vs. termő vidék, magányos vs. társas, célja van vs. céltalan, forrás, árnyék stb.*

Kérdezzük őket korábbi tanulmányaikról, hogy Ábrahámmal találkoztak-e már, mire emlékeznek, illetve beszéljünk arról, hogy milyen otthagyni egy biztos hátteret egy bizonytalannal szemben? Tudnak-e a saját életükből erre példát hozni?

Beszéljük meg a név jelentését, és vegyük komolyan a matróz kérdését, lehetőséget adva arra, hogy a diákok is megtalálják saját magukat a történetben – akár a nevük jelentésén keresztül. Amennyiben nem tudják a választ, érdemes feladni házi feladatnak és a következő órát kapcsolópontként ezzel kezdeni.

Olvassuk el az ígéretet, és vegyük észre benne azt a kettősséget, amit nem szoktunk hangsúlyozni: áldás és átok együtt szerepel.

Az 1. feladatnál nincsen jó vagy rossz válasz (ezt mondjuk meg a diákoknak is). Remélhetőleg minél többet felidéznek. A második esetében (Ábrahámra vonatkoztatva) az ígében található a válasz: „*Nagy néppé teszek, és megáldalak, nagygyá teszem nevedet, és áldás leszel. Megáldom a téged áldókat, s megátkozom a téged gyalázókat. Általad nyer áldást a föld minden nemzetsége.*”

A 2. feladat kérdése a szuverenitást hivatott hangsúlyozni. Természetesen a szüleinktől hallunk ilyen mondatokat, vagy más autoritást képviselő személytől, például tanártól. Ez a tekintély többnyire negatív összefüggésben kerül elő, de gondolhatunk a kisgyermekét féltő szülő hangsúlyára is. Így jelenhet meg kulcsfogalomként a „féltő szeretet”, és abban már semmi negatív nincsen, hanem a(z isteni) gondviselés gondolata jelenik meg.

A térképet az első képhez visszakapcsolva beszéljük át: keressenek rajta ismerős helyeket, neveket, és láttassuk meg azt, hogy a folyó völgyéből (amely természetesen a legtermékenyebb) kell elindulnia egy sivatagos vidékre...

A 3. feladat megoldásában az összetartozó párok:

- Ur – holdisten tisztelői
- Abrám – felséges, tekintélyes
- Ábrahám – sok nép atyja
- téged áldók – téged gyalázók
- gazdagság – bizonytalanság

Énekjavaslat

EÉ 560 – Indulj az úton

18. Mit vár tőlem Isten? • Szövetségkötés

Igehelyként nem jelenik meg a tankönyvben az 1Móz 13,8–12, de Ábrahám és Lót különválásának háttéréül érdemes elolvasni.

Miután elválnak útjaik, a hangsúly ismét a szövetségre kerül, az 1Móz 17-ben található szakaszra. A történet jelenében már nagyon öreg korú Abrám ismét ígéretet kap arra, hogy számtalan utódja lesz, noha még meg sem született az egyetlen örökös. Az ígéretek láncolatában az ő hitének próbáját láthatjuk, de az is megmutatkozik bennük, hogy az Abrámról szóló történetekben hogyan jutnak szóhoz a különféle hagyományok. Ebben a fejezetben az úgynevezett papi hagyomány szólal meg, amely a körülmétkedésben látja Istennek Ábrahámval és utódaival kötött szövetsége jelét.

Az ósatyák történeteiben többször láthatjuk (28,3; 35,11; 49,25), hogy az áldás és a megsziporítás ígérete összefügg és szorosan összetartozik.

Fontos látni, hogy Isten és az ő népe közötti szövetség nem kölcsönös szerződés, hanem kizárólag Isten kiválasztásán alapul (lásd az *én* hangsúlyozását a 4. versben). A szövetség ígéretével Isten felbonthatatlanul hozzáköti magát ehhez a néphez: Istened leszek, és utódaidnak is (7. vers).

A szövetség, amelyet Isten kínál, egyúttal kötelességet is ró Ábrahámra és utódaira. Isten kiválasztó feléjük fordulására a válasz a kiválasztottak isteni utasításnak való engedelmessége. E válasz helyettesítőjeként áll itt a körülmétkedés rítusa. A babiloni fogság idején, amikor a nép elveszítette az országot és a templomot, ez lett a szövetség jele, s egyúttal az a vallástétel is, amely megkülönböztette Izraelt a környező népektől. Fontos, hogy ennek Kánaánban még nem volt megkülönböztető jelentősége, mert a kánaániak és szomszédaiak – a filiszteusok kivételével – mind gyakorolták a körülmétkedést.

Az óra célja

Az ősatyák (itt: Ábrahám) történetén keresztül lássák meg a diákok, hogy az Úr az általa kiválasztott embert nem hagyja magára, hanem tervének teljesítéséhez felhasználja. Ismerjék fel, hogy a szövetségkötés során Isten önmagát is és a kiválasztotta(ka)t is kötelezi a szövetséghez való hűsége, amely az ígéret beteljesedésének feltétele.

Fogalmak

választás, szövetség

Az óra menete

Kezdjük az órát a választásról szóló beszélgetéssel! Ebben segít az 1. feladat, Ábrahám és Lót döntéshelyzete, valamint a matróz ehhez kapcsolódó kérdése.

A sorrendállításnál nincsen jó vagy rossz válasz, de talán érdemes a figyelmet felhívni a kvázi értékelésnél a közösségi típusú dolgokra azokkal szemben, amelyek „csak” az egyén boldogulását szolgálják.

Amikor immár a második szövetségről beszélünk, akkor idézzük fel az első szövetséget, amelyet Isten kötött a világgal: Nőé történetének rövid felidézése után hangozzon el a *szivárvány* – fontos, hogy a szót a diákokkal mondassuk ki, ne tőlünk jöjjön!

- A 2. feladathoz a helyes sorrend: piros, narancs, sárga, zöld, kék, lila, ibolya.

A szövetségkötésnek mindig van jele is, ezúttal a körülmetélés, amely Isten népénél nem a higiénia jele, hanem a kiválasztottságé.

- Ha az idő engedi, készülésként megnézhetjük Kepes András *Világfalu* című sorozatának első epizódját, amelyben egy (arab) körülmetélés szertartása látható diszkrétén. Hatodikos diákoknak kellő komolyság hiányában nem feltétlenül használnék képi változatot.
- A 3. feladatban a szöveg kiegészítése a következőképpen helyes:

Ez lesz az én *szövetségem* veled: Sok *nép* atyja leszel! Nem neveznek többé *Abrámnak*, hanem *Ábrahám* lesz a neved, mert sok nép atyjává tesznek. Nagyon *megszaporítom* utódaidat, népeket támasztok belőled, *királyok* származnak tőled. Szövetségre lépek veled, sőt *utódaiddal* is, örök szövetségre minden *nemzedékükkel*. Mert *Istened* leszek, és utódaidnak is. Neked adom és utódaidnak a *földet*, hol jövevény vagy, *Kánaán* egész földjét birtokul örökre, és Istenük leszek.

Énekjavaslat

EÉ 475 – Elfogadtál és elhívtál

19. Szívem legmélyebb titkát is ismeri? • Izsák ígérete

A történet olvasójaként kezdettől fogva tudjuk, ki rejtőzik Ábrahám vendégei mögött, az idős házaspár azonban csak lassanként ismeri fel. Ábrahám köszöntése (Uram, ha megnyertem jóindulatodat...) a keleti udvariasságot fejezi ki, mindössze a közmondásos vendégszeretetet gyakorolja.

Hatodikosokkal indokolatlan a három személy mélyebb értelmezési lehetőségeit vizsgálni, de készülésként megemlíthető, hogy maga az elbeszélés írója is eldöntetlenül hagyja, hogy Isten két kíséreléssel lépett-e fel, vagy a három követ őt magát személyesíti-e meg. Néhány egyházatya a három követ személyében szentháromsági utalást lát, amely különösen az egyházművészetben (főként az ikonok ábrázolásain) jelenik meg erőteljesen.

A történet jó példa arra, hogy mi történik akkor, amikor az emberi lehetőségek végleg kimerülnek. Amikor valami emberi számítás szerint annyira lehetetlennek tűnik, hogy az ember csak nevetni tud rajta. Sára is csak akkor szeretné már meg nem történné tenni a nevetését, amikor a történet végén felismeri a beszélőben az Úr követét, akinek válasza (15. vers) nemcsak szemrehányás, hanem a megszületendő fiú nevére tett célzással egyúttal utalás is a beteljesedésre (Izsák = 'ő nevet').

Az óra célja

A diákok lássák meg, hogy Isten számára nincsen lehetetlen. Válgon világossá számukra, hogy Istent kinevethetjük, ő akkor is véghez tudja vinni elképzelt akaratát.

Fogalmak

(ki)nevetés, hűség, „mindenáron”

Az óra menete

Beszélgessük kezdésként a macis képről. Hozzanak példákat a gyerekek saját életükből, és csak utána kössük Ábrahámmal és a számára (egyelőre) be nem teljesült ígérethez.

Tanítsuk meg a diákoknak tényyszerűen Izmael születését a bibliai történetből: 1Móz 16.

Utána olvassuk csak el a Mamré tölgyesénél játszódó kulcstörténetet. Lehet, hogy ennek a történetnek első olvasatra nem a kinevetés a fő motívuma, mégis emeljük ki ezt, valamint azt is, ami ezzel együtt jár: hitetlenség, Isten erejének „lebecsülése” stb. Beszélgessünk ezekről!

A 2. feladatot nem feltétlenül kell erőltetni, hiszen kiskamaszok nem biztos, hogy szívesen emlékeznek ezekre. Ha mégis, adjunk nekik lehetőséget arra, hogy a füzetükbe leírják ezt/ezeket.

A 3. feladatnál írásban remélhetőleg megszületik néhány olyan élmény/tapasztalás, amelyről aztán beszélgetni is lehet. Érdemes ezeknél mindig feltenni a kérdést, hogy látták-e Isten munkáját ezekben a „lehetetlen” helyzetekben.

A szöveg helyes kiegészítése: „*Bizony, a ti gondolataitok nem az én gondolataim, és a ti utaitok nem az én utaim - így szól az ÚR.*” (Ézs 55,8)

A festménnyel kapcsolatban megfogalmazhatunk egy „belső hang”-feladatot: Adj mondatokat a képen szereplők szájába!

Énekjavaslat

ÚÉ 2 – Induljunk, érkezünk

20. Miért tesz próbára Isten? • A hit próbája

Talán az egyik legmegosztóbb történet a Bibliából. Sokan (lásd Zsid 11,7) a hit példaképeként állítják talapzatra Ábrahámot e történet alapján, nem feltétlenül alaptalanul, hiszen ő valóban azt hiszi, hogy még ezt a felajánlást is meg kell tennie, ha Isten ezt kéri tőle – de érdemes feltenni a valódi kérdéseket a történet igazi megértéséhez.

Ez a történet valóban komoly próba elé állítja az élet Istenébe vetett bizalmunkat. Isten tényleg tudott ilyen parancsot adni Ábrahámnak? Hogy kérhetett tőle ekkora áldozatot? Még ha tudta is volna, hogy a beteljesedés előtti pillanatban megakadályozza a folytatást, akkor is: miért akart ilyen jellegű bizonyágtételt? Egyáltalán hogyan lehetséges, hogy Ábrahám ilyen könnyedén elfogadja, hogy a parancs teljesítésével az egyetlen fia, valamint az ígélet beteljesedésének lehetősége is odavész?

Mintha ebben a történetben nem is az a kegyelmes Isten szerepelne, akit eddig megismertünk.

Csakhogy van egy nagyon fontos szempont, amit mi, bibliaolvasó emberek is gyakran hajlamosak vagyunk elfelejteni. Ez a történet ugyanis nem Ábrahámról szól, de még csak nem is Izsákról. Ez a történet emberi szemszögből nézve a történetíró tanúságtételéről szól. Az ő tükrén át szemlélünk egy történetet a hit példaképeként számító Ábrahámról.

Sőt ez a történet rólunk szól, az Istennel való élő kapcsolatunkról. Arról, hogy az élet Istene miként van jelen az én életemben, és miként nyer számomra értelmet a vallásos hagyomány, a szülőktől, nagyszülőktől ránk hagyományozott vasárnapi templomba járás, esti imádság stb. Hogy miként lesz ismerőssé számunkra az az Isten, akit mindaddig csak mint egy távoli, megfoghatatlan, követelményeket támasztó és számunkra értelmünket meghaladó parancsokat osztogató Istenként ismertünk. Már ha lehet egy ilyen távoli Istentről úgy beszélni, mint akit ismerünk. Nem, mindaddig, amíg nem jött közel hozzánk az Isten úgy, ahogy Ábrahám esetében történt az utolsó, halálos pillanatban, mindaddig nem beszélhetünk megismerésről. Mi már nem ezt a távolságtartó Istent ismerjük, aki a szentíró számára is rejtve maradt.

Nem érdektelen szempont, hogy mindaddig, míg Ábrahám föl nem emeli a kést, hogy ledöfje a fiát, Isten nevét a szerző *Elohim*ként emlegeti, vagyis egy olyan néven, amely a héberben sokkal inkább Isten megfoghatatlanságát, elérhetetlenségét, távolságtartását fejezi ki. de attól kezdve, hogy közbekiált az Úr angyala, az Isten nevét már *Jahvek*ként olvassuk, vagyis a közelséget, a személyességet, a szövetségkötést jelentő Adonáj (Úr) néven.

A történetíró ránk hagyományozott egy történetet, amiben nem a tények, hanem az a bizonyos törés a lényeg abban a pillanatban, amikor a kés a magasba emelkedik. A követelő Isten képét a halálos folyamat utolsó pontján az élet Istenének közbeavatkozása töri meg. Nem Ábrahám könyörgése, nem a kétségbe esett apa alkudozása, hanem az életigenlő Isten közbeavatkozása. Ezért itt nem is két különböző istenről van szó, sokkal inkább a történetíró egykori és a törés utáni istenfelfogásáról. Képletesen szólva bemutatja, hogyan jut el az ember istenfélőből istenhívővé. Csodálatos anyanyelvünk nagyon kifejezően használja ezt a két szót: *istenfélő* és *istenhívő*.

Az óra célja

Lássák meg a diákok, hogy Isten attól Isten, hogy emberi elmével megmagyarázhatatlant is képes kérni, és az én feladatom az, hogy bízzak benne (lásd a keresztretjvény megoldását)!

Fogalmak

istenkép, próbatétel, hit, bizalom

Az óra menete

Beszélgetés alapja, illetve célja: nem szétválasztani a szétválaszthatatlant! Hogyan döntök: család-paként vagy Istenben hívőként? Rámutatni arra, hogy ez a szétválasztás fájóan lehetetlen, a diákok szavaival: nem fair. Ugye, értjük?

Az 1. kérdésre nincsen jó válasz, használható hozzá a matróz következő provokatív kérdése, amely egy parafrázelt idézet Déry Tibor *Képzelt riport egy amerikai popfesztiválról* című könyvéből.

A 2. feladatban található keresztrejtvény megoldása:

1.	H	E	B	R	Ó	N														
			2.	Í	G	É	R	E	T											
			3.	I	Z	S	Á	K												
4.	Á	L	D	O	Z	A	T													
	5.	S	Á	R	A															
		6.	Ö	R	Ö	K	S	É	G											
			7.	A	B	R	Á	M												
8.	S	Z	Ö	V	E	T	S	É	G											
			9.	A	N	Y	J	A												
			10.	K	Á	N	A	Á	N											
11.	S	O	K	I	S	T	E	N	H	I	T									

Megfejtés: BÍZZAK BENNE

A megfejtés után beszéljünk a képről, vagy akár el is játszhatjuk az ott látható bizalomjátékot, vagy ha idő hiányában házi feladatként tudjuk feladni a keresztrejtvényt, akkor a következő órát lehet egy egyszerű „dülöngélős” bizalomjátékkal kezdeni. Ezt lehet párosával is játszani, vagy körben is szorosan egymás mellett állva egyvalakivel középen.

Énekjavaslat

EÉ 356 – Igen, Atyám

21. Megszerezhető az áldás? • Ézsau és Jákób

1Móz 25,23-ban elhangzik az a jövendölés, amely hosszú időre meghatározza a nép sorsát: „Két nép van méhedben, két nemzet válik ki belsődből: egyik nemzet erősebb lesz a másikonál, de a nagyobbik szolgál a kisebbnek!” Ebben a történetben Rebeka szinte tudattalanul hozza önhatalmúlag közelebb a prófécia beteljesülését azzal, hogy az áldást kisebbik fiának akarja minden áron megszerezni, akár még kétes eszközökkel is.

Az irodalmi és teológiai szempontból egyaránt nagyon gazdag történetben beszélhetünk arról, hogy az áldás a legidősebb fiút, azaz az elsőszülöttet illeti meg, de mire idejutunk a történetben, Ézsau már eladta ezt a jogát.

Fontos látni, hogy a zsidók olyan reálisnak tartották az áldás továbbadásának eljárását, hogy a 33. vers végén megfogalmazott izsáki mondat – „*Én őt megáldottam, és áldott is lesz!*” – azt állítja, hogy a Jákóbra mondott áldás érvényes, nem vonható vissza.

Érdekes látni az áldások sorában, hogy Izsák áldásának a zárszava (27,29: áldás és átok) ugyanaz, mint az Ábrahámnak adott isteni ígéret (12,3). Jákób áldásai pedig (48–49. fejezet) éppen azt a hagyományt törik meg, hogy az elsőszülöttségi jog és az áldás elválaszthatatlanul összekapcsolódik, hiszen ő minden fiára egyedi, külön áldást mond.

Az óra célja

Lássák meg a diákok, hogy mi az igazi érték, és hogy az isteni áldás nem valami elcserélhető dolog. Saját életükre tekintve gondolják végig, hogy mi az ő feladatuk a világban.

Fogalmak

áldás, születés, csere, család

Az óra menete

Az ikreket ábrázoló képekről való beszélgetéssel (1. feladat) és a saját születésünkről szóló (2.) feladattal kezdjük az órát. Ez utóbbit már előző óra végén (!) feladhatjuk házi feladatként.

Alapvető dolgok, amelyeket meg kell tanítani: a testvérek foglalkozása, a szülőkhöz való viszonyuk.

A 3. (cserés) feladatnál nincs jó vagy rossz válasz, de jó beszélgetési alapot adhat az értékeinkről és arról, hogy melyek számunkra az igazán fontos dolgok.

A névjelentésnél idézzük fel, hogy a sajátunkról már beszéltünk Ábrahám kapcsán.

A 4. feladat megoldása (lásd 1Móz 27,1–33):

Rebeka hallgatózott, amikor Izsák a fiával, *Ézsauval* beszélt. Ezt mondta: Hozz nekem vadat és finom falatokat, hogy egyem, és megáldjalak *az ÚR* színe előtt, miután meghalok. Az anya ezt mondta kedvenc fiának: Menj el a nyájhoz, hozz onnan két *kecskegidát* a legjavából.

Anyja elkészítette a finom falatokat, ahogyan az apja szerette. Felöltöztette Jákóbot, a *kisebbik* fiát, a *kecskegidák* bőrével pedig beborította a kezét és sima nyakát.

Izsák ezt mondta Jákóbnak: Gyere közelebb, hadd tapogassalak meg, fiam, hogy csakugyan te vagy-e az én *Ézsau* fiam, vagy sem?

Amikor megérezte ruhájának az illatát, megáldotta őt, és ezt mondta: Lám, fiam illata olyan, mint *a mező* illata, amelyet *megáldott* az Úr. Adjon neked az Isten égi *harmatot*, *zsíros* földet, sok *gabonát* és *mustot*!

Énekjavaslat

EÉ 556 – Átölel minket jóságod, Teremtőnk

22. Tudok-e mit kezdeni az örökséggel? Jákób álma és fogadalma

A 11. versben olvasható *hellyel* fordított szó jelenthet egyszerűen helységet, de szent helyet is. Jákób lefekvésekor nem tudta, hogy milyen különleges helyen hajtotta álmra a fejét.

A létra is egy fontos kép ebben a történetben, hiszen összeköt két világot. A rajta közlekedő angyalok mindenképpen ezt támasztják alá, mégpedig a kapcsolatot ég és föld között.

Egy valószínűbb fordítás szerint Isten nem *odafönt* áll, hanem *előtte*, azaz Jákób előtt. A vétkessé vált és menekülő Jákób újból elnyeri az Ábrahámnak adott ígéretet anélkül, hogy vétkéért felelősségre vonnák. Isten ígérete ugyanis nincs semmilyen emberi előfeltételhez kötve.

Az óra célja

Lássák meg a diákok, hogy az otthonról hozott dolgok hogyan épülnek be a személyiségünkbe, életünkbe. Állítsanak fel fontossági sorrendet életükben, és vegyék észre, hogy az Istennel való személyes kapcsolat a legmeghatározóbb minden körülmények között.

Fogalmak

álm, prioritás, örökség, ismeret, istenkapcsolat

Az óra menete

Kezdjük a beszélgetést az álmokról – sajátokról, másokéról. A meditatív sorok ebben segíthetnek.

Az 1. számú létrás feladatban a prioritások a fontosak, nem feltétlenül (!) van jó vagy rossz válasz.

A 2. feladathoz segítségül adhatunk szavakat a gyerekeket segítve, hogy mi kerülhet a hátizsákba: például *törődés, veszekedés, béke, durvaság, féltékenység, düh, szeretet, biztonság*

A 3. feladatnál érdemes arról beszélni, hogy az Isten számára való feltételszabásnak egyáltalán van-e létjogosultsága.

A 4. feladat megoldása: *„Én veled vagyok, megőrizlek téged, akárhova mégy. Bizony, nem hagylak el, amíg be nem teljesítem, amit megígértem neked.”* (1Móz 28,13–15)

Énekjavaslat

EÉ 331 – Ki dolgát mind az Úrra hagyja

23. Mitől áldás az áldás? • Jákób tusakodása

Jákób fél. Egyértelműen félelmekkel indul útnak, és Istent is igyekszik a már elhangzott ígéreteire (28,13-15 és 31,3) emlékeztetni. Azt kéri tőle, hogy ha már eddig nem vonta meg tőle kegyelmét, sőt talán túlságosan is segítette, akkor ez ne legyen hiábavaló, és a szükség órájában se vonja meg tőle kegyelmét.

A leírt jelenet jóformán megválaszolhatatlan kérdéseket vet fel. Ki az a *Valaki*, aki Jákóbbal birkózott? Isten vagy az ő egyik angyala? A leírásból akár ellenséges démonnal vívott harcra is lehetne gondolni, aki ennél az időnként veszélyes átkelőnél az éjszakában oly erősnek bizonyul, a hajnaltól azonban félnie kell. A küzdelem döntetlen maradt, hiszen a 26. versben ezt olvassuk: „*nem bírt vele...*”, a 29. vers azonban győztesnek jelenti ki Jákóbot, aki azonban sántítva hagyja el a küzdőteret, hogy fel ne fuvalkodjék (lásd ahogyan Pál apostol elfogadja betegségét: 2Kor 12,7).

Az áldás az ára annak, hogy Jákób elengedje támadóját. Az eredeti ősi elképzelés szerint az áldás az erő átadását jelentette: a támadónak át kell adnia valamit emberfeletti erejéből, de a nevét nem árulja el. A neve felől való érdeklődés mutatja, hogy Jákób még nem tudja, kivel is van dolga valójában.

A 31. versben megvilágosodik Jákób számára, hogy kivel is találkozott és küzdött: visszatekintve ismeri fel éjszakai küzdőtársában az először haragvó Istent, aki azonban kegyelmes Istenné változik annak, aki bátran és alázatosan áll helyt vele szemben.

Érdekesség, hogy a 33. versben említett étkezési tilalomról sehol sincs említés az Ószövetségben.

Az óra célja

Vegyék észre a diákok, hogy bármi, amiért nem kell megküzdeni, soha nem olyan értékes, mint az, amiért megküzdtünk. Vegyenek példát Jákób elszántságából, aki lehet, hogy csalással indult, de nagyon szeretné rendbe tenni az életét – és még Istennel is hajlandó megküzdeni ezért.

Fogalmak

angyal, küzdelem, névváltozás

Az óra menete

- Az órát a *Promise* együttes *Te győzz le engem* című számának meghallgatásával kezdhethetjük, szövege elérhető itt: <http://www.zeneszoveg.hu/dalszoveg/12673/promise/te-gyozz-le-zeneszoveg.html>.
- Az 1. feladatban az összekevert betűk megoldása: *Nem engedlek el, míg meg nem áldasz engem.* Élethelyzetekről lehet jó beszélgetés, a névváltoztatáshoz elegendő Ábrahámot és Saul/Pált megemlíteni az ÉN-modulból.
- A címben feltett kérdésre keressük közösen a választ, és jussunk el oda, hogy ha Isten adja...
- A 2., igekeresős feladatot valóban érdemes ketten kipróbálni, de természetesen egyedül is megoldható, a megoldás a két sarokból indulva:
  - Ézs 43,25: „*Én, én vagyok az, aki eltörlöm álnokságodat önmagamért, és vétkeidre többé nem emlékezem.*”
  - 1Móz 32,29: „*Nem Jákób lesz ezután a neved, hanem Izráel, mert küzdöttél Istennel és emberekkel, és győztél.*”

Énekjavaslat

EÉ 102 – Jókor reggel

24. Kire vagyok féltékeny? • József álmai, testvérei eladják

A világirodalom egyik gyöngyszeme a Józsefről és testvéreiről szóló elbeszélés, és egyben ez képezi a hidat az ősatyák története és a 2Móz-ban olvasható zsidó nép története között.

A 37. és 50. fejezetek közötti gyűjtemény (a 38. fejezet kivételével) egy összefüggő, művészi formát megformált kompozíció, amely átível az ifjú József álmaitól azok beteljesüléséig, a testvérek közötti meghasonlástól megbékélésükig, a legkedvesebb fiú elvesztésétől annak idegen földön való megtalálásáig, melyek során az érintetteknek a tévedések, megpróbáltatások és szenvedések mélységeit kell megjárniuk, mielőtt elhangzik az a mondat: „*Ti rosszat tervezetek ellenem, de Isten terve jóra fordította azt.*”

A nyitó fejezetben Józsefet a féltékenység, az árulkodás okozta harag miatt akarják a testvérei megölni, illetve álmai miatt is, hogy azok ne teljesezhessenek be. Rúben azonban a legidősebb testvérként felelősséggel tartozik érte apjuknak, ezért nem engedi a vérontást, csak a kútba dobást, amely egy olyan ciszterna, amelyből egyedül nem tud kimászni József.

Később a másik testvér, Júda is azt akarta, hogy Ábelhez hasonlóan (1Móz 4,10) ne kiáltson bosszúért az ember kiontott vére az égre.

Fontos látni, hogy a testvérek valóban nem tudták, hogy mi történt végül Józseffel (hogy midjáni kereskedők kihúzták a kútból, és végül Egyiptomban adták el rabszolgának).

Az óra célja

Lássák meg a diákok, hogy a leghétköznapibb érzések (féltékenység, irigység) jelennek meg az ősatyák történetében is, és a családi viszonyok sem feltétlenül különböznek a megszokottól. Ugyanakkor lássák meg Isten őrző kezét és munkáját az egész folyamatban is – akár testvérek (Rúben), akár idegenek (midjániak) keze munkája által!

Fogalmak

féltékenység, kivételezés, irigység

Az óra menete

Legyen a kiindulópont a kabát. A kép és a mellette lévő 1. számú feladat, amely azt feltételezi, hogy Józsefnek is különleges kapcsolata volt édesapjával.

A két álmot nincs leírva külön a tankönyvben, olvassák el a diákok 1Móz 37-ből.

A 2. feladat azonosulós mondatainál a beszélgetés a lényeg, és bátran hozzáírható még egyéb mondat is.

Ötödik osztályban is előkerült már a Fabiny–Lange-féle Tízszabadság-magyarázat, most ebből itt a 9. parancsolat értelmezése. A „zöldszemű szörnyeteget” még nem biztos, hogy fogják érteni, de a képi világ a féltékenységet/irigységet erősíti.

A kút mélyére való megérkezés és a 4. feladatként akár házi feladatként feladható és megírt fogalmazás segítheti a gyerekeknek megérteni azt, hogy a történetben hatalmas mélységek is vannak.

Énekjavaslat

EÉ 93/5 – Most áment mondok hitben

25. Észreveszem-e Isten vezetését? • József börtönben és a fáraónál

A megadott három fejezet összességében hosszú, nem is szükséges végigolvasni, bár a gyönyörű irodalmi stílus miatt lebeszélni sem szeretnénk róla senkit. Az órán mindenesetre nem olvasható fel, esetleg előre fel lehet adni házi feladatnak, hogy már ismert legyen, amikor feldolgozásra kerül sor.

A lecke üzenete, hogy nem tudhatjuk, Isten mikor, hogyan és miért nyúl bele az életünkbe. Van, amikor néhány óra múlva megtudjuk (lásd a sziklaomlásos történetet), hogy miért történt velünk valami rossz, de van, hogy csak évek múlva (lásd József), és van, hogy évek múltán sem.

Az álomfejtésben a 8. versben megfogalmazott mondat lehet a kulcs, mert ez szakít a korabeli álomfejtő hagyománnyal: *„Istennél van a megfejtés. Beszéljétek csak el nekem!”* Egyiptomban nagy számban voltak jelen ebben az időben hivatásos álomfejtők, és a börtönben ülő főemberek éppen ezért szomorkodhattak, mert nem fordulhattak egyikhez sem, akik pedig megfelelő „szaktudással” rendelkeztek. József ebben a helyzetben közli velük, hogy Isten a jövő Ura, és azt részesíti az álomfejtés adományában, akit ő szeretne.

Az óra célja

A gyerekek lássák és tapasztalják meg József történetén keresztül, hogy Isten akkor is Isten, amikor jó vagy rossz dolgok vesznek körül bennünket, e kettő váltakozása (hét bő és hét szűk esztendő) az ő ígéreteinek beteljesülését nem változtatja.

Fogalmak

gondviselés, miért?, hét bő és hét szűk esztendő

Az óra menete

A történetet többféleképpen lehet feldolgozni. Lehet folyamatosan felolvasni, lehet minimálisan dramatizálva (három emberrel) felolvasni, illetve megfelelő létszámú csoport esetén akár három diáknak kiadni feladatként és eljátszatni a többiek számára.

Beszélgessünk az „egyszer fent, egyszer lent” érzésről!

A gondviselés fogalmát próbáljuk minél szélesebb körben példákkal alátámasztani.

A hét bő és hét szűk esztendőről szóló álmokat 1Móz 39-ből tudják elolvasni.

A 3. feladat megoldása a kitöltött táblázattal:

Álom	Ki?	Hogyan teljesedett be?
1 kéve előtt meghajol 11 másik kéve	József	testvérei jönnek Egyiptomba gabonáért, és meghajolnak a főember előtt
1 csillag előtt meghajol 11 csillag, a nap és a hold	József	Jákób is Egyiptomba jön a fiai után, amikor már József felfedte magát
szőlőtőn 3 vessző, abból a fáraó poharába facsar	Főpohárnok	a fáraó felemeli magához 3 nap múlva, újra neki szolgálhat
fején 3 kosár kalács, madarak ették	Fő sütőmester	a fáraó halálra ítéli 3 nap múlva
7 sovány tehén megeszi a 7 kövér tehenet	Fáraó	lesz 7 bő termésű, majd 7 szűk esztendő
7 sovány kalász elnyelte a 7 telt, kövér kalászt	Fáraó	lesz 7 bő termésű, majd 7 szűk esztendő

Énekjavaslat

EÉ 571 – Olyan örömet, mint a forrás

26. Kik fontosak számunkra, és mit teszünk meg értük? Imádság és megbocsátás

Ebben a leckében az érzések lesznek fontosak. Amikor a testvérek Egyiptomba mennek, az üdvözlés utáni beszélgetés hangneme (43,26) már nem olyan, mint a milyen a kihallgatásé volt (42,7–17), sokkal inkább szeretetteljes érdeklődés, amilyen rokonok és barátok között szokásos. Amikor az apjukról érdeklődő kérdésre válaszolnak a testvérek meghajolva, nem is tudják, hogy ezzel teljesedik be József egyik álma.

A serlegtörténetet (44. fejezet) nem feltétlenül kell részletesen vennünk, bár a testvérek viszonyáról sokat elmond. József is a végletekig kiélezi a próbatételt, és Júda csodálatos védőbeszéde – és kiállása Benjáminért az apja fájdalmára való hivatkozással – az, amely végül megmenti a helyzetet, míg végül József könnyek között megismerteti magát a testvérekkel.

Az óra célja

A diákok lássák meg azt, hogy milyen példákat kapunk az életben, hogy az egymással való bánást és együttélést tanuljuk. Lássák meg azt, hogy létezik őszinte, igazi, hiteles megbocsátás ott is, ahol a „világ” csak a bosszút tudná elképzelni.

Fogalmak

érzések, imádság, megbocsátás

Az óra menete

Beszélgessünk azokról az érzéseinkről, amelyek végigkísérnek bennünket a családtagjainkkal való együttélésben!

A diagramba a következő szavak írhatók:

- József: beképzeltség, nagyképűség, hatalomvágy, önzés
- József–testvérek–metszet: szeretethiány, bizonyítani vágyás
- Testvérek: féltékenység, irigység
- Testvérek–Jákób–metszet:
- Jákób: féltés
- Jákób–József–metszet: túlzott szeretet (van ilyen?), kivételezés
- hármass metszet: szeretet

Az imádságról szóló résznél lássuk meg, hogy a lehetséges harmadik válasz az IGEN és a NEM mellett a VÁRJ! is – ahogyan ezt a matróz is felismeri. Beszélgessünk erről!

2. feladat megoldása: TI ROSSZAT TERVEZETEK ELLENEM, DE ISTEN TERVE JÓRA FORDÍTOTTA AZT. (1Móz 50,20)

Az ige kapcsán beszéljünk a valódi megbocsátásról, ehhez segíthet az alábbi történet, amely nem József korabeli (sőt, kicsit el is visz tőle), hanem 20. századi, de legalább akkora tanulságokkal:

Nelson Mandela, Dél-Afrika első fekete elnöke a fehér uralom után létrehozott egy nevében is merész kormánybizottságot – Bizottság az Igazságért és a Kiengesztelődésért –, és Desmond Tutu anglikán érseket nevezte ki az élére. Mandela így próbálta megállítani a bosszúlavínát, amely több országban is természetszerűleg megindult, miután az elnyomott népcsoport átvette az uralmat elnyomóik fölött.

A szabály egyszerű volt: ha egy fehér rendőr vagy katonatiszt önként vállalta a sértettekkel való szembesítést, bevallotta tettét, és teljes mértékben elismerte bűnösségét, akkor nem indítottak ellene bírósági eljárást, és nem ítélték el.

Az egyik meghallgatáson egy Van de Broek nevű fehér rendőr idézte fel azt az esetet, amikor rendőrtársaival lelőtt egy 18 éves fiút, majd elégette a holttestet, hogy megsemmisítse a bizonyítékokat. A rendőr nyolc évvel később visszatért ugyanahhoz a családhoz, és az apát is letartóztatta. A feleségnek pedig végig kellett néznie, ahogy a rendőr a férjét egy farakáshoz kötözi, benzinnel leönti és felgyújtja.

A tárgyalóteremben a légy zümmögését is hallani lehetett, amikor az idős asszony, aki előbb fiát, majd férjét is elveszítette, szólásra emelkedett.

Mit kíván Broek úrtól? – kérdezte a bíró. Az asszony azt kérte, hogy menjen vissza oda, ahol elégette a férjét, és szedje össze a hamvait, hogy méltó módon eltemethesse. A rendőr hajtott fővel beleegyezett.

Az asszonnak azonban volt még egy kérése: Van de Broek úr az egész családomat elvette tőlem, bennem mégis maradt szeretet. Szeretném, ha havonta kétszer meglátogatna a gettóban, és velem töltené a napot, hogy anyja lehessen. És szeretném, ha tudná, hogy Isten megbocsát neki, és én is megbocsátok. Szeretném átölelni, hogy tudja, valóban megbocsátok.

Miközben az idős asszony elindult a tanúk padja felé, a teremben néhányan spontán elkezdtek énekelni az *Amazing Grace*-t. Van de Broek azonban nem hallhatta a himnuszt, mert az események hatására elveszítette eszméletét.

- *Amazing Grace*: <https://www.youtube.com/watch?v=CDdvReNKKuk>
- Ebben a kottában található magyar szöveg is: <http://www.terrasoft.hu/kultura/kaboca/dalok/amazing.pdf>

Énekjavaslat

EÉ 568 – Kegyelem, nagy kegyelem

27. Végül mégis így volt jó? • Az áldás beteljesülése

Ez a lecke azt próbálja megmutatni, hogy nem is csak a rosszból hozhat ki jót Isten, hanem egyenesen fel is tudja (sőt akarja!) használni azt céljai elérésére.

Az itt megadott egyetlen igevers (45,7) egyértelműen állást foglal amellett, hogy Isten nemcsak megengedte, hogy ez történhessen Józseffel, hanem egyenesen ő küldte el Józsefet előre (!), hogy életben tartsa a népet nagy szabadítással! Ezt a fajta gondolkodást érdemes meglátni ebből a József-történetből.

Az óra célja

Megláttatni azt a gyerekekkel, hogy a járatlan út nem rossz! Lehet, hogy ismeretlen, de Isten vezetésével bármilyen járatlan úton áldást kaphatunk.

Fogalmak

járt és járatlan út, gondviselés, beteljesülés

Az óra menete

A képekhez tartozó 1. címadásos feladattal kezdjük az órát!

Robert Frost verse lehet, hogy nem minden 6. osztályos számára érthető a maga komplexitásában, de az alapgondolat fontos lehet arról, amit a matróz is megfogalmaz: Szeretem/Nem szeretem a járatlan utat.

- Itt több magyar fordítás is megtalálható, illetve az eredeti angol nyelvű is: http://bosnyakviktoriam.blog.hu/2010/03/02/melyik_tetszik_legjobban_szavazz

A 2. feladatot még órán oldjuk meg, ne hagyjuk házi feladatnak.

Énekjavaslat

EÉ 459 – Velem vándorol utamon Jézus

ÚÉ 172 – Járom a zarándokútjait

28. Isten, én és az ősatyák • Összefoglalás

Az óra célja

Feladatok segítségével feldolgozni az előző tizenkét leckét, összefoglalni a tanultakat egy esetleges számonkérés előtt.

Fogalmak

[Nincs új anyag.]

Az óra menete

Klasszikus projektmunka – természetesen csoportlétszámtól függően kérjük meg a diákokat, hogy válasszanak az adott feladatok között, és különböző mélységekben dolgozzák fel azokat.

Az órán a választott formáknak megfelelően többféle munkaforma lehetséges az egyéni számítógépes kereséstől a csoportos poszterkészítésen át a közösen elpróbált drámai jelenetig.

- A 2.a feladatnál elkészíthető a saját családfa is.
- A 2.b családi fotón érdemes észrevenni a nőket, Dina (a 13. testvér) még nem került említésre.
- A 2.c Júda szempontjából kéri a történetet.
- A 2.d feladatban az ezüstpoharas történetet természetesen Benjámintól kell leírni, kitérve az édesapjához és a testvéreihez való viszonyára, az otthonmaradására stb.

Az 1. feladat megoldása

Az Úr szavára Ábrahám elindult *Ur* városából unokatestvérével, *Lóttal*, és egy idő után elváltak útjaik. Ábrahámnak ekkor még nem volt gyermeke, sok évet kellett várniuk feleségével, *Sárával* együtt, hogy megszülessen végre fiuk, *Izsák*. Amikor aztán megszületett az örökös, Isten azt kérte, hogy áldozza fel *Morijjá hegyén*. De végül elég volt, hogy a bokorban fennakadó *kost* ölje meg fia helyét. Ábrahám nagyapaként már nem lett volna ilyen büszke unokájára, akik csalással szerezte meg *bátyjától* az *elsőszülöttségi* jogot és az áldást is.

A 3. feladat megoldása

Jákóbnak összesen 12 fia született. Miután megküzdött az *angyallal*, új nevet kapott: *Izráel*. Szerelmes feleségétől két fia született: *József* és *Benjámintól*.

Az elsőt a testvérei nagyon nem szerették, és *féltékenyek* voltak rá. Egyszer azt álmodta, hogy 11 *kalász* meghajol előtte, másszor meg azt, hogy 11 *csillagon* kívül még a *nap* és a hold is leborulnak előtte. Megölni nem akarták, de egy *kútba* dobtak, ahonnan *Egyiptomba* került rabszolgának, majd onnan a *börtönbe*, ahol két almot is megfejtett. Eztán a *fáraó* álmait is helyesen értelmezte, aki maga mellé vette, és az ország második emberévé tette. Itt találkozott *testvéreivel* is, akik jöttek az *ínséges* esztendőkből gabonáért. Ekkor *József* megbocsátott nekik, és azt mondta: „Ti rosszat *terveztetek ellenem, de Isten terve jóra fordította azt.*”

BIBLIA

29. Több, mint könyv • A könyvek könyve

A Biblia az egyház legfontosabb könyve, mert Isten igéjét tartalmazza. Benne Isten szólítja meg az embert, közli vele akaratát, hirdeti Jézus Krisztus megváltó halálának örömhírét. A Biblia ezért zsinórmérték, vagyis az egyház tanításának (így a katechetikának is) a Szentíráshoz kell igazodnia.

A Bibliát különböző korokban élt szerzők írták, akik különböző élethelyzetben különböző műveltséggel rendelkeztek. Abban azonban mind egyformák voltak, hogy művük megírását a Szentlélek inspirálta.

A Bibliát irodalmi alkotásként is lehet olvasni, így is gyönyörű sorokkal találkozhat az olvasó. De a Bibliát az érti meg igazán, aki Krisztus-hittel a szívében olvassa. Hiszen annak feltárul Isten személyesen őrá is igaz és érvényes üdvösségterve, melynek előkészítő szakasza az Ószövetségben olvasható, a megvalósulása pedig az Újszövetségben.

A Bibliát sokszor akarták használni természettudományos igazságok igazolására, például hogy a világ keletkezése a Bibliában leírtak szerint történt. Ez azonban helytelen gondolkodás, mert a Biblia az adott kor nyelvén mondja el Isten igéjét, hogy az akkori emberek is értsék, sőt hitvallásszerűen szól az eseményről. Így világképében az ókori világkép mutatkozik meg. Ezért nekünk a mondanivalóját, Isten üzenetét kell meghallanunk belőle. Példánk esetében tehát azt, hogy a Biblia nem tudományos leírást ad a világ keletkezéséről, hanem azt hirdeti, hogy Isten hívta életre a világot – szeretetből –, ami a teremtés szándéka szerint jó, hibátlan, tökéletes.

Az óra célja

Ismerjék fel a tanulók, hogy a Biblia egészen más könyv, mint a többi olvasmányuk. Belőle Isten igéjét ismerhetik meg, amely minden élethelyzetben megszólítja az embert.

Fogalmak

Szentírás, kánon

Az óra menete

Az ének és az imádság után, mivel a tanulók tavaly már tanultak a Bibliáról, az eddigi ismeretek felelevenítésével kezdjük az órát (1. feladat).

1.

			1.	H	A	R	M	I	N	C	K	I	L	E	N	C
2.	Ó	S	Z	Ö	V	E	T	S	É	G						
3.	Ú	J	S	Z	Ö	V	E	T	S	É	G					
			4.	K	Ö	N	Y	V	E	K						
			5.	H	U	S	Z	O	N	H	É	T				
6.	E	V	A	N	G	É	L	I	U	M	O	K				
								7.	G	Ö	R	Ö	G			
								8.	H	É	B	E	R			
								9.	J	É	Z	U	S			
10.	S	Z	E	N	T	L	É	L	E	K						

A feladat elvégzése után minden diák vegyen a kezébe egy Bibliát, amíg a tanár bemutatja azt. Közös kereshetnek és nézhetnek meg egy-egy érdekes műfajt, például egy zsoltárt, egy példabeszédet, egy levelet vagy éppen a teremtéstörténetet. A tanár tanúskodhat arról, hogy milyen páratlan kincs az életében a Biblia, Isten igéje.

Biztassuk a gyerekeket bibliaolvasásra, és adjunk tanácsot arra, hogy hogyan olvassák. Például válasszanak ki egy evangéliumot, és olvassák el azt.

A 2. feladat megfejtése 2Tim 3,16: „A teljes írás Istentől ihletett, és hasznos a tanításra, a feddésre, a megjobbításra, az igazságban való nevelésre.”

A jobb alsó sarokból indulva visszafelé olvasva csigavonalban kapjuk meg a lecke igéjét teljes terjedelemben.

Énekjavaslat

EÉ 275/2 – Mert csak te vagy világosság

30. Mi a lényeg? • A Szentírás Krisztust hirdeti

A Biblia gyűjteményes könyv. Könyvei kb. 1500 évet ölelnek át. Műfaját tekintve is nagyon sokféle. Van benne történeti könyvek, tanítói és prófétai könyvek. Egyedi a történelemszemlélete (teokratikus). Tanítói könyvei a gyülekezet énekeitől kezdve a bölcs mondásokon át a tanmesékhez hasonló történetekig sokféle írást tartalmaznak. A prófétai könyvek igehirdetések és a végső időről szóló látomások gyűjteménye. A történetinek nevezhető könyvek az Ószövetségben a zsidó nép történetét mondják el, az újszövetségi evangéliumok pedig arról tanúskodnak, hogy Jézus a Krisztus, az Istentől jött Megváltó.

A kereszténység az Ószövetségnek máshol találja meg a súlypontjait, mint a zsidóság; az ő számukra az Ótestamentum szintén szent könyv. Számukra a Tóra, vagyis Isten Sínai-hegyen adott kinyilatkoztatása a legfontosabb. Ez Mózes öt könyve, amelyet a rabbinövendékek kívülről megtanulnak héberül.

Számunkra az Ószövetség súlypontjai Isten azon ígéretei, melyek arra mutatnak, hogy Isten üdvösségterve halad a megvalósulás felé, Krisztus eljövetele, kereszthalála és feltámadása felé. Ezt jelenti, hogy a Szentírás Krisztust hirdeti – *was Christum treibet*.

Luther Márton teológiája képviseli ezt az igazságot a legkonzekvensebben. Ez a teológiai felismerés tehát a mi evangélikus kincsünk.

Az óra célja

Ismerjék meg a tanulók a Biblia könyveit, szerezzenek ismereteket a könyvek lehetséges csoportosításáról, műfaji sokszínűségéről s arról, hogy a Biblia középpontjában Jézus Krisztus áll.

Fogalmak

„a Szentírás Krisztust hirdeti”, történeti, tanítói, prófétai könyvek

Az óra menete

Az óra énekkel és imádsággal kezdődik. Legyen a gyerekek kezében Biblia. Ezen az órán rendszerezzük a tanulók Szentírással kapcsolatos tudását. A tanár a Bibliáról mondja el az alapvető tudnivalókat (könyvek, keletkezés, szerzőség, stílusok, szerkesztés stb.). A gyerekek lehetőleg mindent keressenek meg a Bibliában, amit csak lehet. A téma bevezetéséhez alkalmas a tankönyvi fejezet elején álló gyermeklevél.

A 2. feladatban a képre vonatkozó kérdés Luther Mártonra vonatkozik, aki Krisztus keresztyénre mutat, mert Krisztus keresztyén a Biblia középpontja, a Biblia Krisztust hirdeti.

A 3. feladat a végén segít az emlékezésben, bár elmondhatjuk, hogy többféleképpen lehet felosztani a könyveket, és ez csak egy lehetséges módja a rendszerezésnek. Ne kérjük mindenhol a teljes listát, a könyvben említett legalább három példa elegendő.

Ószövetség			Újszövetség		
Történeti	Tanítói	Prófétai	Történeti	Tanítói	Prófétai
Józsától Eszterig (12), illetve egyes felosztások a Tóra 5 könyvét (1–5Móz) is ide sorolják.	Jób, Zsolt Péld, Préd, Énekek	4 nagyprófeta (Ézs, Jer, Ez, Dán) + 12 kisprófeta	Egyes felosztások leegyszerűsítve ide sorolják a 4 evangéliumot és az ApCsel-t.	Pál 13 levele + Zsid + katolikus levelek	Jelenések könyve

A 4. feladat egy játékos tevékenység a nehéz óra után. A betűemberkéből az *evangélium* szó állítható össze, mely *görög eredetű és örömhírt, jó hírt* jelent.

Énekjavaslat

EÉ 286/1 – Van örök kincsünk, becsebb

31. Hogyan keletkezett? • Ószövetségi kánon

A tanárok feladata az ószövetségi kánon kialakulásának a bemutatása. A megtanítandó tananyag a tankönyv főszövegében található, külön kiegészítés nem szükséges.

Az óra célja

Ismerjék meg a tanulók az ószövetségi gyűjtemény kialakulásának történetét.

Fogalmak

szájhagyomány, írásba foglalás, pergamen, papirusz, irattekercs, palesztinai kánon, alexandriai kánon

Az óra menete

A kezdőének és az ima után a gyerekek is vegyék kézbe a Bibliát. Az óra zöme frontális. A tanár elmondja az Ószövetség kialakulásának történetét. Ha a tanár megteheti, akkor papiruszt és héber nyelvű Ószövetséget is mutasson a gyermekeknek. Jó lenne, ha az alexandriai kánont is meg tudná mutatni. Ez minden római katolikus fordítású Szentírásban megtalálható.

A feladatok azt a célt szolgálják, hogy a gyerekek az óra végén kikapcsolódjanak, játékos feladatokat oldjanak meg, és közben használják a Bibliát.

Az 1. feladatban (a gyermeklevélben) említett történetek „lelőhelye” sorrendben: Józs 10,12–15; 2Sám 17,26–51; Dán 6,2–25; Ruth; Józs 6,1–21

A 2. feladat megoldásainál az igék helyes sorrendje: 2Móz 3,14; 1Móz 1,31; Zsolt 22,2; Zsolt 51,12; Ézs 9,5; Jób 2,10

Énekjavaslat

EÉ 286/7 – Ó zengjen néked szüntelen

32. Miért éppen ez a huszonhét könyv? • Újszövetségi kánon

Fontos, hogy a hitoktató jól értse Pál apostol keresztteológiájának tartalmát. Pál arról beszél, hogy minden ember bűnös, ha Isten színe elé áll, mert Isten tökéletessége és büntelensége tökéletességet és büntelenséget vár el az embertől. Ezt pedig egyetlen ember sem, még az életben tisztességes ember sem, a példamutató keresztények, a római egyház által szentnek nevezett példaképek sem képesek megvalósítani. Nincs olyan emberi cselekedet, magatartás, amellyel ezt az ember elérhetné. A szívből ered a bűn, s ezért kipusztíthatatlan az emberből. Nincs mentsége, a kárhozat vár rá.

Isten azonban mentő kezet nyújt az embernek: eltervezi az üdvösséget, előkészíti Jézus Krisztus eljövetelét a zsidó nép történetében, és Krisztus halála által, azaz keresztye által megszabadít attól a bűnös létállapottól, amelyben az ember van, és amelyből önerővel nem tud kiemelkedni. Ezt az igazságot hirdeti Luther Márton. Ennek az alapvető teológiai tanításnak vagyunk a letéteményesei. Ezt az igazságot szoktuk kifejezni ezekkel a kifejezésekkel: egyedül kegyelem, egyedül Krisztus.

Így üdvössége nem annak van, aki mindent elkövet érte, hanem annak, aki Krisztusra bízta magát. Aki hiszi, hogy Krisztus azért halt meg, hogy neki üdvössége legyen (egyedül a hit).

Fontos tisztázni a következőket: az evangéliumok címeit rendszerint így írjuk és mondjuk: Máté evangéliuma, Márk evangéliuma, Lukács evangéliuma, János evangéliuma. Ezek az elnevezések azt a képzetet kelthetik, hogy mind külön örömhírről számolnak be. De tudnunk kell, hogy mind a négy írás ugyanarról az örömhírről ír, ki-ki a maga stílusában és eltérő koncepciójával, célkitűzésével. A tartalom tehát ugyanaz: Jézus a Krisztus, aki megváltotta halála árán az embereket a bűnből az örök életre.

Ha lehetséges, akkor a hitoktató vigyen magával egy görög Újszövetséget az órára. Néhány görög betűt a gyermekek is ismernek. Hadd lapozzanak bele!

Az óra célja

Ismerjék meg a tanulók az újszövetségi gyűjtemény kialakulásának történetét.

Fogalmak

a kereszt teológiája, szinoptikus

Az óra menete

A javasolt ének megtanulásával, eléneklésével és imádsággal kezdhethjük az órát. A tankönyv bevezetőjében található feladat rávezet a témára, és összekapcsolja az e témában már korábban tanultakat. Az ismétlést sokféle módon megoldhatjuk. Például: az első feladathoz tartozó igét kikeresik a gyerekek a Bibliából, majd felolvassák, és segítségével beszélgetés alakulhat arról, hogy a kifejezések közül melyik illik az apostolokra. A Pálról szóló tananyag ismétléséhez használjunk térképet. Ha nagyobb térképünk nincs, akkor a Biblia végén található lehet használni.

A 3. feladat nemcsak azt tanítja a gyerekeknek, hogy kikeressenek a Bibliából egy mondatot, hanem egyúttal gyakorolják a páli levelek címzettjeinek nevét is, akik neve alapján megkülönböztetjük az egyes leveleket. Beírandó szavak sorrendben: *kegyelme, adatott, tudok, terhét, mindenkor*

A 4. feladat célja, hogy a diákok saját szemükkel lássanak eltéréseket, itteni példa: Jézus lecsendesíti a tengert. A márki verzió a legbővebb, ott Jézus nemcsak a tanítványokhoz szól, hanem van szava a viharhoz is. Az elveszünk kifejezés mindenhol elhangzik, bár más-más „körítéssel”, illetve a kicsinyhitűségre utalás is mindhárom evangéliumban más-más értelmet kap (például Márknál „nincsen hitetek”) Jézus válaszában.

Az 5. feladat pedig azt célozza, hogy felismerjék: egy történetet vagy megtörtént eseményt ők sem pontosan ugyanúgy mesélnek el. Javasolom, hogy egy olyan bibliai történetet olvasson fel egy diák vagy maga a tanár, amelyet a gyermekek valószínűleg nem ismernek (például ApCsel 20,7–12).

A 6. feladatban a gyerekek maguk próbálkozhatnak továbbadni az evangéliumot. Ezzel segítjük őket kifejezni azt, amit már tudnak Jézusról. Füzetbe dolgozzanak, házi feladatként ajánljuk.

Énekjavaslat

EÉ 284/3 – Áraszd ránk a tiszta hit áldását

33. Hogy mindenki értse... • Bibliafordítások

Nagyon jó lenne, ha a hitoktató több, különböző fordítású Bibliát vinne magával az órára. Lehet különböző nyelvű, de lehet magyar nyelvű katolikus és protestáns Károli-Biblia is.

Az óra célja

Tapasztalják meg a tanulók, hogy a Biblia sokféle fordításban létezik, a fordítások kissé el is térnek egymástól, de a lényeg mindig ugyanaz, változatlan, örök.

Fogalmak

Septuaginta, Vulgata

Az óra menete

A javasolt ének megtanulásával, eléneklésével és imádsággal kezdjük az órát. A különböző nyelvű és/vagy fordítású Bibliákat nézzék meg a gyerekek, azután mutassák be őket: milyen nyelvűek, hol és mikor nyomtatták. Ez a motiváció felkelti az érdeklődést a fordítások témájához.

Három Biblia első lapja a tankönyvben is szerepel. Az első görög és latin nyelvű Ószövetség (görög betűkkel a *diathéké* szó szerepel, ami szövetséget jelent), a második a Vulgata és a harmadik a Vizsolyi Biblia. A gyerekek – miután megismerkedtek a tananyaggal – akár maguk is megfejtethetik, hogy melyik Biblia melyik.

Az 1. feladat játékos „bibliafordítás”. Az általuk tanult idegen nyelv segítségével próbálják meg lefordítani az egyébként jól ismert igét, Jn 3,16 elejét: *Mert úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta...*

A 2. feladat segítségével egy korábbi és egy újabb magyar fordítást hasonlíthatnak össze, és kereshetnek különbségeket a 43. zsoltár versei alapján. A különbségek több okból fakadhatnak. Lehet azért, mert az eredeti szó másik jelentését, jelentésárnyalatát tartották a fordítók odaillőnek, így a magyarban más szavak szerepelnek. Lehet azért is, mert a magyar nyelv is változott, és vannak szavak, amelyek régiessé váltak.

Lehetőség: a következő (34.) lecke 1. feladatát házi feladatként adhatjuk a gyermekeknek, és a megoldások megbeszélésével lehet kezdeni az órát.

Énekjavaslat

EÉ 281/3 – Szent feladat sürget engem

34. Honnan ismerős? • A Biblia és a világ

Egy játékos óra, melyben végiggondoljuk, hogy a Biblia hogyan jelenik meg a művészetekben, a nyelvben, a népszokásokban stb., s így felfedezzük, hogy a világ számára is milyen fontos könyv a Biblia.

Az óra célja

Lássák meg a gyermekek, hogy milyen széles körűen használt a Biblia a nyelvben, a művészetekben, a népszokásokban, az élet különböző területein.

Fogalmak

általános műveltség

Az óra menete

Az órát énekkel és imádsággal kezdjük. A témakör énekeit (mindet vagy némelyeket) ismételheti át a hittan csoport.

Az 1. feladatot már az előző órán házi feladatnak lehet feladni, de ha lehetőség van az órán számítógép használatára, akkor jobb, ha az órán foglalkoznak vele a diákok egyéni vagy páros munkában.

Néhány zenemű és film címét segítségül ideírjuk.

Zeneművek: Haydn: *A teremtés*; Johann Sebastian Bach: *János passió*; *Máté passió*; *Karácsonyi oratórium*; Händel: *Messiás*; Liszt Ferenc: *Krisztus*; Andrew Lloyd Webber – Tim Rice: *Jézus Krisztus Szupersztár*

Filmek: Zeffirelli: *A Názáreti Jézus*; *Egyiptom hercege*; Mel Gibson: *A passió*; *Brian élete*

A 2. feladathoz kérhetjük, hogy hozzák el a gyermekek az irodalomtankönyvüket. Ennek segítségével megnézhetik, hogy mit is tanultak a Bibliáról irodalomórán. Szépirodalmi műveket is biztosan ismernek. Ezeket a verseket a legtöbben hallották már: József Attila: *Betlehemi királyok*; Ady Endre: *Kis karácsonyi ének*; *Karácsony*. Ha ez a megoldás nem használható, akkor a hitoktató vihet magával egy verseskötetet, amelyből egy-két verset felolvas.

A 3. feladatban a közmondásokból a magánhangzók hiányoznak. A megfejtések a következők:

Aki másnak vermet ás, maga esik bele. (Péld 26,27)

Jobb adni, mint kapni. (ApCsel 20,35)

Aki nem dolgozik, ne is egyék. (2Thessz 3,10)

Ne tudja a balkéz, mit csinál a jobb. (Mt 6,3)

Ember tervez, Isten végez. (Péld 16,9)

Senki sem próféta a maga hazájában. (Lk 4,24)

Ha időnk engedni további szólásokkal, közmondásokkal is megismertethetjük a tanulókat. Néhány segítségképpen: az apostolok lován jár; bűnbak; belekerült, mint Pilátus a Krédóba; mosom kezeimet; a teremtés koronája; paradicsomi boldogság; tejjel-mézzel folyó Kánaán; salamoni ítélet stb.

A 4. feladatban látható műtárgyak sorrendben:

Munkácsy Mihály: *Krisztus Pilátus előtt* (olajfestmény)

Kovács Margit: *Szent család* (kerámia)

Polgár Rózsa: *Krisztus a győztes áldozat* (szőttes)

Az 5. feladat játékos otthoni tevékenységre motiválja a gyermekeket. Ráadásul a következő órán egy „fergeteges” (rajtuk múlik!) vetélkedőt is játszhatnak. Formátumnak ajánljuk az egykori „Mindent vagy semmit!” játék struktúráját kategóriánként különböző nehézségű kérdésekkel:

A Biblia köny- vei	Ószövetségi alakok	Újszövetségi alakok	Bibliai közmondások	Biblia a művészetekben
10 pont	10	10	10	10
20 pont	20	20	20	20
30 pont	30	30	30	30
40 pont	40	40	40	40
50 pont	50	50	50	50

Ehhez mi biztosítjuk a keretet, esetleg megadjuk a kategóriákat (természetesen ez az öt kategória bővíthető, változtatható), de mindenképpen a diákoktól kérjük, hogy a huszonöt (kategóriánként öt) kérdést ők hozzák!

Énekjavaslat

EÉ 280 – Itt az Isten köztünk

35. Hogyan lehet megmenteni? • Mózes születése

Mózes születése és megmentése

Mózes születésének története olyan, mint egy monda. Ugyanis több mondában szerepel, hogy az újszülött gyermeket egy úszó kosárba teszik, akit a jövőbeli nevelőszülők megmentenek. Egy nagyon régi születési mítosz, amely a mai napig mesékben is előfordul. A hőst nem sokkal a születése után kiteszik, akit aztán egyszerű emberek találnak meg és nevelnek fel.

Mózes nem egy királynak a fia, hanem az elnyomott héberek gyermeke, mégpedig a papi nemzetségből, Lévi házából. Az ő célja nem a trón megszerzése, hanem az, hogy a hébereket kivezesse Egyiptomból. Őt is üldözi egy rosszindulatú király. Anyjának sikerül három hónapig rejtegetnie, mert látta, hogy „szép”, azaz egészséges, erős vagy szép formájú. De a parancs szerint ki kell tennie a folyóra. A Nílus a gyermeket a király lányához vezeti, aki megmenti. De hogy kerül Mózes céljának helyszínére? Úgy, hogy a király lánya a vér szerinti anyát dajkaként alkalmazza. Miután a gyermeket elválasztják, a hercegnő adoptálja őt, és a Mózes nevet kapja. Sokan azt gondolják, hogy a héber mássalhangzók után a nevének jelentése: „vízből húztalak ki” – ahogyan azt az Ószövetség is írja. Azonban a Mózes név egyiptomi, és jelentése „ember, vagy valakinek a fia”. Ekkor az udvarban nő fel, és több lépcső szükséges ahhoz, hogy a zsidókhoz visszakerüljön. A jövőbeni vezetőnek héber identitása van, de udvari képzést kap, ami őt katonai vagy hivatalnoki pályára teszi alkalmassá.

Josephus Flavius szerint Mózesnek tábornoknak kellett lennie, és Szudánban vezetett hadjáratot. A bibliai történet szerint azonban inkább hivatalnoknak kellene elképzelni őt, aki egy építési hivatalnál dolgozik.

Gyilkosság és menekülés

Ebben a rövid történetben sok tisztázatlan dolog van. Miért megy ki Mózes a kényszermunkásokhoz? Meg akarja látogatni a rokonait? Csak most ismeri fel nyomorúságos sorsukat? Miért ütötte meg az egyiptomi a hébert? Ki volt ez az egyiptomi? Felügyelő, aki a lusta vagy elfáradt munkást ütötte meg? Az egyiptomi megütötte vagy agyonütötte a hébert? Milyen oka volt Mózesnek arra, hogy megölje az egyiptomit? Vérbosszúból tette? A következő jelenet a két héberrel azt a benyomást ébreszti, hogy Mózes olyasvalamihez nyúl hozzá, ami nem illeti meg. Minden esetre a héberek nem ismerik el tettét. Vajon Mózes már most érzi azt a nyomást, hogy meg kell menteni a népét? Ezek olyan kérdések, amelyekre nem kapunk választ az elbeszélésből. Úgy tűnik, hogy Mózes a törzsi szokások szerint vérbosszút áll, de ezután a fáraó halálos ítélete fenyegeti. Itt két különböző jogrendszer keveredik össze. Az egyik a hébereknél gyakorolt önvédelem (vérbosszú), a másik pedig az egyiptomiaknál érvényben lévő királyi törvény szerinti halálos ítélet.

Mózesnek menekülnie kell, mert az udvar tagjaként láthatóan az elnyomottak oldalára áll, és ezzel személyesen a fáraó ellen vét.

Az óra célja

Bemutatni, hogy az Ószövetség közös kincsünk a zsidósággal. Megismerni Mózes születési körülményeit, fiatalkorának brutális tettét.

Fogalmak

kényszermunka, megmenekülés, vérbosszú, gyilkosság, elmenekülés

Az óra menete

Ismertessük a kényszermunkára ítélt Izrael mindennapjait a diákok számára. Érzékeltsük, milyen nehéz sorsuk volt. A tankönyvi kép mai vályogvetést mutat be. Kérdezzük meg a diákokat, milyen munkának tartják ezt, miben látják a nehézségét. Idézzük fel az ősatyáknak tett ígéreteket, s vessük össze a mostani helyzettel. Érezzék a kettő között fennálló feszültséget.

Mondjuk el a fáraó brutális parancsát. Gondolkozzanak közösen, vajon miért a fiúgyermek életét követelte a fáraó. Próbálják a diákok az édesanyák helyébe képzelni magukat, elmondani, mit élhettek át akkoriban (1. feladat).

Közösen vagy egyénileg olvassuk el 2Móz 2,1–10-et (2. feladat)!

Az alábbi kérdések alapján vázlat is készíthető a füzetbe:

Milyen házból való?

Hány hónapig tudta édesanyja rejtegetni?

Hogyan tudott a csecsemő megmenekülni?

Valójában ki nevelte a fiút gyermekkoráig?

Ki adott a gyermeknek nevet?

Beszéljük meg, hogyan nevelhette édesanyja Mózeset. Mi mindent taníthatott meg neki, hogy a fáraó udvarában is megállja a helyét, népének ellensége között ne veszítse el hitét. Milyen változás történhetett Mózes életében, amikor a fáraó udvarába került, szerintük hogy érezhette magát.

Ezután mondjuk el, hogy valóban feszültségben élt, nehezen találta helyét. Mondjuk el, hogy egy alkalommal szemtanúja lett, hogy egy egyiptomi héber embert ver. Kérdezzük meg a diákokat, mit tehetett (3. feladat).

Ezután olvassuk el 2Móz 2,11–14-et!

Érdeemes végiggondoltni, miért avatkozik közbe Mózes. Sejtjük, hogy segítenie kell népén, csak annak módját nem ismeri.

ApCsel 7,22–25-ben olvassuk a következőket: *„Megtanították Mózeset az egyiptomiak minden bölcsességére, és kiváló volt mind szavaiban, mind tetteiben. Amikor pedig betöltötte a negyvenedik életévét, az a gondolata támadt, hogy meglátogatja testvéreit, Izrael fiait. Amikor meglátta, hogy az egyiket bántalmazzák, védelmére kelt, bosszút állt az elnyomottért, és leütötte az egyiptomit. Azt gondolta, megértik a testvérei, hogy Isten az ő keze által szabadítja meg őket. De nem értették meg.”*

4. feladat. Közösen keressük meg a Biblia végén található II. térképet: Kivonulás és pusztai vándorlás, s azon azt a helyet, ahová Mózes menekült.

Az 5. feladat totójának megoldása:

1.c   2.b   3.b   4.b   5.b   6.a

Énekjavaslat

EÉ 44 – Ó, felséges Úr

ÚÉ 215 – Új hálaének áldja

36. Ki vagyok én, hogy a fáraóhoz menjek? Mózes elhívása

A midjániak hagyományos legelője olyan hegy lábánál végződik, amelyhez az Isten hegye is tartozik. Sémita meggyőződés szerint az istenség szent hegyen lakik. A következőkből derül ki, hogy Mózes semmit sem tud a hely szentségéről.

Az égő csipkebokor. A szövegben nem olvasunk Isten hegyéről, hanem csak egy égő csipkebokorról és szent földről.

Az Isten angyala jelenik meg Mózesnek a csipkebokorból égő láng formájában. Az égő csipkebokor annak a jele, hogy Jahve kijelenti magát. Ezek után már nem az angyal beszél, hanem Isten maga. Úgy mutatkozik be, mint Ábrahám, Izsák és Jákób Istene, akit az elődök már imádtak. Tehát ő nem egy idegen, hanem az Isten, akiben Izrael és Mózes hisz. Probléma volt ugyanis, hogy a különböző atyák ugyanazt az Istent különböző helyeken tisztelték. Egyáltalán nem volt olyan magától értetődő, mint ahogy az napjainkban számunkra tűnik, hogy Ábrahám Istene ugyanaz volt, mint Izsáké vagy Jákóbé. Mózes feladatának része az, hogy ennek a név nélküli Istennek nevet adjon, és a különböző vallási hagyományokat közös nevezőre hozza. Mivel Mózes egy politeista környezetben kap mennyei felhatalmazást, nem mondhatja azt, hogy Isten küldött engem, hanem egy konkrét nevet kellett megneveznie. Az Isten nevét JHWH, kétszer is elmagyarázza a szöveg. Az első: Vagyok, aki vagyok, vagy Az leszek, aki leszek, és Én veled leszek. A második: A Vagyok küldött engem hozzátok. Isten nem úgy mutatkozik be, mint egy absztrakt filozófiai értelemben létező személy, hanem egy olyan valaki, aki az emberrel van, az ő segítője és támogatója. A kinyilatkoztatásban az Isten neve időtlen, örök.

Az isteni kinyilatkoztatás célja nem vallási, hanem politikai. Mózesnek ki kell vezetnie Egyiptomból a hébereket. Mózes megpróbál különböző érvekkel többször is kibújni a feladat alól. Isten és Mózes beszélgetése az elhívási történetek mintáján alapszik. Mózes hosszasan alkudozik, míg az Isten türelme is véget ér, mégis enged Mózes érvelésének, és szószólóként Áront adja mellé. Ahogy a próféták Isten szájaként hirdetik Isten üzenetét, úgy kell Áronnak közölnie a néppel azt, amit Mózes Istentől kap feladatként.

Az óra célja

Megláttatni, hogy Isten még egy törvényen kívülit is ki tud választani és nagy feladattal megbízni. Mózes elhívásának történetén keresztül ráismerni, mennyire húzódozunk a nagy feladatok előtt.

Fogalmak

kiválasztás, elhívás, szent, Isten neve

Az óra menete

Játsszuk az óra elején azt, hogy egy kevésbé talpraesett (bár ennek kiválasztásával óvatosak legyünk!) diákunkat megkérjük egy kevésbé motivált feladatra, amitől húzódozna. Például írjon egy levelet a csoport nevében az igazgatóhelyettesnek, hogy szeretnének hittanórán másik teremben lenni. Figyeljük meg a reakciókat, a tiltakozást, még rá is játszhatunk, hogy minél nagyobb tiltakozás és kifogáskeresés bontakozzon ki.

Ezek után meséljük el, hogy Mózeset az Isten szólította meg és hívta egy nagy feladatra, amely hatalmas tiltakozást váltott ki belőle.

A hegyre való ráhangolódásként oldjuk meg az 1. feladatot: például Ábrahám és Izsák a Mórijjá földjén lévő hegyen (1Móz 22).

Majd olvassuk el 2Móz 3,1–12-t, s figyeltessük meg a találkozás körülményeit, Mózes elhívását (2. feladat).

Ezt segíthetik a tankönyvben található kérdések; az ezekre adott válaszok alapján vázlat készíthető a füzetbe:

Milyen természeti csodát lát Mózes? – Ég a csipkebokor.

Miért kell Mózesnek a saruját levennie? – Szent hely, ahol áll.

Miért takarja el Mózes az arcát? – Félt rátekinteni Istenre.

Mit közöl Mózes az Isten? – Elküldi a fáraóhoz, hogy kivezesse népét Egyiptomból.

Mi a jele annak, hogy Isten küldi Mózeset? – Megígéri, hogy vele lesz.

Beszélgessünk a szent helyről, amely azért szent, mert Isten jelenléte szenteli meg.

Beszélgethetünk a tankönyvben szereplő Chagall-képről is. Szerintük mit emelt ki a festő, mi tűnik nekik fel, mi tetszik nekik rajta, mi nem, vagy esetleg van-e valami zavaró a képen?

Keressük meg együtt a Bibliánk II. számú térképén a Hóreb-hegyet, s nézzük meg, mekkora utat tett meg Mózes a nyájjal.

Utána pedig olvassuk el 2Móz 3,11–15-öt és 4,1–16-ot. Majd pármunkában dolgozzuk fel a táblázatot (3. feladat).

Mózes kérdései, kifogásai	Isten válasza
Ki vagyok én, hogy a fáraóhoz menjek, és kihozzam Izrael fiait Egyiptomból?	Veled leszek. (Ennél a hegynél fogjátok tisztelni az Istent.)
Ha megkérdezik tőlem, ki küldött, mi a neve, mit mondjak nekik?	Vagyok, aki vagyok. A Vagyok küldött engem hozzátok.
Hátha nem hisznek nekem, és nem hallgatnak szavamra, hanem azt mondják, hogy nem jelent meg nekem az Úr?!	A bot kígyóvá változik, a keze keblébe dugva poklosságtól fehérlik, a Nílusból vett víz pedig vérré válik a szárazon.
Nem vagyok én ékesen szóló.	Én leszek a te száddal és megtanítalak arra, hogy te beszélj!
Küldj mást, akit küldeni tudsz!	Van neked egy testvéred, Áron. Beszélj vele, add szájába a szavakat. Ő majd beszél helyetted a néppel.

Ezután beszélgethetünk feladatainkról, hogyan szoktuk a kihívásokat fogadni, miért szoktunk kibúvókat keresni. Ilyen nehézségek esetén észrevesszük-e a rendelkezésünkre álló segítséget? Erősítsük, hogy Isten mindig ott van mellettünk, tőle kaphatunk bátorítást.

Az óra végén pedig oldjuk meg a 4. feladatot, amelynek nincsen egyetlen helyes válasza, hagyjuk, hogy a gyerekek gyűjtsék össze ezeket, tanárként csak a beszélgetés továbbsegítésére törekedjünk.

Énekjavaslat

EÉ 470 – Jöjj, ébressz bennünk

ÚÉ 208 – Áldalak, jó Uram

37. Miért? Miért a nehézség? • A tíz csapás

A héberек helyzete sokkal nehezebbé válik. Az elején nem tudják, mi ennek az oka, csak akkor derül ki számukra, amikor a királynál panaszkodnak, hogy az egyre gyarapodó terhek mind Mózesnek és Áronnak a fáraónál tett látogatására való reakció következményei. Mózes és Áron ismét a fáraóhoz megy.

Ahogy az elhívás alkalmával Isten a vonakodó Mózeset felhatalmazza csodatevéssel, itt az egyiptomi varázslókkal folytatott erőpróba bontakozik ki.

Például a bot, amely kígyóvá változik, ami az egyiptomiak szemében olyan varázstrükk, melyet az egyiptomi mágusok is tudnak. Mózes botja viszont arra is szolgál, hogy az egyiptomi csapásokat véghezvigye, és a tengert kettéválassza. De ez a bot egy hatalmi szimbólum is. A bot birtoklása a viselőjének, tartójának autoritást kölcsönöz.

A fáraó előtt Áron botja elnyeli a mágusok botját. Nyilvánvaló Áron fölénye, de ezt a fáraó nem ismeri el győzelemként. Végso soron Isten szándékából következik, hogy hatalmát erős ellenfélle szemben akarja megmutatni. Ezért keményíti meg a fáraó szívét.

Ez az epizód készíti elő a csapásokat, amelyek egy erőpróbának az eszközei, hogy a fáraó ellenállását megtörjék. Betegségek, kártevők, sáskák, homokvihartól elszínezett víz, besötétedett égbolt mind a mai napig ismertek az egyiptomi emberek számára. Az egyiptomi csapások az egyiptomi különlegességnek tűnnek, melyek más országokban kevésbé vagy egyáltalán nem ismertek.

Az elsőszülöttek megölése

Az elsőszülött nem a legidősebb gyermek, hanem az, akit egy asszony először szült és hímnemű. Mert, ha az elsőszülött gyermek egy lány volt, abban a családban nem volt elsőszülött. Az is lehet, hogy az elsőszülött korán meghalt, akkor ez a második gyermekre nem száll rá, hanem ebben az esetben sincs elsőszülött gyermek. Az elsőszülött egy egész életen át az marad. Ennek a csapásnak teljesen más háttere van, mint a többinek. A Szentföldön az az elv érvényes, hogy az elsőszülött Istené. Ez a szokás az egyiptomiak számára idegen.

A döntő csapásra Izraelnek fel kell készülnie. Nemcsak egy akkori történésről van szó, hanem annak évenkénti ismétlődő megünnepléséről, a páskaünnepről, melyet Izraelben Niszan hónap 14. napján ülnek meg.

Az elsőszülöttek megölése nem a csapásokhoz és nem is a kivonuláshoz tartozik, hanem a páskaünnephez. Eredetileg olyan rítusról lehetett szó, melyet egy új év kezdetén mutatnak be egy bárány áldozata által, hogy a bajt elhárítsák. Ebből a célból kellett az ajtófélfákat befesteni vérrel. Azaz a vérnek kellett megakadályoznia, hogy az izraeli családok elsőszülötteit megöljék.

Az óra célja

Felismerni, mennyit kellett Mózesnek küzdenie a néppel és a fáraóval. Megismerni a zsidók egyik főünnepét. Láttatni Isten vezetését a nehézségekben.

Fogalmak

tíz csapás, páska, kivonulás

Az óra menete

Az óra elején gondoljuk végig, milyen útravalót vitt magával Mózes Egyiptomba. (Bizonyosságot Isten léte felől, pontos feladatot, úti célt, segítséget a feladat elvégzéséhez a jelek formájában, Áron személyében és Isten ígérétében, hogy vele lesz.) Lássuk meg, hogy kétségeit is magával viszi.

Ha van időnk, játszunk el a képzeletbeli találkozást Mózes és Áron vagy Mózes és a nép között.

Mondjuk el a tankönyv elején található szakaszt, milyen örömmel fogadják Mózeset, majd hogy fordulnak ellene. Beszéljük meg, a fáraó miért reagál Mózes kérésére azzal, hogy még inkább megnehezíti a munkát. (Mert a fáraó istenkirály, a munka megszakítása pedig lázadásra adhat alkalmat.)

2Móz 7,1–13-t olvassuk el, s válaszoljunk meg a kérdéseket (1. feladat).

Fogalmaztassuk meg a tanulókkal, mi a csoda, illetve ők mit neveznek csodának.

Ezután a 2. feladat utasítása szerint a 7–12. fejezeteket lapozzák végig, s írják ki a tankönyvbe, milyen csapások érték Egyiptomot.

A vizek vérré válnak – Békák – Szúnyogok – Böglyök – Dögvész – Hólyagos fekély – Jégeső – Sáskajárás – Sötétség – Egyiptomi elsőszülöttek megölése

A 10. csapással hosszabban foglalkozzunk. Mondjuk el jelentőségét, a kivonulásra való felkészítést, a páska és a kovásztalan kenyér elrendelését.

A 3. feladat megoldása:

A hónap *tizedik* napján minden családnak házanként vennie kellett egy *bárányt* vagy egy *kecskét*. Ha kevesen lennének egy bárány elfogyasztásához, akkor a legközelebbi *szomszéd*dal kell megosztaniuk. A báránynak *hibátlannak*, *hímnak* és *egyévesnek* kell lennie.

A hónap tizennegyedik napjának *estéjén* kell a bárányt levágni, majd elkészíteni. A húst *tűzön* kell megsütni úgy, hogy a feje, a *lábszárai* és a belső részei együtt legyenek. A családnak a húst *kovásztalan* kenyérral és *keserű füvekkel* kell megennie. Az állat vérével pedig meg kell kenni a két *ajtófélfát* és a szemöldökfát. Az Úr *páskája* ez.

Mert az Úr azon az éjszakán átvonul Egyiptomon, és minden *elsőszülöttet* megöl. Csak az menekül meg, akinek ajtaján ott a *vér*.

A 4. feladat megoldása

Az első hónap tizennegyedik napja estéjétől kezdve egyetek kovásztalan kenyeret	a hónap huszonegyedik napjának estéjéig.
Tartsátok meg ezt a napot	nemzedékről nemzedékre örök rendelkezés szerint.
Hét napon át ne lehessen	kovászt találni házatokban.
Még az első napon	távolítsátok el a kovászt a házatokból!
Tartsátok meg a kovásztalan kenyér ünnepét,	mert éppen ezen a napon hoztam ki seregeiteket Egyiptomból.

Énekjavaslat

EÉ 332 – Mit Isten akar énvelem

ÚÉ 3 – Valaki így kiált

38. Honnan hová? • Kivonulás, pusztai vándorlás

Ha egy nép vagy legalábbis egy törzs 40 éven keresztül a Sínai-félszigeten akar élni, akkor nem tudnak ide-oda vándorolni zárt menetelési rendben, hanem egy nagy területet kell felosztani, hogy a nyájaik, melyekből tulajdonképpen élnek, elegendő élelmet találjanak. Ez azt jelenti, hogy egy nagy oázis volt a központjuk. Ez a központ először a szent hegy közelében volt, később pedig Kadesben, ahol nyilvánvalóan elegendő víz volt ahhoz, hogy az egész csoportot ellássa. Ha rossz idő volt, akkor mindenkinek a központba kellett térnie, mivel a pusztában nem volt elegendő élelem. Isten az áldást hozó időjárásban nyilatkoztatja ki magát. Amikor Mózes a pusztai vándorlás során Istennel akart beszélni, akkor a kijelentés sátrába ment be. Isten felhő alakban jelent meg és állt meg a sátor felett.

Az óra célja

Megláttatni, hogyan gondoskodik Isten Izrael fiairól, hogyan veszi körül szeretetével az aggódó és zúgolódó népet.

Fogalmak

kivonulás, pusztai vándorlás

Az óra menete

Az óra elejét kezdjük azzal, hogy megbeszéljük, mit kell összepakolnunk, ha nagyobb útra megyünk? Mit kell magunkkal vinni? Ezután beszéljünk arról, mi történik egy költözés alkalmával. Ehhez képest mondjuk el, hogy a zsidók mit vittek magukkal (1. feladat): az elrendelt kovásztalan tésztát teknőstül, illetve az egyiptomiaktól kért ruhát, valamint ezüst és arany ékszereket.

2Móz 14,10–14-et olvassuk el együtt, válaszoljuk meg a tankönyv kérdéseit, beszéljük meg, mekkora félelem lehetett úrrá Izrael fiain (2. feladat).

2Móz 14,23–31-et ismertethetjük mi magunk is (3. feladat).

Mondjuk el, hogy a kivonulással új korszak kezdődik Izrael fiainak életében. Kettős érzés lehet bennük: a szabadságé és a létbiztonságtól, az ismeretlentől való félelemé. Isten szeretete azonban velük van.

Ezek után ismertessük a pusztában való vándorlás nehézségeit, majd keressék ki páros munkában a diákok, hogy mit ettek és ittak Izrael fiain a pusztában. Az egyes igeszakaszokat nem kell együtt végigolvasni, csak a kérdésre keressék a választ (4. feladat).

Igehely	Helyszín	Isten gondviselése
2Móz 15,22–25	Mára	A keserű víz édes lesz
2Móz 15,27	Élim	Tizenkét vízforrás
2Móz 16,1–5	Szin pusztája	Kenyér a mennyből
2Móz 16,11–16.31	Szin pusztája	Manna, fürjek
2Móz 17,1–7	Refidim	Mózes vizet fakaszt a sziklából

Ezután mondjuk el, hogy nemcsak az éhséggel és szomjúsággal kellett megküzdeniük, hanem elleneséges népekkel is. Röviden ismertethetjük az első összecsapást az amalekitákkal.

Az óra végén beszéljük meg a matróz mondata alapján, mekkora hitre volt szükség ott, a pusztában.

Énekjavaslat

EÉ 101 – Zengd lelkem, ez új reggelt

ÚÉ 83 – Az Úr van itt

39. Mi az alap? • A Sínai-hegynél

A Sínai-félszigeten elhelyezkedő szent hegynek három neve is van:

Hóreb (a Deuteronomiumban), Sínai (főként az Exodustól Numeriig) és Párán pusztája (5Móz 33,2 és Hab 3,3).

Isten első beszédét Mózes megbízatása foglalja keretbe.

Istenhez való kapcsolatában Izraelnek háromszorosan meghatározott identitása jelentkezik:

1. **Tulajdon**, amelytől az ember többé nem tud elszakadni.
2. **Papok királysága**. Isten mint király alatt áll mindenki. Olyan közel, mint a papok. Izraelt kizárólag az Isten szolgálatára rendelt papi létformának kell vezérelnie, amikor az ő szavának/parancsolatainak való engedelmségről van szó.
3. **Szent nép**. Ez felbonthatatlan kapcsolat. Isten mint családfő mindenkihez eljuttatja áldását, azzal a feltétellel, hogy a szövetséget meg kell tartani. Izrael egzisztenciája a hallgatásban és a szövetség megőrzésében áll fenn.

Mózesnek a szövetségkötésig fel kell készítenie a népet az Istennel való találkozásra, meg kell szentelnie őket. Az ókori elképzelés szerint Isten szentsége átszáll a hegyre, így arra csak külön elhívottak léphetnek.

Tízparancsolat

A szövetségkötés középpontjában két törvénygyűjtemény áll.

Felépítése: bevezetés, preambulum, Istent érintő ígék, az emberi együttélés szabályai.

A Tízparancsolat nem az ember szabadságának korlátozása, hanem Isten ajándéka, amely a szabadságban élt életet teszi lehetővé. A parancsolatok megtartása hálás elismerése és továbbadása annak, amit Isten a népért tett.

A Tízparancsolat szombatra vonatkozó parancsának részletezése a leghosszabb, hiszen a teremtett ember méltósága jelenik meg abban, hogy részt vesz Isten alkotói ritmusában.

Az óra célja

Megláttatni a szövetség jelentőségét Izrael életében. Megismerni a parancsolatokat.

Fogalmak

Szövetség, szövetségkötés, Tízparancsolat

Az óra menete

Beszélgessünk az óra elején a szövetségről. Kik és miért kötnek szövetséget?

Feleljünk a matróz kérdésére.

Térjünk át az eddigi szövetségkötések ismételtesére. Ehhez nyújt segítséget az 1. feladat.

Név	Jel	Ígélet
Nóé (első szövetség)	szívárvány	nem lesz többé özönvíz a föld elpusztítására
Ábrahám (második szövetség)	körülmetélés	sok utód, Kánaán földje, Isten megvédi őt, általa nyer áldást a föld minden népe

Emeljük ki, hogy a Sínai-hegynél Isten nem Mózesrel akar szövetséget kötni, hanem egy egész néppel. Ebben a szövetségben Isten engedelmséget kér a néptől, és azt ígéri, hogy valamennyi nép közül Izrael népe lesz az ő szent, tulajdon népe.

Isten ígéire a nép egy akarattal így válaszolt: Megtesszük mindazt, amit az Úr mondott.

Ezután olvassuk el közösen a Tízparancsolatot mint a szövetségkötés jelét.

A 3. feladat megoldása

Ne csinálj magadnak semmiféle istenszobrot..., ne imádd, és ne tiszteld azokat!

Ne mondd ki hiába Istenednek, az Úrnak a nevét!

Emlékezzél meg a nyugalom napjáról, és szenteld meg azt!

A 4. feladat helyes sorrendje

5, 1, 2, 6, 4, 7, 3 (de ha zavaró így nekik, akkor kezdhetik a 4-essel is a számozást, akkor: 8, 4, 5, 9, 7, 10, 6)

A parancsolatok felosztásáról említsük meg, hogy ez csak a keresztény hagyományban alakult így. Figyeljük meg Rembrandt képét, mit tart Mózes a kezében? Miért ábrázolja így?

Beszéljük meg a diákokkal, szerintük miért kellett leírni a parancsolatokat? Gyűjtsük össze a táblára véleményeiket!

Aztán az 5. feladatban közösen keressük ki, és írjuk a tankönyvi vonalra:

Azért, hogy tanítani lehessen azokat. Vessük össze ezt a választ a diákokéval.

Végül vitassuk meg a matróz gondolatait.

Énekjavaslat

EÉ 57 – Áldjad én lelkem

ÚÉ 219 – Az Úr szent nevét

40. Mózes és a kivonulás – Összefoglalás

Ebben az összefoglaló leckében a feladatok megoldásait közöljük.

1. Fejtsd meg a keresztrejtvényt!

					1.	S	A	R	U										
2.	T	Ű	Z	O	S	Z	L	O	P										
			3.	V	Ö	R	Ö	S											
4.	V	Á	L	Y	O	G	V	E	T	É	S								
			5.	H	Ó	R	E	B											
6.	K	O	V	Á	S	Z	T	A	L	A	N								
					7.	P	Á	S	K	A	B	Á	R	Á	N	Y			
							8.	V	É	R									
					9.	V	A	G	Y	O	K								

1. Mózesnek ezt kellett levennie a lábáról, mert szent helyen állt.
2. A vándorlás során Isten éjjel ebben a formában vezette a népét.
3. _____ - tenger, amelyen száraz lábbal kelt át a választott nép.

4. Ezt a munkát is végeztették az egyiptomiak a héberekkal.
5. Ennél a hegnél hívta el Isten Mózes.
6. Ilyen kenyeret sütöttek a héber asszonyok a kivonulás előtti estén.
7. Az Úr rendelte el a héberok számára a 10. csapás előtt.
8. Ezt kellett jelként a hébereknek az ajtófélfára kenniük.
9. Ezen a néven mutatkozott be Isten Mózesnek a Hóreb-hegynél.

Megoldás: SZÖVETSÉG

2. Milyen esemény kapcsolódik az alábbi helyszínekhez?

Nílus: Ide rejti egy kosárban Mózes az édesanyja; vize vérré válik Isten csapásakor.

Refidim: Mózes vizet fakasztott a sziklából.

Midján földje: Itt telepedett le Mózes, amikor Egyiptomból el kellett menekülnie.

Hóreb-hegy: Égő csipkebokor – Itt hívta el Isten Mózes.

Mára: A keserű víz édessé vált, amikor Mózes egy botot dobott bele.

Sínai-hegy: Isten szövetségkötése a néppel, Tízparancsolat.

3. Rakd időrendi sorrendbe az alábbi eseményeket!

Mózes a fáraó udvarában	2.
Szövetségkötés	10.
Átkelés a Vörös-tengeren	8.
Mózesnek menekülnie kell	3.
Tíz csapás	6.
Mózes születése	1.
Vándorlás a pusztában	9.
Mózes és Áron a fáraónál	5.
Kivonulás	7.
Mózeset elhívja az Úr	4.

5. Milyen rokoni kapcsolatok fűzték Mózeshez az alábbi személyeket?

Áron – testvére

Fáraó lánya – nevelőanyja

Fáraó – nevelő apja

Cippóra – felesége

Jetró – apósa

41. Hogyan élhető meg a közösség? • Ünnepek

A világvallások modulon belül a zsidó nép történetének kezdeti szakasza után ünnepeiken keresztül vizsgáljuk meg a zsidóság ma is élő vallásgyakorlatát.

Az a három főünnep, amelyre a szentélynél gyülekezik össze a nép, a földművelési hagyományokhoz (aratás/betakarítás) kapcsolódik, valamint nomád hagyományból (páska) ered.

Az aratás ünnepén a mezei vetés legjavát Istennek ajánlják fel, de a többi ünnepen sem szabad üres kézzel megjelenni a templomban, hanem minden learatott, betakarított terméskből hálaáldozatot kell hozni Istennek.

Hatásos a 17. vers felszólítása: „Évenként háromszor jelenjék meg minden férfi az Úristen színe előtt!”

A másik igehely (a Sömá) pedig Izrael legalapvetőbb hitvallását tartalmazza, melyet az istenfélő

zsidók reggeli és esti imádság során recitálnak a mai napig. Izrael Istene abban az időben, amikor ez a hitvallás született, még nem számított az egyetlen létező Istennek, de Izrael számára az egyetlen volt, valahogy úgy, amiképpen a szerelemben is a szeretett ember mindig az egyetlen és egyszeri marad (vö. Énekek 6,8kk).

Jézus is az 5. verset idézi válaszként arra a kérdésre, hogy melyik a legfőbb parancsolat (lásd 43. lecke).

Az óra célja

Megláttatni a diákokkal, hogy az ünnepek segítenek bennünket a közösséghez tartozás megélésében.

Fogalmak

ünnep, kóser, Sömá

Az óra menete

Kezdjük az órát a képről való beszélgetéssel! Kulcsszavak lehetnek: asztalközösség, ünnep, hétköznapi, vágy, túlzás. Kérdések lehetnek: Illik olvasni étkezőasztalnál? Illik sapkában ülni asztalnál?

A matróz megjegyzéséből a keret szót érdemes kiemelni, mert az ünnepek gyakorlatilag kereteket adnak az életünknek, keretezik a köztes időszakokat.

A következő főszövegrészt az alábbiak szerint dolgozzuk fel a diákokkal: kérjük őket, hogy önálló olvasás után húzzák alá a lényeges szavakat egyenes vonallal, az ismeretlen szavakat/szókapcsolatokat pedig hullámmal, majd utána beszéljük meg az olvasottakat. Hangsúlyozzuk a heti ritmust, hiszen ez az egész világ rendjét meghatározza.

Az 1. feladat kiegészítése:

kovásztalan kenyerek ünnepe

az *aratás* ünnepe

a *betakarítás* ünnepe

A 37. leckében már előkerült a páska ünnepének eredete, itt felfrissíthetjük ismereteinket, illetve megláthatjuk, hogy ez nemcsak egy 4000 éves emlékezés, hanem ma is valós ünnep a zsidók számára.

Beszélgünk a kóser étkezéssel, és tegyük fel a kérdést: ehetnek a zsidók töltött káposztát tejjel?

A Sömá bevezetésében vannak érdekes, lényeges fogalmak, amelyeket tanítsunk meg: mezúza, tefillin (ez utóbbit látjuk is a 88. oldalon lévő bár-micvás képen).

Adjuk fel tanulásra a Sömát, és a következő órán kérdezzük ki!

Énekjavaslat

EÉ 481 – Mily boldog ház

ÚÉ 184 – Istenünk, itt hozzuk néked mindenünk

42. Hogyan él ma a zsidóság? • Mai judaizmus

A zsidóság ma is élő vallás, amelynek vannak különböző irányzatai; ezekről a tankönyvbe bekerült információ elegendő.

Magyarázat a Potok-idézethez: Rengeteg citátumot lehetett volna választani akár a *Nevem Asher Lev* című regényből, akár annak folytatásából, az *Asher Lev örökségéből* vagy éppen ebből a *Kiválasztott* című könyvből. A lényeg, hogy szeretnénk megszerettetni a stílusát, hitelességét – most még nem is feltétlenül a diákokkal, sokkal inkább a tanító kollégákkal.

Az óra célja

Megmutatni a diákoknak, hogy nem egy holt vallásról beszélünk, és nem is csak a kereszténység gyökereiről, hanem egy ma is élő vallás színes gyakorlatát és sokféle elágazását próbáljuk jobban megérteni.

Fogalmak

Talmud, judaizmus, diaszpóra

Az óra menete

Kezdhethetjük az órát az elmúlt alkalommal feladott Sömá kikérdezésével, majd az új leckét indítsuk a matróz megállapításával, illetve azzal a mondattal, amelyre ő reagál. Beszéljünk erről, ki hogyan gondolkodott erről eddig.

Az 1. feladat kérdését a Potok-idézethez kapcsolódva kiegészíthetjük, és megkérdezhetjük a diákokat, hogy ők miket sorolnának, szerintük mit kell megtennünk önmagunkért.

A főszöveg feldolgozását választhatjuk úgy, hogy az egyes irányzatokat tartalmazó bekezdéseket létszámtól függően egyesével vagy párosával adjuk ki, és mindenkitől kérjük, hogy egy jellemző mondatot próbáljon megfogalmazni az adott irányzat képviselőjétől. Például a reformista mondhatja: „Minket ábrázol ez a bal alsó kép is, hiszen nálunk nők is lehetnek rabbik!”

A 2. feladat megoldása

monoteizmus	egyistenhit
tefillin	bőr imaszíj
zsinagóga	a tanítás helye
Tóra	Mózes könyvei, a törvényt tartalmazó szent iratok
Sömá	<i>Halld meg, Izrael</i> kezdetű hitvallás
Talmud	a Tórát magyarázó szent könyv
judaizmus	a zsidó vallás görög neve a Kr. u. 70-et követő szétszórás idejétől
kóser	szigorú vallási szabályok szerinti tiszta étkezés
jesiva	talmudiskola
Bar-micva	13 éves korban a fiúk vallási nagykorúvá válási szertartása
diaszpóra	szétszóratottság

A 3. feladatban nem feltétlenül vannak kötelezően leírandó jó válaszok, gyakorlatilag az Ábrahámnak adott ígéretről József megbocsátani tudásán át az exodusig sok minden ide sorolható.

Énekjavaslat

EÉ 351 – Jó Atyám az Isten
ÚÉ 103 – Tégy eggyé, Urunk

43. Új a szövetség? • A szeretet parancsa

Máté evangélista a második parancsolatot a felebarátról nyomatékosan azonos rangúnak nyilvánítja az elsővel, mégis két parancsolat marad meg. A másodikat az elsővel egyenlővé teszi, de nem abban az értelemben hogy a második az első felváltaná, hanem abban az értelemben, hogy az első komolyan vétele szükségképpen a második gyakorlásában kell hogy megjelenjen, és azáltal kell bizonyítást nyernie: a kettő elválaszthatatlanul egy!

Az óra célja

Felismertetni diákokkal, hogy a törvény betöltése a szeretet, ezzel újul meg az Istennel kötött szövetség.

Fogalmak

törvény, a szeretet parancsa, új szövetség

Az óra menete

A nyitó szöveg és a matróz megjegyzése alapján kezdjük a beszélgetést azzal, hogy most fontos-e egyáltalán a törvény.

A szeretet fajtáinak megbeszélése után olvassuk el a kék keretes írást. Tisztában vagyunk azzal, hogy Harry Potter képe egy hittankönyvben megosztó lehet, mégis próbáljuk meg a könyvben megfogalmazott szavakat értelmezni a szeretet erejéről. Természetesen az 1. kérdésre válaszolhatunk is ezek alapján, hogy Harry esetében „csak” az úgynevezett filia-szeretet jelentkezhet, éppen ezért szükséges továbbsmerni, és az agapé-szeretetet megismerni.

Ezt Jézus nagy parancsolatában halljuk; ő az életével tett erről bizonyosságot.

A 2. kérdésnél a felebarátra vonatkozó kiegészítést fontos hangsúlyozni.

Az Augustinus-mondatról és a „húsba metsző” szeretetről való beszélgetés során pedig újra mutassunk rá arra, hogy Jézus életével és halálával egyértelműen megmutatta, hogy mi ez az agapé-szeretet.

Énekjavaslat

EÉ 571 – Nem szeret senki, senki igazán

44. Küldetésünk? ♦ A missziói parancs

A Feltámadott utolsó megjelenése egyben azt a távlatokba mutató pontot is képezi, amelyre nézve Máté megtervezte és kialakította evangéliumát. Ebben a kijelentésben a missziói parancs révén válik nyilvánvalóvá, kicsoda Jézus valójában, és ki volt már a földi létben. Az, amit földi életében hirdetett és parancsolt, most teljes mértékben és végérvényesen hatályba lép, és egyben a világ minden népe számára hozzáférhetővé és kötelezővé válik.

A missziói parancs tanúsága szerint minden népet tanítvánnyá kell tenni, azaz felvenni Jézus iskolájába. Jézus tanulója lesz valaki, amennyiben megkeresztelkedik. A keresztség által bízta rá magát az ember az Atyára és a Fiúra azért, hogy betöltse őt a Lélek, amelyet az Atya a Fiúnak adott, és amelyben mindketten egyek.

A zárómondat az evangélium visszatér a maga kezdetéhez (vö. „én veletek vagyok” és „Immánuél – velünk az Isten”). Csak Jézus hatalma és az ő velünk maradó jelenlétének ereje által lehet a nagy feladatot teljesíteni.

Az óra célja

Megláttatni a diákokkal, hogy keresztényként mi a valódi küldetésünk, és mit jelent az a felelősség, ami keresztségünk alkalmával bízott ránk.

Fogalmak

missziói parancs, Pártfogó

Az óra menete

A 7. lecke 4. feladatában Pál apostol munkája kapcsán már előkerült a missziói parancs, kezdetjük az órát az erre való visszaemlékezéssel.

Az 1. feladatban magát az igét (Mt 28,18–20) rakhatjuk ki; a következő órára adjuk fel a diákoknak kötelező memoriterként megtanulni.

A 94. oldalon található, Réz-Nagy Zoltán által készített képpel kapcsolatban adjuk fel úgy a 2. feladatot, hogy arra kérjük a diákokat, nézzék a képet, miközben többször felolvassuk (vagy ők felolvassák) a missziói parancsot. Mit vesznek észre elsősre, másodikra?

A főszöveg a keresztény vallás egyediségéről szól, a jobb felső kép pedig az ágfalvi templom előtt készült 2013 pünkösd hétfőjén, amikor egy határokon átívelő szolgálatba induló munkatársat állítottunk szolgálatba. Ebben az ökumenikus közösségben a Lélek munkájára is emlékeztetve magunkat engedtünk el fehér galambokat.

A 3. feladat megoldása:

1b, 2a, 3c, 4c, 5a, 6b

Ez a lecke elsősorban a missziói parancsról szólt, a keresztségről bővebben az 56. leckében tanulunk majd.

Énekjavaslat

EÉ 567 – Mindig áldom

45. Biztos, hogy más? Miben más? • Hasonlóság és különbözőség a felekezetek között

Egy test az egyház. Krisztusé.

Első textusunk az úrvacsoráról szól, amelynek evése és ivása sajátos közösséget hoz létre: egyfelől részesít Krisztus halálának üdvszerző hatásában, aki testét és vérért (életét) áldozta; másfelől gyülekezetté, egyházzá, Krisztus testévé kapcsolja azokat, akik ebben az eseményben részesülnek.

Második textusunkban, amikor Pál a gyülekezetről, mint Krisztus testéről beszél, nem csupán hasonlattal él, hanem egy valóságos tényről rögzít, amely megfelel a Krisztusban lenni fogalmának. Amikor azt mondjuk, hogy a gyülekezet Krisztus teste, az azt jelenti, hogy a keresztények közösségét Krisztus személye és szeretetből fakadó áldozata alapozza meg, tartja fenn és formálja. Az egyes ember a keresztség által lesz részesévé ennek a közösségnek.

A 12. fejezet hosszan részletezett hasonlata két alapgondolatot tár elénk:

1. Minden test különböző tagokból áll.

2. Ezek a tagok egymásra vannak utalva, és ezért mindegyikük fontos. Ennek a tudata kell hogy meghatározza a különböző kegyelmi ajándékok együttműködését az egyházban.

Az óra célja

Bemutatni a diákoknak a keresztény felekezeteket, és megismertetni velük a helyén kezelt hasonlóságokat és különbözőségeket.

Fogalmak

felekezet, ökumené

Az óra menete

Kezdhethetjük az órát a puzzle-képpel, valamint asszociációkkal, hogy milyen felekezeteket tudnak maguktól felsorolni a diákok.

Akasztófajátékkal néhány nehezebbet akár fel is adhatunk nekik, például *methodista*.

A szöveg feldolgozását adjuk ki (létszámtól függően) egyéneknek vagy pároknak, és kb. 5 perc után ők mondják el a többieknek az általuk olvasott felekezetről az információkat.

Mindenképpen mondanak el személyes élményeket, a következő kérdések segíthetnek ebben: Voltatok-e már katolikus misén? Voltatok-e már református esküvőn? Voltatok-e már ortodox templomban? Stb.

A 2. feladat megoldása

Római katolikus	Evangelikus	Református	Ortodox
hét szentség szerzetesrendek kereszt a templomban	Luther Márton egyszerűbb templom- belső, de oltárkép van papok nőülhetnek négy sola-elv kereszt a templomban	nincs oltárkép Úr asztala betlehemi csillag a tornyon papok nőülhetnek kereszt a templomban	ikonosztáz igehirdetés nélküli liturgia papok nőülhetnek (szentelés előtt) kereszt a templomban

Énekjavaslat

EÉ 474 – Úgy fogadd be a testvért

ÚÉ 103 – Tégy egygé, Urunk

46. Jézus utáni kinyilatkoztatás? Az iszlám rövid története

A világvallások modulon belül fontos, hogy a nyugati vallásokról legyen egy rövid áttekintésünk, méghozzá időrendi sorrendben. Ily módon tekintettük át a zsidóság történetét, így foglalkoztunk nemcsak kívülállóként a kereszténységgel az elmúlt három leckében, és így szánunk három leckét az iszlámmal való rövid ismerkedésre is.

A választott igevers az „akol” címszót egészíti ki valami fontossal, a „más juhokon” keresztül rápillanthatunk a nem zsidó népekhez vezető húsvét utáni küldetésre, és a zsidókból és nem zsidókból álló egy gyülekezetre. Az akol értelmezése persze lehet még ennél is szélesebb, hiszen nem tudhatjuk pontosan, hogy kik is fognak majd egyszer hallgatni Jézus szavára. A jövő idejű igealak (hallgatni fognak) azt mutatja, hogy ez majd egyszer így lesz, sőt a pogány háttérű keresztény közösségek létrejöttével már lényegében meg is valósult Jézus kijelentése. A kérdés az, hogy miért ne tekinthetnénk egy másik kinyilatkoztatáson alapuló vallásra is egy másik „akolként”?

Az óra célja

Megismertetni a diákokkal az iszlám vallás kialakulását és azt, hogy többféle istenismeret létezik a világon.

Fogalmak

Mohamed, Allah, Mekka, Korán, szúra

Az óra menete

Kezdhetjük az órát rögtön az 1. feladattal, amelyben szintén minden válasz elfogadható bekarikázva és aláhúzva is, hiszen a gyerekek eddigi tudására, ismereteire kérdez rá, de a beszélgetés során nem baj, ha a *többitenhit* és az *erőszak* kikerül az általánosan jellemzőnek gondolt dolgok közül.

Mohamed életének feldolgozását akár már az előző órák egyikén kiadhatjuk lehetőségként egy érdeklődőbb diák számára kiselőadásként, és akkor tőle hallanak az osztálytársak egy bővebb verziót a tankönyvben szereplő vázlatához képest. Ez alapján írjanak pontba szedett vázlatot a füzetükbe!

A matróz lenti véleménye kapcsán beszéljük meg, hogy a diákok mit szoltak volna Mohamed kezdeményezéseihez, illetve egyáltalán mit gondolnak a 21. században a „behódolásról”. Idézzék fel, hogy mit tanultak az engedelmességről a Család-modul során!

A Koránról való beszélgetésben a 114 szúra és az Íszáról szóló információt fontos rögzíteni (Ísza mint próféta a muzulmánok számára). Érdekességként – amennyiben lehetőség van rá, például könyvtárból – be lehet vinni egy koránt az órára, hogy belelapozhassanak a gyerekek.

Énekjavaslat

EÉ 568 – Kegyelem, nagy kegyelem

47. Mi a hívő kötelessége? • Muzulmán hétköznapok

Mindhárom nyugati vallás alapvető kegyességéhez tartozik az Istennel való kapcsolat (imádság), a felebarát segítése (adakozás) és a befelé figyelés egy-egy frekventált időszakban (böjtölés). A mátéi szakasz is erről a személyes kegyességről ír, annak megfelelő gyakorlásáról, és nem az abban való tetszelgésről, sőt éppen ennek a veszélynek az elkerüléséről.

A Hegyi beszédben Jézus természetesen a zsidó gyakorlatot tudta mércének használni, de tanítványainak szánt tanítása érvényes mai keresztények számára is. A zsidók a rendszeres imádságot reggel, délben és este végezték a zsinagógákban, de az egyébként bárhol gyakorolható volt. Jézus nem a meghatározott imahelyek ellen fordul, hanem a kegyes magamutogatás hamis gyakorlata ellen.

Jézus szerint a böjt is csak akkor igazi, ha olyan, mint egy „ünnep”, amely nem kegyes teljesítményként akar megjelenni. Mindhárom esetben döntő a lelkület, amelyből a cselekvés fakad, és az az érték, amelyet az ember annak tulajdonít.

Az óra célja

Megismertetni a diákokkal a hétköznapokon és ünnepeken keresztül azt, hogy mit kell megtennie egy „átlagos” muzulmánnak, ha „jó hívő” akar lenni.

Fogalmak

öt pillér, ramadán, zarándoklat, mecset, dzsámi, minaret

Az óra menete

Kezdjük az órát a matróz kérdésével, akár dramatizálva is megjeleníthetjük. Kérjünk valakit, aki vállalkozik arra, hogy ő lesz „a kötelesség” (vagy kinevezhetünk egy széket is), és a többiek álljanak be hozzá viszonyítva olyan távolságra az osztálytermen belül, ahogyan érzik saját viszonyukat a kötelességhez. A tanár miniinterjút készíthet mindenkivel, hogy miért ott áll, ahol.

Az öt alappillért többféleképpen feldolgozhatjuk. Egy lehetőség, hogy felírjuk az öt nevet egy-egy lapra, létszámtól függően kihúzzuk a gyerekekkel, és mindenki azt próbálja elképzelni, amit húzott. Amennyiben számítógép és internet vagy iskolai könyvtár használata megoldható órán, akkor kutatómunka formájában is feladhatjuk nekik ezt a feladatot.

Az 1. feladatban az adakozás, az imádkozás és a böjtölés kerül elő a Hegyi beszédben, az öt pillérből három. Jézus ott nem beszél a hitvallásról, és nincs szó a zarándoklat szükségességéről sem. Szembetűnő különbség talán a „feleslegből való” adakozás és az „özvegyasszony két fillérje” típusú (bár azt a történetet csak kiegészítésként mondhatjuk el) adakozás között van.

Az istentiszteleti helyekről és a két nagy ünnepükről szóló szövegrész feldolgozásával zárjuk az órát, és beszéljünk a lenti képről is, amely egy mekkai zarándoklaton készült. Ezen a hádzson azért van mindenki fehér ruhában (a szegény indiai vécepucoló és a dúsgazdag arab sejk egyaránt), hogy ezzel is Allah előtti egyenlőségüket fejezzék ki.

Énekjavaslat

EÉ 293 – Örök Isten, áldj meg minket

48. Békés vagy erőszakos vallás? • Túllátni a dzsihádon

Szélsőségek nélkül. Az 1. feladat megfejtése foglalja össze azt, milyen lelkülettel erről a témáról beszélni lehet. Jézus felkavaró mondata beleillik abba a sorba, amit így kezd: „Ne gondoljátok...” (lásd még Mt 5,17). Jézusnak itt el kell háritania egy félreértést: a követés sem nem békés, sem nem „családbarát” dolog. A kard jelenti az üldözést és a meghasonlást is. A kardot értelmezhetjük egyfajta belső harcként is, sőt igazából így érthetjük meg, mire gondolhatott Jézus.

Azt is mondjuk el, hogy létezik ugyan olyan penge, amelyet csak egy éllel látnak el, de a bibliai kép mindig *kétélű* kardot feltételez, ezért a „kardot hoztam” kifejezés sem csupán üldözést és meghasonlást jelenthet.

Az óra célja

Megláttatni a diákokkal, hogy egy vallás célja soha nem a pusztítás, és ha vannak is extrém oldalhaj-tásai, az soha nem jelenti a vallás igazi értelmét.

Fogalmak

dzsihád, síiták, szunniták

Az óra menete

Kezdjük rögtön az 1. feladat megoldásával (*szélsőségek nélkül*), mert csak ezzel a lelkülettel lehet erről a témáról beszélni. A tanárnak tisztában kell lennie azzal, hogy a médiából szerzett információk esetleg más arányokat mutathatnak, hangsúlyokat torzíthatnak, de alapos megismeréssel ezek az arányok helyre kerülhetnek.

A matróz kérdése alapján beszéljük meg Jézus felkavaró mondatát a fentiek, illetve a dominós kép mellett leírtak értelmében. A kép is talán azt segíti megérteni, hogy ne akarjunk mi lenni az első dominó, és ne hagyjuk, hogy eldöntsön minket egy másik dominó.

A 2. feladatnak nem célja, hogy tendenciózus legyen, de azt szeretné tudatosítani és megértetni a gyerekekkel, hogy mennyire fontos az árnyaltabb, differenciáltabb gondolkodás, amely nem engedi meg, hogy az extrém szélsőségekből általánosítsanak, hanem a példamondathoz hasonlóan képes azt megláttatni, hogy mindig a „vannak olyan” kezdetű mondatok állnak közelebb a valósághoz.

A 3. feladatot házi feladatnak adjuk fel, bár az otthoni fogalmazás előtt beszéljük meg bizonyos támpontokat a két kép segítségével. Az elsőt csupán külsőségekben látszik, hogy a 361-es versenyző milyen valláshoz tartozik, de ezzel a „légynek sem árt”, sőt büszkén viseli a burkát. A második képen az arab felirat alatt a két kard ellenben azt mutatja, hogy a kb. 15 százaléknyi síita hívő között van nagyjából 1 százalék, akik nemcsak gondolják, hogy lehet fegyvert fogni a nem muzulmánok ellen, hanem meg is teszik. A 2014–2015-ös események fényében, az Iszlám Állam nevű terrorszervezetről (és *nem* vallásról!) is lehet beszélni, de mindig azzal a megfelelő körültekintéssel, hogy amit ők tesznek, az nem az iszlám vallás lényege.

Énekjavaslat

EÉ 233 – Mi Urunk, édes Atyánk

TEREMTETT VILÁG

49. Baj van a Földdel! A Földdel van baj? Felelősségünk

„A természeti környezet gyorsuló pusztulása és a globális klímaváltozás immár realitás. Hatását az emberek szó szerint saját testükön érzik: hőség és aszály, viharok és heves esőzések, olvadó gleccserek és árvizek, kieső termés és terjedő betegségek. A globális éghajlatváltozás átfogóan veszélyezteti a mai és még inkább az eljövendő generációk életfeltételeit, valamint az emberen kívüli természetet. Biológiai, szociális és térbeli kihatásai ezért komoly kihívást jelentenek az emberiségnek. A kihívásra cselekvően kell válaszolnunk. Isten gondjainkra bízta a teremtést, ezért felelősek vagyunk érte.

Az éghajlatváltozás és környezetpusztulás hatásainak már ma is évente sok tízezer ember esik áldozatul főleg a világ legszegényebb területein. Az ivóvíz- és termőtalajkészlet csökkenése – ami a változások egyik következménye – a menekülés és a háborús összecsapások egyik fő okává válik, amely szoros kapcsolatban áll a béke és a biztonság kérdésével. Az uralkodó tudományos nézet szerint a globális éghajlatváltozás, amelynek jelentős részben és szinte biztosan az ember a kiváltója, visszafordíthatatlanul megkezdődött, és kihatása sok ember, valamint számos élőhely túlélését veszélyezteti.

Függetlenül attól, hogy milyen mértékben okozója az emberi magatartás a globális klímaváltozásnak, szükséges az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentése és a megváltozott körülményekhez való alkalmazkodás. Erre kötelez az előrelátás és a felelősség, amelyet legfőképpen a legkiszolgáltatottabb embercsoportok és a következő generációk iránt viselünk. A szegényebb országok eddig jóval kisebb mértékben járultak hozzá az éghajlatra káros üvegházhatású gázok kibocsátásához, mint az ipari országok, ugyanakkor a fejlettebb országok könnyebben tudnak alkalmazkodni a megváltozott viszonyokhoz. Az éghajlatváltozás ezért a globális igazságosság problémáját is alapjaiban érinti.

Jelentős erőfeszítésekre van szükség ahhoz, hogy mérsékeljük és lehetőség szerint elkerüljük a környezetet pusztító, valamint az éghajlatot károsító magatartást, továbbá hatékony stratégiákkal kell alkalmazkodnunk a klímaváltozás körülményeihez. Ahhoz, hogy az emberiség meg tudjon felelni ennek a próbatételnek, mindenkinek részt kell vállalnia ebben a feladatban. Az előttünk álló kihívás jelentős, de értékeken alapuló cselekvésünk és önmérséklésünk által a helyzet pozitívan befolyásolható.” (Részlet a Magyar Katolikus Püspöki Konferenciának a teremtett világ védelméről szóló körleveléből)

„(46) A környezet pusztulásának nagysága mára már nyilvánvalóvá vált. Ennek tudatában és a modern írásmagyarázat eszközeivel és tapasztalataival vizsgálhatjuk meg az Ó- és Újszövetség tanítását az ember élőlénytársaihoz fűződő kapcsolatáról. Nem csupán a Teremtő eredeti szándéka meghatározó, hanem e kapcsolat megbomlása is a bűnbeesés által, és ennek újjászületése a Jézus Krisztus által hozott megváltásban.

(47) A Teremtő minket, embereket azért hívott el, hogy küldöttjeiként alázattal és tisztelettel viseltessünk a teremtett világ iránt, azt alakítsuk, használjuk és megőrizzük. Ezen összefüggésben nem csak az ember méltósága, hanem cselekvésének korlátai is megfogalmazásra kerültek. A teremtéstörténetben (1Móz) az ember különleges szerepet és helyet kap a teremtett lények közt. »Hódítsátok meg a földet. Uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain és a földön mozgó minden élőlényen.« Így szól feladatunk rövid és tömör összefoglalása (1Móz 1,1–28). A két kulcsszóval, melyek a meghódítani és az uralkodni, óvatosan kell bánnunk. Már korábban is többször kifejezte az egyház, hogy ezen kifejezések semmiképp sem érthetők úgy, mintha felhatalmazást kaptunk volna az elnyomásra és a kizsákmányolásra.

(53) Az ember a kezdetek óta igyekszik kibújni azon kötelezettsége alól, hogy a teremtésnek megfele-

lelő, a világot megtartó és alakító magatartást tanúsítson. Ezzel nemcsak saját létét fenyegeti, hanem az egész világot. A bűnbeesés egyértelműen azt mutatja, hogy bár az ember tisztában van feladatával, önmegsemmisítő önhittségében és konokságában szembeszáll vele, és minden teremtett lényt magával ránt a romlásba. A történet Isten teremtett és jó világa és a szétrombolt valóság közti szörnyű ellentétet rögzíti. Meg kell említeni, hogy a bűnbeesés az Isten által teremtett világra is kihat. Az ember Istentől függetlenül, teljes hatalmának tudatában saját maga kívánja meghatározni létezésének szabályait, hogy eldönthesse, mit tekint jónak és rossznak. E hibás gondolkodásmód következményei (1Móz 3,7–24, Róm 1,18–32 és 7,14–24) minden élőlény kapcsolataira kihatnak. Átkai így megnyilvánulnak a férfi és nő, az állat és ember, ember és föld, és ember és munka viszonylatában is. Halált hordozó energiák szabadulnak fel általa (1Móz 4,8–16). Isten eredeti szándékának betöltésére bár méltatlanná váltunk, de ő ennek ellenére is megtartotta azt és áldásaiban részesíti az embert (1Móz 8,21–22).

(70) A teremtéstörténetben központi helyet kapott az emberi felelősségvállalás. De nemcsak ekkor, hanem a megváltás után is csak egyetlen támaszunk lehet: Jézus Krisztus, Isten fia. A keresztény életet így áthatja a folytonos és fejlődő megújulás, mely új értelmet ad az életnek. A régi emberkép halott, az új pedig él. Krisztushoz fűződő kapcsolatunkban alakítanunk kell környezetünket és kultúránkat oly módon, hogy gátat szabunk tetteinknek. Ebben a világban az ember Isten küldötte, mert erre lett kiválasztva a teremtés során, és a technika korában is annak kell maradnia.

(71) Az imént bemutatottakból és az alapvető, a teremtésről és megváltásról való hitbéli elmélkedésekből le kell vonnunk a következtetéseket, melyek gondolkodásunknak és cselekvésünknek új utat szabhatnak. Olyan eredményekhez juthatunk, melyek alapjaikban nem újak, de a Biblia üzenetének fényében új értelmezést nyernek. Nem szabad őket azonban balga módon csodatevő formulaként értelmezni. Mert bár a gyökeres változás fontossága általánosan elfogadott, a módszerekről, a szükséges áldozatokról és a beavatkozás mértékéről még viták zajlanak. Konszenzusra kell jutni a társadalommal, amely megalapozhatja az egyéni életvezetést, a gazdasági rendet és az ökológiai kérdésekre érzékeny politikát. A templomok fontos feladata, hogy felhívják a figyelmet a kihívásra és a felelősség mértékére. Élesíthetik az elmét, segítséget nyújthatnak az értékelés mércéjének megállapításában, építő kritikai párbeszédre invitálhatják a különböző társadalmi csoportokat, valamint jó példát mutathatnak saját híveiknek. A teremtett világ iránti felelősségben az egyház küldetése az emberi tevékenység felé azzal a négy fő követeléssel fordul, amelyek ezen kívül is egyre nagyobb figyelmet és fontosságot nyernek: egy új életstílus szükségessége, ökológiailag összeférő gazdálkodás és ökológiai nézőpontú politika, valamint a teremtésről szóló egyházi tanok újbóli vizsgálata.”

(Felelősséggel tartozunk a teremtett világért – A Német Evangélikus Egyház Tanácsa és a Német Püspöki Konferencia közös nyilatkozata, 1985. Szemelvények.)

Az óra célja

Felébreszteni a felelősséget, hogy Istentől kapott feladatunk a teremtett világ megőrzése és munkálása. Megláttatni, hogy mindenki tehet ezért valamit.

Fogalmak

felelősség, teremtett világ, ökológiai lábnyom

Az óra menete

Az órát a tankönyv alapján vagy projekt munkában is feldolgozhatjuk.

A tankönyvi rész 4. feladatának megoldása
Műveld és őrizd.

Ökológiai lábnyom-kalkulátorok:
<http://www.kothalo.hu/labnyom/>
<http://www.glia.hu/okolabnyom/index.php>
<http://www.lepjegyoldet.hu/okolabnyom-szamitas>

Nyomtatott verzió nincs, mivel ezek kalkulátorok.
De ha mégis szeretnénk hasonlót bevinni az órára, akkor a következő oldalról nyomtatható:
http://www.pedagogusvilag.hu/feltoltes/feladatlapok/pk_tud_1009_kved_3o_4o_fl_16.pdf.

Projektmunka esetén szükség van nagy lapra, a témához kapcsolódó képekre, filcekre, ragasztóra, ollóra. A csoport létszámától függően alakítsunk csoportokat; mindannyian azt a feladatot kapják, hogy készítsenek kortársaik számára igényesebb figyelemfelkeltő plakátokat ezzel a címmel: *Baj van a Földdel! A Földdel van baj? – A mi felelősségünk.*

Egy-egy kisebb témára is fókuszálhatnak a csoportok. Ez által a munkaforma által mindenki aktív részese lehet az órának, könnyebben véleményt alkot, és kifejezésre juttatja gondolatait.

Énekjavaslat

EÉ 44 – Ó, felséges Úr
ÚÉ 191 – Minden, mi él

50. Isten ura a természetnek, gondviselés Teremtésleírások a zsoltárokbán

8. zsoltár

A zsoltár szerzője az Úr dicséretét énekli meg. Az Úr Izrael uralkodója, és egyúttal az egész teremtett világ ura. A teremtmények dicsősége és nagysága kétségkívül a Teremtőjük dicsóságából és nagyságából következik. Ez abból is megfigyelhető, hogy az Úr neve betölti az egész földet. A költő az Úr fenségét inkább egy különleges nagyság és a dicsőség kifejeződéseként magasztalja, úgy mutatván be Istent, mint egy tekintélyes uralkodót, akinek neve mindenütt, az egész földön az ő jelenlétére utal. Ez a fenség nemcsak az egész földre, hanem a világmindenségre is kiterjed, majd eljut a központi részhez is: az emberhez. Isten az emberben nyilvánítja ki hatalmának teljes erejét, ám egészen különleges módon: állandó gondviselés és az Úr tetteire való emlékezés formájában.

A zsoltár szerzője szembeállítja Istennek a „gyermek és a kicsinyek ajka” által megnyilvánuló erejét a lázadó és az ellenség erejével. Isten ereje semmiképpen sem az erőszak, a kényszer vagy a megsemmisítés által jut kifejezésre, hisz Istenben nem a káosz iránt vonzó romboló hajlam, hanem a változás igazi erejeként jelentkező szeretet uralkodik. Ez az a szeretet, mely hasonló a gyermekek minden hátsó vagy mérlegelő szándékot, bármilyen önös érdeket kizáró, szülők iránti szeretetéhez. A gyermekek, igaz, kívülről erőtlenné, gyengékké, kiszolgáltatottaknak tűnnek, de ez az erőtlenség, kiszolgáltatottság lehetővé teszi a gyermekek számára azt, hogy valóban gyermekek legyenek, a szülőknek pedig azt, hogy igazi szülők legyenek. Isten tevékenységének logikája pont abban mutatkozik meg, hogy Isten az erőtlent és a kicsinyt használja fel szeretete erejének kimutatására.

A 4. versben a költő felvillantja az éjszakai égbolt látványának magával ragadó képét, ahol az égről,

a Holdról és a csillagokról szól. Ezek az égitestek a környező népeknél istenségeknek számítottak, itt azonban a költő Isten olyan művészi alkotásaiként mutatja be őket, melyek az Isten és az ember szolgálatában állnak. Isten saját kezével alkotta meg őket. A Napot nem említi az éjszaka miatt.

Az 5. vers felteszi a kérdést: Mi az ember? E kérdés az egész zsoltár gerincét képezi. Hol az ember helye egy ilyen fenséges világegyetemben, továbbá mindannak a keretén belül, ami a földön létrejött? A kérdés nemcsak a pusztán tudományos érdeklődést foglalja magában, hanem a hétköznapi élettapasztalatból eredő egyéni csodálkozást is: az ember valóban kicsiny és jelentéktelen még a földi kereteken belül is, hát még a világűr mérhetetlen távolságaihoz képest, akkor pedig honnan tesz szert ekkora nagyságra és méltóságra? A költő kérdésében elhangzott fogalom, az *enôš*, valójában az embert annak történelmiségében, korlátozottságában, mulandóságában és tehetetlenségében mutatja be.

Ezek után egy hat teljes igéből álló sorozat következik, melyeknek alanya Isten, tárgy pedig az ember. Az első kettő e sorozatban különös fontosságú: *zkr* (megemlékezni) és *pqd* (látogatni, törődni, gondot viselni), mindkettő Istennek az ember iránti személyes viszonyáról szól. Isten az eget, a Holdat, a csillagokat és az embert azonban különböző módon teremtette. Az előbbieket tárgyaknak teremtette, és megerősítette a helyükön (a *kûn* ige jelentése: megerősíteni), míg az emberről annak korlátozottságában, mulandóságában és esendőségében szüntelenül „megemlékezik”, és „gondot visel reá”, kinyilvánítva iránta személyes ragaszkodásának jeleit. Miért oly nagy és jelentős az ember Isten szemében, hogy kivételezett bánásmódban részesíti? Ki és mi is valójában az ember? Az ember nagysága már a teremtés során megadatott, és az ember pont azért ember, mert maga az Isten saját dicsőségében „emlékezik meg róla”, és „visel gondot reá. Ezek után négy olyan ige következik, melyek által Isten még a teremtés folyamán különleges nagyságot ruházott az emberre. Az első ige (*hsr*) rámutat az embernek a teremtés során elfoglalt helyére: az ember már teremtésekor különlegesen magasra került: majdnem isteni lényvé vált. Az Isten fogalmának kifejezésére itt az *'el Çhîm* szót használták, melyet többféleképpen is lehet fordítani: 'mint Isten' vagy 'mint isteni lény'. Egyes fordítás szerint, 'mint angyalok'. Akkor ez azt jelentené, hogy az ember már teremtésekor Isten trónja mellé került.

A harmadik ige (*mšl*) a számára megadatott magas pozíciónak következményét fejezi ki: az ember irányítja Isten teremtményeit: Isten nevében ő az „igazgató”. Gyakran megesett, hogy az ember e tényt téves módon értelmezte és váltotta valóra. Rendre megfélekedett arról, hogy saját nagyságát Istentől kapja, aki az ember gondját viseli és megemlékezik róla, s ezért neki magának is oly módon kellene viszonyulnia Isten teremtményeihez, mint ahogy Isten viszonyul hozzá. A negyedik ige (*šît*) az embert az állatvilággal hozza kapcsolatba: a háziállatokkal és a vadállatokkal, a halakkal és a madarakkal. A reá bízott világ ábrázolása koncentrikus körökben történik. Mindezt az ember ajándékkul kapta, azonban nem arra, hogy kegyetlenül tönkretegyje őket, hanem hogy velük együtt élvezze és megossza a föld közös életterét, mely mindenki számára – úgy az embernek, mint a halaknak és a madaraknak – teljesen érdemtelenül adatott.

(Božo Lujić: *A Biblia alapkérdése: Mi az ember? A 8. zsoltár exegetikai és teológiai elemzése*. http://www.gff-szeged.hu/filestore/downloads/biblikuskonferencia/Bk2008_himnuszok_Imadsagok.pdf)

104. zsoltár

Az egész zsoltáron a világ szépsége és jó rendje felett érzett öröm húzódik végig. A szépségben és a rendben a Teremtő nagysága válik nyilvánvalóvá. Ebben a zsoltárban is felismerhető az „ég tengeréről” alkotott elképzelés, mint ahogy az a Genézisben is. Ez a „tenger” a felett a mennyboltozat alatt terül el, melyet Isten fáradság nélkül feszített ki, mint egy sátrat. Az ég tengere fölé építette Isten a mennyei palotáját. Ő maga szelek szárnyán jár, akinek a szolgálatára áll a vihar és a villámlás. A Földnek biztos alapja van, tehát biztos lakhelyet nyújt az embereknek. Egy embernek a teremtett lények között van a helye, nincs úrként kiemelve, mint a Genézisben. Izrael környezetében a Nap és a Hold istenségnek számított, Izrael számára azonban Isten által teremtett és az égre helyezett fényforrások. A teremtés lenyűgöző csodái közé tartozik, hogy a széles tengeren hajók járhatnak. Minden, ami él, Isten gondviselésére van utalva. Az ember Isten iránt hálás, és ezért örvendezik az Úrnak.

Az óra célja

Megismerni, hogy az eddig tanult teremtéstörténeteken kívül máshol is találunk a Bibliában teremtésleírásokat. Megláttatni, hogy ezek mind a teremtő Isten nagyságát mutatják be.

Fogalmak

teremtés, kultúrparancs, gondviselés

Az óra menete

Kezdhetjük az órát barkochbával, melyben az „ember” szót kell kitalálni. Majd térjünk rá arra, hogy sokan keresik arra a választ, mi az ember valójában.

A 8. zsoltárt együtt olvassuk fel, majd közösen keressük a válaszokat a tankönyvi kérdésekre (1. feladat).

Gondolkodjunk el a matróz mondatán!

Ezután oldjuk meg a 2. feladatot, megoldása:

Mert én az Úr, a te Istened, erősen fogom *jobb kezedet*, és ezt mondom neked: Ne félj, *én megsegítlek!* (Ézs 41,13)

Én az Úr, vagyok a te Istened, arra tanítalak, ami javadra válik, azon az *úton vezetlek*, amelyen járnod kell! (Ézs 48,17)

Ha mások megfélemednének is, *én nem feledkezem meg* rólad! Íme, *tenyerembe véstelek!* (Ézs 49,15–16)
Mielőtt megformáltalak az anyaméhben, már *ismertelek*. (Jer 1,5)

Ezután ismét egy feladatmegoldás következik (3.), amely a következő zsoltár számát adja ki.

Megoldása:

Ennyi évre szegődött el Jákób Ráhelért: 7

Ebből vonj ki annyit, amennyi emberpárról a teremtésben olvasunk: $(7)-1=6$

A kapott összeget szorozd meg annyival, ahány versből a 8. zsoltár áll: $6 \times 10 = 60$

Ehhez adj hozzá annyit, amennyi napon át esett az eső az özönvíz alkalmával. $60 + 40 = 100$

Ehhez adj hozzá még annyit, ahányadik napon az Isten elhelyezte a világító testeket az égbolton: $100 + 4 = 104$

Ez a zsoltár elég hosszú, ezért önálló olvasásra adjuk fel. Majd közösen dolgozzunk a tankönyvi kérdések megválaszolásán. Kérdezzünk rá, hogy a diákok miként értelmezik a 30. verset (5. feladat).

Ezután mondjuk el, hogy ez a zsoltár egy himnuszhoz hasonlít, amely az Istent dicséri mindazért, amit megteremtett.

Gondolkoztassuk el a tanulókat, hogy ők mi mindenért tudnak most hálát adni Istennek. (Össze lehet az előző óra anyagával hasonlítani.) (6. feladat)

Énekjavaslat

EÉ 101 – Zengd lelkem

ÚÉ 171 – Mikor látom egeidet

51. Hogyan jelented ki Gondviselésedet, Uram?

Illés és a szárazság

Illés a kánaáni befolyástól érintetlen Jordánon túli országrészben, Gileádban lakik. Minden előzmény, hely- és időmegjelölés nélkül azt olvassuk róla, hogy szembekerül a királlyal. Az Úr szolgálatában áll Illés, az élő Istenre tett esküvel halált hozó ítéletet, szárazságot hirdet meg Izraelnek, amelynek véget is csak ő vethet. Illésnek el kell rejtőzködnie Aháb üldözése elől. Magát Illést is sújtja a szárazság, de Isten gondoskodik róla. Illést az Úr igéje vezeti Sareptába, amely a Földközi-tenger partján fekszik. Izraelben hiába várják Baaltól az esőt, itt a föníciai asszony az Úr igéjére bízta magát, így részesül is az Úr áldásában. Az asszonynak a próféta kívánsága alá kell rendelnie a saját szükségleteit, de épp ez által a lemondás által ismeri fel benne azt, akin keresztül az Úr szól.

Az óra célja

Megláttatni, hogy a nehéz körülmények között is megmutatkozik Isten segítsége. Felismerni, hogy Isten ma is gondját viseli a világnak.

Fogalmak

Baal, próféta, gondviselés, mindennapi kenyér

Az óra menete

Az órát kortörténeti bevezetővel kezdjük: Izrael kettészakadása, Aháb király, aki felesége nyomán Baal istenséget tisztelte. Magyarazzuk el, ki volt Baal, illetve kérdezzük meg, kik a próféták, s mi az ő feladatuk.

Ezután olvassuk el együtt 1Kir 17,1–7-et, majd válaszoljuk meg együtt a tankönyvi kérdéseket (1. feladat).

Beszélgessünk arról, hogy a szárazság ma sem ritka, idéztessük fel, hogy emlékeznek-e hasonló időjárásra (2. feladat).

Ezután önállóan olvassák el a sareptai özvegyről szóló történetet, majd pármunkában a Biblia segítségével az ügyesebbek fejből töltsék ki a lyukas szöveget.

A 3. feladat megoldása:

Illést az Úr a Szidónhoz tartozó *Sareptába* küldte, méghozzá egy *özvegyasszonyhoz*.

A város bejáratánál találkoztak össze, amikor az özvegyasszony épp *fát* szedegetett. Illés az asszony után kiáltott, hogy hozzon neki egy kis *víz*et és egy kis falat *kenyeret*. Az özvegyasszony azonban szomorúan jegyezte meg, hogy épp az utolsó étkezésükhöz készülnek, mert otthon már csak egy *marék* lisztje van a fazekában és egy kevés *olaja* a korsójában. Lepényt akar ebből sütni magának és a fiának, aztán pedig *meghalnak*.

Illés biztatta az özvegyasszonyt, hogy ne *féljen*, mindent tegyen úgy, ahogy ő mondja neki. Készítsen *lepényt*, és hozza el neki, magának és *fiának* csak ezután készítsen. Mert az Úr az, aki így szól: „A *lisztes* fazék nem ürül ki, az *olajos* korsó nem fogy ki, míg az Úr *esőt* nem ad a földre.” Az asszony Illés beszéde szerint járt el, s valóban minden nap *ettek/jóllaktak*.

Beszélgessünk arról, milyen hite lehetett az özvegyasszonynak? Mit tettek volna a tanulók az özvegyasszony helyében? Ehhez kiindulópontot adhat a matróz megjegyzése.

Ezután pedig Luther *Kis kátéj*ának „mindennapi kenyér” magyarázatán keresztül beszélgetünk arról, hogyan gondoskodik ma rólunk Isten. Ennek konklúziója lehet az 5. feladat megoldása, ahol saját válaszaikat írják le a diákok.

Énekjavaslat

EÉ 57 – Áldjad én lelkem

ÚÉ 175 – Hála, hú kegyelmedért

52. A legkisebbre is gondod van? ♦ A mustármag

A példázat bátorítani akar és világossá tenni, hogy a siker Isten ügye, és éppen ezért biztosak is lehetünk felőle. Az ember cselekvése, aki fog egy mustármagot, Jézus működését ábrázolja, amelyben az Isten országának élete elkezdődik. Amikor az evangélista fáról és annak az ágain ülő madarokról beszél, akkor azzal az Isten országának végső formájára gondol, továbbá a pogányokra, akik szintén meghívást kaptak az örök életre.

Az óra célja

Megláttatni, hogy Isten a legkisebbekről is gondoskodik.

Fogalmak

mustármag, Isten országa, növekedés (példázat)

Az óra menete

Az óra elején beszélgetünk a tanulókkal, ki melyik országba szeretnének eljutni, s miért. Utána mondjuk el, hogy mi egy olyan helyen szeretnénk majd élni, amelynek nincsenek GPS-koordinátái. Megtudhatják, melyik ez a hely, ha megfejtik a rejtvényt.

1.	I	L	L	É	S				
2.	S	Z	Á	R	A	Z	S	Á	G
3.	T	E	R	E	M	T	É	S	
4.	E	N	N	I					
5.	N	O	É						
6.	O	L	A	J					
7.	R	E	G	G	E	L			
8.	S	Ö	T	É	T	S	É	G	
9.	Z	S	O	L	T	Á	R		
10.	Á	L	O	M					
11.	G	A	B	O	N	A			
12.	A	H	Á	B					

Beszélgessünk arról, hogy hallottak-e, tanultak-e már róla? Mit tudnak Isten országáról? Az angol nyelvű kép is segíthet a beszélgetésben: érdemes elmondani, hogy az Egyesült Államokban a legtöbb településen ki van írva városnév alá, hogy hányan laknak ott, mekkora a populáció. Ez a kép azt próbálja bemutatni, hogy az Isten országában nem feltétlenül az a lényeg, hogy hányan élnek ott, hanem hogy te beletartozol-e.

Ezután olvassuk el a mustármag példázatát, s dolgozzuk fel a tankönyv alapján.

Az órára a tanár vigyen magával *mustármagot* és celluxot!

Énekjavaslat

EÉ 449,4 – Irgalmas Jézusunk, járj velünk

ÚÉ 219 – Az Úr szent nevét

53. Kísértések között vár növekedést? A búza és a konkoly példázata

Lelki életünkben Jézus példabeszéde által vált közismertté ez a gyomnövény, mely a mennyek országának jó magjával együtt növekszik az aratásig, amikor is a tiszta búzától elválasztva összegyűjtik, kévébe kötik és elégetik (Mt 13,24–30).

A magyar szöveg a példabeszédben szereplő görög „zizanon” fogalmat – melynek eredeti jelentése 'gyom' – a hazánkban közismert gabonagyom, a „konkoly” szóval fordítja. Ez az Európában elterjedt, a mérsékelt éghajlatot kedvelő s a szegfűfélék családjába tartozó gyomnövény azonban Palesztinában csak ritkán és szórványosan fordul elő. Annál inkább megtalálható a gabonatermesre igen veszélyes konkolyperje (szédítő vadóc), amely egyike a néhány mérgező anyagot tartalmazó pázsitfűféléknek.

A konkolyperje fejlődésének kezdeti szakaszában nagyon hasonló a gabonanövényekhez (búzához, árpához). Csak a növekedés során mutatkozik meg a gabonátábla szennyezettségének mértéke, amikor a bibliai kor földművese már nem sokat tehetett a gyorsan fejlődő gyomnövény ellen. Bojtos gyökérzete annyira összefonódik a gabonáéval, hogy nem lehet kihúzni anélkül, hogy a gabonanövény meg ne

sérülne. A vadóc akár méteresre is megnövő, ritkán elágazó, merev, sötétzöld színű, egyenes szárral rendelkezik. Rajta helyezkedik el a lándzsa alakban elvékonyodó öt-hét levél. A kalászos gabonától csak a száruk végén fejlődő, kb. 15-20 cm hosszú laza füzérvirágzatuk különbözteti meg. Ezek oldalról lapított, váltakozóan ülő kalászból tevődnek össze. A kalászkák szálkásak és egy közös pelyva takarja őket. A konkolyperje nemcsak azzal okoz kárt a gabonátáblákban, hogy elszívja a tápanyagot, s elnyomja a haszonnövényt. A kalászkákban termő fekete és keserű magjukban a növényt együtt élő gombák hatására bódító és mérgező hatású anyag, a loliin termelődik. Nagyobb mennyiségben a lisztbe kerülve fejfájással, szédüléssel és érzékszervi zavarokkal járó rosszullétet okoz, s ezzel fogyasztásra alkalmatlanná teszi a lisztet. A bibliai időkben azt tartották, hogy a konkoly magjának fogyasztása megzavarja az értelmet és gonosz gondolatokat ébreszt. (A növény görög nevéből ered a francia *zizanie* 'viszály' kifejezés.) A gyom mérgező hatása miatt az aratáskor vagy fáradságos munkával külön gyűjtötték össze a vadócot, vagy cséplés után megpróbálták kiostálni a gabonáénál kisebb magvait.

Semmi sem annyira veszélyes az igazságra, mint az a hazugság, amelyik majdnem igaz: mert nehezen felismerhető és később jelentkezik pusztító következménye. Jézus példabeszéde mégis bizalomra és türelemre tanít: a búza termést fog hozni, s a majdnem búzáról előbb-utóbb ki fog derülni, hogy konkoly, melynek sorsa az enyészet.

Az óra célja

Megláttatni, hogy Isten a nehézségekben – kísértések között – is megőriz, sőt még növekedést is ad.

Fogalmak

búza, konkoly, növekedés, kísértés

Az óra menete

Nézzük meg a tankönyvi képeket, melyik lehet a búza (1. kép), s melyik a konkoly (2. kép).

Majd írják be az állításokat a megfelelő helyre (1. feladat).

Búza: 2, 3, 4, 7, 8

Konkoly: 1, 5, 6, 9

Ezek után beszélgethetünk arról, milyen sokszor érik az embert kísértések. A diákok mondhatnak saját példát is erre. Vagy megkérhetjük a csoportot, hogy egy kísértést játszanak el, vagy jelenítsék meg a kísértést állóképként.

Ezután térjünk rá a példázat feldolgozására.

A példázathoz kapcsolódó feladatok megoldásai:

2. feladat

A mennyek országa hasonló ahhoz az emberhez, aki *jó magot vetett a szántóföldjébe*.

Amíg az emberek aludtak, eljött az ellenség, aki *konkolyt vetett a búza közé*.

Amikor a vetés szárba szökött és magot is hozott, *megmutatkozott a konkoly is*.

A szolgák megkérdezték a gazdát, hogy akarja-e, hogy *kimenjenek és összeszedjék a konkolyt*.

Az aratáskor össze kell szedni a konkolyt, *kévébe kötni és elégetni*, a búzát pedig *csűrbe kell takarítani*.

3. feladat	
szántó föld	világ
jó mag	a mennyek országába tartozók
konkoly	hitetlenek
ellenség	Sátán
aratás	a jó és a rossz szétválasztása
a búza csűrbe takarítása	az igazak fénylenek, mint a Nap

Énekjavaslat

EÉ 332 – Mit Isten akar énvelem

ÚÉ 117 – Teremts bennem, tiszta szívet

54. Pásztor vagy bárány? • A teremtett világ pásztora

A jó pásztor

Jézus a példázatban kijelentést tesz magáról – „Én vagyok a jó pásztor”. Ez által Jézus kinyilvánítja, hogy egyedülként formál jogot népe vezetésére.

Ha Jézus a jó pásztor, akkor vezetést, védelmet, gondoskodást ad a juhainak, azaz a hozzá tartozó tanítványi gyülekezetnek. A „jó” pásztor kifejezés utal a rossz pásztorok, azaz a nép felelőtlen vezetői ellen elhangzott ószövetségi ítélethirdető próféciákra (lásd Ez 34,1–10), de a leendő jó pásztor eljövételére is, akin keresztül Isten uralkodik majd népén (Ez 34,11–16). Jézus most ezt az ígéretét teljesíti be, sőt ahhoz képest még tovább is lép, mert ő a saját életét is leteszi értük.

A béres magatartása mindennek éppen a fordítottja. Ő jobban félti a saját életét, mint a juhokét, hiszen azok nem az övéi, nem gondol a nyájra. Ezért ha közeledni látja a farkast, akkor elhagyja a juhokat, és szétszórja a nyáját.

A következő versek központi igéje az „ismerni”, amely Jézus, az Atya és a hívők nyája személyes és bensőséges kapcsolatára vonatkozik.

A 16. vers a „más juhok” és az „egy nyáj – egy a pásztor” említése által vált híressé. Jézus azt mondja, hogy más juhok is vannak, akik nem ebből az akolból valók. Ehhez tudni kell, hogy egy akolban több nyáj is volt, a nyáj egységét nem a közös akol, hanem a közös pásztor adta. A „nem ebből az akolból való juhok” a pogányok közül azok, akik keresztények lesznek. Ezek a „más juhok” Jézus hangját meghallva követik majd őt. Mindez feltételezi a pogányok közötti missziót, amelyről Jézus világosan tanított is.

A példázat záró versei ismételtén Jézus áldozatvállalásáról szólnak. Jézus áldozatában válik valósággá az Atya szeretete iránta, így ez az áldozat tulajdonképpen kijelentés az Atya szeretetéről.

Az elveszett juh

A hellenizmus világában a pásztoréletről romantikus kép alakult ki, mely annak egyszerűségét és romlatlanságát idealizálta. Jézus környezetében azonban a pásztor foglalkozását nem becsülték ennyire, sőt olykor a megvetett foglalkozások közé is sorolták. Jézus a példázatot önmagára alkalmazza. Ezzel a példázattal igazolja magatartását: Isten nem akarja, hogy az emberek bűneik miatt kizáródjanak az eljövendő Isten országából. Ő kész mindenkinek amnesztiát adni. Jézus ezért keresi meg az elveszettet, hogy bűnbánatra hívja. Nagy hangsúly esik a gazda örömére; a példázat részletesen leírja, miként hívja össze a házát, és felszólít mindenkit arra, hogy együtt örüljön vele. A megtalálás felett érzett öröm, a mennyei örömek csupán földi tükröződése, az Isten országában készülő, örökké tartó örömlakomának az előképe.

Az óra célja

Közelebb kerülni a pásztor szimbólumhoz, annak értelmezéséhez az elveszett juh és a jó pásztor történetén keresztül.

Fogalmak

Pásztor, jó pásztor

Az óra menete

Az órát kezdhethetjük azzal, hogy megbeszéljük, mit tudnak a diákok egy pásztor életéről. Ezt akár el is játszhatják, vagy állóképben jeleníthetik meg. Az állóképekből állapítsák meg, milyen érzések tükröződnek bennük. Szereti-e az a pásztor a munkáját?

Ezután nézzük meg közösen a tankönyvi képeket, s beszéljünk azok hangulatáról (1. feladat).

Majd elmondhatjuk a pásztor szerepét Izraelben. Érdekes lenne összehasonlítani „A juhásznak jól van dolga” kezdetű népdalunk idilli világával is.

A 2. feladat az eddigi bibliai pásztoralakok felelevenítésére hív (például Dávid, ha már tanultak róla).

A két bibliai igeszakaszt két külön csoport is feldolgozhatja, majd közösen ismertetik az olvasottakat.

A 3. feladatban Jézus a következő kijelentéseket teszi magáról:

- életét adja a juhokért
- ismeri az övéit, és az övéi ismerik őt
- (– más juhai is vannak)

Az 5. feladat titkosírásának megfejtése:

EGYETLEN MEGTÉRŐ BŰNÖSÖN

Ezután kereshetnek a diákok közös pásztorvonásokat is. Gondolkodjanak el a matróz megjegyzésén, kérdésén. Majd pedig a 6. feladatra adjanak személyes választ.

Összefoglalásként adjuk a 7. feladatot, melynek megoldása:

A jó pásztor

3a: Én ismerem az enyéimet, és az enyéim ismernek engem.

4b: A jó pásztor életét adja a juhokért.

8g: Én is úgy ismerem az Atyát, ahogyan az Atya ismer engem.

6d: Azért szeret engem az Atya, mert én odaadom az életemet.

Az elveszett juh

1c: Örüljetek velem, mert megtaláltam az elveszett juhomat.

2e: Ha valakinek közületek száz juha van, és elveszít közülük egyet, nem megy-e addig az elveszett után, amíg meg nem találja?

7h: Ha megtalálta, felveszi vállára örömeiben.

5f: Egyetlen megtérő bűnösön nagyobb öröm lesz a mennyben.

Énekjavaslat

EÉ 401 – Jézus a jó pásztor

ÚÉ 219 – Az Úr szent nevét

55. Pásztor vagy bárány? • A teremtett világ báránya

A szenvedő Szolga alakja

A betegség és a szenvedés Isten büntetésének és a tőle való elhagyatottság jelének számított Izraelben. Senki nem akart közösséget vállalni olyan bűnösrel, akit Isten megbüntetett. Ézsaiásnál azonban a szolga nem saját bűne miatt, hanem mások bűne miatt szenved, amely bűnöket ezáltal eltöröl. A Jézusról mint Isten bárányáról megrajzolt képben keveredik az Úr szolgájáról ismert kép.

Isten Báránya

János látja Jézust hozzá jönni. Anélkül, hogy egyetlen szót olvasnánk arról, hogy beszéltek-e egymással, és ha igen, mit, megtudjuk, hogy Keresztelő János nem most pillantja meg először a hozzá közeledőt. Rámutat Jézusra, és bemutatja őt, amint az antik drámában a színre lépő főhőst az egyik szereplő. Ez azonban csak a forma. A tartalom az Ószövetségben mélyen gyökerező és mégis egyetemes: „*Íme, az Isten báránya, aki elveszi a világ bűneit!*” A bűnt elkövető áldozati bárányról szóló metafora mögött egyaránt megtalálható az ítélettől megváltó húsvéti bárány motívuma. Ez a motívum-összevonás megfelel az író többrétegű gondolkodásmódjának. Az evangélium eleje tehát már itt a kereszthalálra mutat, ez is bizonyosfajta inklúzió, az egész mű azonos témák közé történő „bezárása”, amit az író szokásos előre- és visszaütései tesznek még érdekesebbé.

Az óra célja

Közelebb kerülni a bárány szimbólumhoz az ézsaiási prófécia és Keresztelő János kijelentésén keresztül.

Fogalmak

paskabárány, Úr szolgája, Isten báránya

Az óra menete

Kezdhetjük az órát asszociogrammal: mi jut eszükbe a bárány szóról? Beszélgethetünk a szavak mögött húzódó pozitív és negatív üzenettartalmakról is. Majd az 1. feladatot megoldva, gondolják végig, milyen bibliai történeteket ismernek, amelyben bárány szerepel. Meg is beszélhetjük, hogy az adott bibliai történetben mit fejez ki a bárány alakja.

Ezután ismertessük a diákoknak a bárány bibliai jelképét.

Az első feldolgozandó ige az Ószövetségből való. Ehhez kapcsolódóan (tehát Ézs 53-ból) egészítsék ki a 3. feladat mondatait.

Olyan, mint a bárány, *ha vágóhídra viszik.*

Olyan, mint a juh/bárány, *mely némán tűri, hogy nyírják.*

Ezután térjünk át az újszövetségi bárány jelképre.

A 4. feladat megoldása: Íme, az ISTEN BÁRÁNYA!

Az 5. feladat egyházművészeti alkotásai:

1. kép: páskabárány – Az Úr szolgája

2. kép: Íme, az Isten Báránya! (Az isenheimi oltárkép)

Énekjavaslat

EÉ 427 – Az Úr szent Bárányára

ÚÉ 176 – Jézus Krisztus, te szent vagy

56. Megnyílt a menny? • Jézus megkeresztelkedése

A korai egyház Jézusnak János általi megkeresztelése fölött érzett zavara igazán csak a Mt 3,14–15-ben olvasható párbeszédben tükröződik. János alázatos, felfedi prófétai meglátását, miszerint Jézus az, „akinek el kell jönnie”. Jézus az evangéliumban első szavaival azt kéri, hogy János keresztelje meg őt, mert az összhangban van Isten akaratával, és meg kell tenni az isteni terv beteljesítése érdekében. Máté ezzel magyarázza, hogy a büntelen Jézus hogyan vehette föl a bűnbocsánat kereszttségét.

Jézus feljövételét a Jordán vizéből (16–17. vers) számos rendkívüli, természetfölötti jelenség kíséri, amelyek gazdag ószövetségi háttérrel rendelkeznek. Az ég megnyílásával a menny és a föld közötti elkülönülés szűnik meg (lásd Ez 1,1; Ézs 64,1). A Szentlélek leszállása „galamb képében” Isten lelkének teremtéskori tevékenységét idézi fel (1Móz 1,2). A mennyei szózat különféle ószövetségi részekből vett kifejezésekkel jellemzi Jézust (1Móz 22,2; Zsolt 2,7; Ézs 42,1). A történet Jézusnak az Isten Fiaként való azonosításában éri el csúcspontját.

A keresztelés után történetekre vonatkozóan különböző elméletek láttak napvilágot, melyek szerint ezek a látomások csak Jézus számára voltak érzékelhetőek, és hogy Jézus csak ekkor ébredt rá istenfiúságára.

A 16–17. versben feltűnő jelek nyilvános jellege és a Jézusra harmadik személyben utaló üzenet („Ez az én...”) nem hagynak kétséget afelől, hogy Máté szerint ezek a szemlélők számára is tapasztalhatók lehettek. Máté elsősorban azt emeli ki, hogy Jézust már nyilvános szolgálatának kezdetén Isten Fiaként ismerik el az emberek. Ez pedig világossá teszi mindannak a jelentőségét, amelyet Jézus tenni fog küldetése során. Ő vállalja Isten Fiának a küldetését. Vele Istennek minden terve be fog teljesedni.

Az óra célja

Megismerni, hogy a kereszttségben Isten gyermekévé fogad bennünket, s ez az Istennel való élet kezdete. Jézus megkeresztelkedése történetének megismerése.

Fogalmak

kereszttség

Az óra menete

Beszéljük meg a matróz kérdését, illetve kérdezzük meg, hogy voltak-e már keresztlőn. Ha igen, mire emlékeznek, mi történik ott.

Ezután ismertessük, mi a keresztség (ha lehet, vigyünk az órára keresztelési kancsót is szemléltetésként), mi a jelentősége, s miért ez az egyik szentség.

Majd térjünk át Keresztelő Jánosra. Elevenítsük fel együtt a róla tanultakat.

Olvassuk el együtt Mt 3,13–17-et!

De el is játszhatjuk közösen. Ez esetben figyeljünk Keresztelő János alakjára, a sorban álló tömegre és Jézus alakjára Jézus megkeresztelése előtt, közben és után.

Vitassuk meg a matróz kérdéseit. Miért megy Jézus Keresztelő Jánoshoz megkeresztelkedni?

Beszéljük át az olvasottakat/eljátszottakat a tankönyvi feladatok segítségével.

4. feladat megoldása:

megnyílt a menny

Isten Lelke galamb formájában Jézusra száll

hang hallatszott a mennyből

Ezután beszéljünk a galambról mint bibliai jelképről.

Énekjavaslat

EÉ 296 – Mennyei jó Atyánk

ÚÉ 153 – Bízzál Jézusban

TÁRSADALOM

57. Hol a hazám? • Népemhez tartozom

A Biblia a népek létrejöttéről a Babel tornya című történetben beszél. Az egy nyelvet beszélő emberiség tornyot akar építeni, amin keresztül Istenhez jutnak fel, hogy olyanok legyenek, mint Isten. Isten ezt nem engedi meg az emberiségnek, mert az ember nem lehet Isten, az embernek az szolgálja a javát, ha Isten hatalma alatt él. Ezért összezavarja a nyelvüket, s a torony építése abbamarad. Az emberiség szétszóródik a világ minden részébe.

A bibliai történet arra mutat tehát, hogy az ember számára Isten jó rendje az emberiség népekre való tagolódása. Benne Isten teremtő és gondviselő cselekedete valósul meg. Nincs ember, aki úgy tudna megszületni, hogy nem tartozik egyetlen néphez sem. Mai globális világunkban inkább az fordul elő, hogy valaki két néphez is tartozik.

Egy gyermek születésétől kezdve hosszú éveken át csak kap a népétől: megtanulja a nyelvet, megismerkedik népe, szűkebb környezete szokásaival, viselkedésformáival, megszereti népe ételeit, italait, megtanulja használni a népében ismert gesztusokat, metanyelvet, megismerkedik népe történelmével és a rajtuk keresztül leszűrődő kollektív tapasztalatokkal.

Az egyes ember tehát úgy veheti saját nemzetiségét, mint Istentől kapott ajándékot. Büszkélkedhet mindazzal, ami értéket népe összegyűjtött. Megismeri az értékeit, örömmel és kellő nyelvi és irodalmi igényességgel használhatja anyanyelvét, ismerkedhet népe művészeinek alkotásaival, felelegetheti történelme hőseit, a tudomány terén pedig örülhet tudós honfitársai eredményeinek.

A népek között azonban nincsen értékkülönbség, nincs feljebbvaló és nincs alábbvaló nemzet. Az emberiséget minden nép kultúrája gazdagítja.

Minden ember felelősséget hordoz népéért: imádkozhat érte, részt vesz a népét érintő döntésekben, áldozatot vállal érte, ha népének arra szüksége van.

E témakör négy leckéjében ezek a keresztény etikai megfontolások vezetik tanításunkat. A négy órán foglalkozunk azzal, hogy melyik néphez tartozunk, megfogalmazzuk, hogy mit jelent magyarnak lenni, felelevenítünk kulturális értékeket, átgondoljuk, hogy a köztünk élő nemzetiségek milyen sokat jelentenek a magyarságnak, és megnézzük egy-két gondolatot is, amelyben külföldiek vallanak rólunk.

Az óra célja

Ismerjék fel a diákok, hogy milyen sokat kaptak a népüktől, legyenek képesek behelyezni a népek sokaságába a magyar népet, és néhány irodalmi, történelmi érték elevenedjen fel a számukra. Gondolják át a népek keletkezéséről szóló bibliai történetet.

Fogalmak

nép, nemzet, kultúra

Énekjavaslat

EÉ 63/1 – Ó, bárcsak ezer nyelvem volna

58. Magyar vagyok? • Magyar vagyok!

Mit jelent magyarnak lenni? – ezt a kérdést járjuk körül ebben a leckében. Egyúttal nemzeti öntudatunkat beleállítjuk Isten igéjének fényébe, amely azt mondja, hogy Istenéi vagyunk, mint minden nemzet. Ezért Istent és nem valami bálványt kell tisztelnünk, és hálásak lehetünk neki azért, hogy oda születtünk, ahova ő akarta.

Tisztában vagyunk azzal, hogy jó néhány intézményünkben vannak már nem csak magyar származású diákok, akik evangélikus hittanórára járnak. Számunkra ez a lecke újabb jó ismerkedés lehet népünkkel, kultúránkkal Isten igéjének fényében.

Az óra célja

Legyenek képesek megfogalmazni a gyerekek, hogy mit jelent számukra magyarnak lenni azon túl, hogy Isten gyermekei vagyunk.

Fogalmak

gyökerek

Az óra menete

A javasolt ének és az imádság után olvassuk el a lecke elején található két idézetet. Hankiss Elemér idézete azt mutatja be, hogy mi, magyarok leértékeljük azt, amit mi készítettünk, és másét sokkal jobbnak tartjuk. Ez létező szemlélet ma Magyarországon. Czeizel Endre idézete pedig arra mutat rá, hogy milyen fontosak a gyökerek az ember számára. Ha nincsenek, akkor sérülékennyé válik az ember. Érdemes a könyv címére is figyelni: *Jó adottságok – rossz sáfárkodás*.

A tankönyvi szöveg és a mellette található képek azt mutatják be, hogy mi mindent jelenthet az a szó, hogy magyar. Segítségükkel azt kívánjuk elérni, hogy a gyerekek maguk is megfogalmazzák, mit jelent nekik magyarnak lenni. Ezt a 2. feladatban le is írhatják. Itt biztathatjuk a más néphez tartozókat, hogy ők is írják le saját gondolataikat.

A 3. feladat magyar feltalálók találmányait mutatja be egy kivétellel. A golyóstoll feltalálója Bíró László, a Rubik-kocka feltalálója Rubik Ernő, a holdjáró autóé Pavlics Ferenc, és a gramofon feltalálója a német származású Emil Berliner. Ő a kakukktojás.

A 4. feladatot házi feladatnak adhatjuk.

Az 5. feladat témánk igei alapját vizsgálja. A gyermekek a Biblia segítségével elolvassák az igét, és válaszolnak a kérdésekre. A feladat lehet egyéni vagy páros munka is. A kérdésekre a válaszok:

1. az köti össze a népeket, hogy Isten teremtette valamennyit;
2. feladatuk, hogy keressék Istent;
3. hogy térjenek meg;
4. egy férfi, aki feltámadt – ő tehát Krisztus.

Az utolsó kérdésben a tanulók véleményét formálhatnak. Bizonyára érdekes válaszok születnek majd.

Énekjavaslat

EÉ 485/1–2 – Áldás és békesség

59. Miben más? ♦ Kultúra, ünnepeink, himnusz

Folytatjuk magyarságunk értékeinek átgondolását kultúránk gazdagságával, ünnepeink összegyűjtésével. Isten ígését is tanulmányozzuk. Az ige ezt mondja: Isten teremtette meg az élet ritmusát a nappalok, éjszakák, ünnepek, napok, esztendőik meghatározásával. Az első ünnepet is ő teremtette, ez a pihenőnap, a sabbát. A munkához, a művészethez, a tudományok műveléséhez és a sporthoz is Isten adja a tehetséget, a munkaerőt és a munkakedvet, az alkotó értelmet.

Az óra célja

Fedezzék fel a gyerekek, hogy milyen gazdag értékekkel rendelkezik a magyarság, és ismerjék fel, hogy mindez Istennek köszönhető.

Fogalmak

nemzeti ünnep, nemzeti öntudat, Himnusz, Szózat

Az óra menete

Énekléssel és imádsággal kezdjük az órát. A házi feladat (58. lecke 4. feladata) megbeszélésével folytathatjuk témakörünket. A Nobel-díjasok felsorolása után a diákok nézzék meg a lecke képeit, és válaszoljanak arra a kérdésre, hogy milyen értékeinket fedezik fel a képeken (néptánc, fafaragás).

A lecke 2. feladatát is megoldhatják közös munkában.

Soronként a megoldások: *zeneszerzés, irodalom (írók), irodalom (főleg költészet), festészet, színművészet*

Ezután a hitoktató vezetésével átléphet a beszélgetés a tananyaghoz, hogy értékeinkkel az egész emberiség kultúráját gazdagítjuk. Fontos megjegyezni, hogy minden népnek vannak értékei, alá- és fölérendelt nép nincs.

Nemzeti ünnepeink alkalmak arra, hogy nemzeti öntudatunkat megéljük.

Az 1. feladat a nemzeti ünnepek összegyűjtését kéri. Három nemzeti ünnepünk van: március 15. (az 1848-as forradalom); augusztus 20. (államalapítás); és október 23. (az 1956-os forradalom).

Vannak nemzeti emléknapiak is, melyekből elég egyet megemlíteni: október 6., az aradi vértanúk napja. Ezeket a tanulók már maguktól is tudhatják, de a hitoktató segíthet is: az ünnepek nevének első betűjét a táblára írja, a többi betűt egy-egy vonallal jelzi. A gyerekek kitalálják a betűket. Ha valamennyi nemzeti emléknapot fel szeretnék sorolni, akkor azok összegyűjtése lehet otthoni internetes házi feladat.

A 4. feladatban vegyenek kézbe Bibliát a gyerekek, és a lecke igéit önálló vagy páros munkában keressék meg, és válaszoljanak a kérdésekre. Az igék rámutatnak arra, hogy Istennek a teremtéskor létrehozott rendjébe illeszkedik az ünnep, a pihenőnap. Válaszok:

- a) A hetedik nap, amit Isten megáldott és megszentelt.
- b) Hogy elválasszák a nappalt az éjszakától, és meghatározó jelei legyenek az ünnepeknek, a napoknak és az esztendőknak.
- c) Mindenféle faragó, szövő, hímző és takács munkára kapott megbízást, tehát kézműves munkákat végzett.

Nagyon fontos az 5. feladat, amelyet minden diák önállóan fogalmazzon meg. Az is jó lenne, ha a kész imádságokat felolvassák a gyerekek. Így egymásnak is gondolatokat adhatnak, egymás szavai által is formálódhat hazaszeretetük.

Gyurta Dániel *Himnusz*t hallgató képe a londoni olimpia dobogójának tetejéről adhat inspirációt ehhez a feladathoz is, illetve összefoglalhatja az egész leckét.

A 3. feladat egy lehetőség. Kérdezze meg a hitoktató, hogy van-e valakinek kedve otthon utánanézni a népviseleteknek. Ha igen, akkor a következő órán lehetőséget kell adni arra, hogy elmondják, amit megtudtak.

Énekjavaslat

EÉ 70/3 – Remény van nála

60. Miért ne keverednénk? • Többetnikumú ország

A leckével való foglalkozás legelején mondjuk el a gyerekeknek, hogy a tankönyvben található cím (*Miért ne keveredjünk?*) félreértelmezhető, ha a hangsúlyt a „ne” tagadószóra tesszük. Említsük meg, hogy a tanári kézikönyvben azért javítottuk át a „keveredjünk” szót „keverednénkre”, hogy ezt a félreértelmezési lehetőséget kiküszöböljük. Legyen egyértelmű az, hogy a szerzők szándéka mindenképpen az, hogy *ne* homogén környezetben nőjünk fel, hiszen gazdagítani tudjuk egymást különbözőségeinkkel.

Végiggondoljuk azt, hogy egyetlen nép, így a magyar sem homogén közösség. Más népek is velünk élnek, akik színesítik, gazdagítják és erősítik értékeinket. Isten igéje figyelmeztet arra, hogy a közöttünk élő nemzetiségekkel testvéri módon bánjunk.

A gyönyörű igéhez (3Móz 19,34) íme a jövevény szó magyarázata:

Az „idegennel” ellentétben ezt az a hontalan, aki – mint menekült vagy a honfoglalás előtti kánaániták egyike – izraeli lakos lett, s ott védett polgárként bizonyos jogokat élvezett anélkül, hogy teljes jogú állampolgár lett volna (2Móz 22,20; 3Móz 19,33). Ha körülmetélkedett, akkor fel lehetett venni Izrael kultuszi közösségébe. Az az izraeli, aki Izrael egy másik törzsének a területén tartózkodott, szintén jövevénynek számított (Bír 19,1).

Az óra célja

Ismerjék fel a gyerekek, hogy a különböző köztünk élő nemzetiségek erősítik, gazdagítják népünket. Isten igéjére figyeljenek, amikor más népekről gondolkodnak, beszélnek.

Fogalmak

etnikum, népcsoport

Az óra menete

Énektanulás után mondjunk egy nyitó imádságot. A hitoktató indíthatja így a témát: Magyarországon nem csak magyarok élnek. Mi lehet ennek az oka?

Ezután az lenne a kívánatos, ha beszélgetés alakulna ki, melyben közösen (tanár–diák) feleleveníthetik a történelmi okokat, a jelen okait. Jó-e ez nekünk? Jó-e egy népnek, ha mások is élnek közöttük? – teheti fel a kérdést a hitoktató.

A választ az 1. feladatból olvashatják ki, melyet, ha megfejtenek, az is kiderül, hogy kitől származik az idézet: *István király intelmei fiának, Imrének.*

A 2. feladatban áttekintjük, hogy milyen nemzetiségek élnek országunkban. Ezek a következők: *lengyel, ukrán, örmény, cigány, ruszin, német, szerb, bolgár, görög, szlovák, román, horvát és szlovén.* Sajnos, a tankönyv tördelésekor a 13-ból egy lemaradt, így ott csak 12 fejthető meg. Ami hiányzik az a *élnoszv = szlovén.* Ha a hitoktató akarja, felhívhatja a gyermekek figyelmét a hibára, és felírhatja a táblára a 13.-at, és ha megfejtették, akkor beírhatják a tankönyvbe.

A 3. feladat feldolgozza a lecke bibliai igéjét. A helyes válasz: *jövevények.* A feladat másik részét adhatjuk házi feladatnak. Ha az órán akarjuk elvégeztetni, akkor számítógép-használatról gondoskodni kell.

A 4. feladat két kedves véleményt közöl a magyarokról. A gyermekek elmondhatják, hogy mit gondolnak a véleményekről. Remélem, hogy hazaszeretetük erősödik általuk, és felelősség ébred bennük magyarságukért.

A lecke (és a könyv) utolsó képe hitvallásként is szeretné mutatni a befogadást mint természetes életközösséget másságunk ellenére, hiszen ahogyan 3Móz 19,34 emlékeztet bennünket: egyszer mindannyian voltunk (vagy majd leszünk) jövevények.

Énekjavaslat

EÉ 53/5 – Égnek, földnek nagy csodáit

